

ΛΙΓΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΚΔΟΤΗ

Ήρην λίγον καιρό, ένας άγνωστος σὲ μᾶς Ἡερχυραῖος, μᾶς ζήτησε νά τοῦ σταίλωμε ὅλα τὰ μέχρι σήμερα τεύχη τοῦ περιοδικοῦ μας γιὰ τὸ ὅπως ἄκουσε κάπου νὰ μιλάνε. Ἐὖν εὐχαριστήσαμε καὶ τοῦ πραγματοποιήσαμε τὴν ἐπιθυμία.

Ἦσσερα ἀπὸ δύο ἐβδομάδες, ζήτησε νά μᾶς συναντήσῃ. Ἐὖν εἶδαμε, τὸν γνωρίσαμε, μιλήσαμε μαζί του, διαπιστώσαμε τὴν ὑψηλότετο βαθμὸ τῆς πνευματικῆς του καλλιέργειας, ἀλλὰ συγχρόνως διακρίναμε καὶ μιὰ πίκρα στὴν ὄψη του συζήτησῃ. Ἐκὶ τελικὰ καταρθώσαμε νὰ τοῦ ἀποσπάσουμε τὸ παράπονο ποὺ ἔκλεινε μέσα του. Ἦταν τὸ παράπονο ἐνὸς ἀνθρώπου ὁ ὅποιος, ἐνῶ ζεῖ σὲ μιὰ περιοχὴ ποὺ ἔχει πλούσια πνευματικὴ ἀπὸ αἰῶνων παράδοσι, ἐνῶ διαθέτει πνευματικὰ Ἐδρύματα ποὺ ἔχουν προσφέρει καὶ ἐξυκολουθεῖν νὰ προσφέρουν στὸν τόπο τους, ἐνῶ ὑπάρχει μιὰ πλειάδα σύγχρονων Ἡερχυραίων ἐργατῶν τοῦ πνεύματος, ἐν τούτοις δὲν ὑπάρχει αὐτὸ ποὺ διαθέτουν σήμερα τὰ Ἡύθηρα.

Ἦνα καθαρὰ Ἡερχυραϊκὸ περιοδικὸ ἀπὸ Ἡερχυραίωνς γιὰ τὴν Ἡέριον.

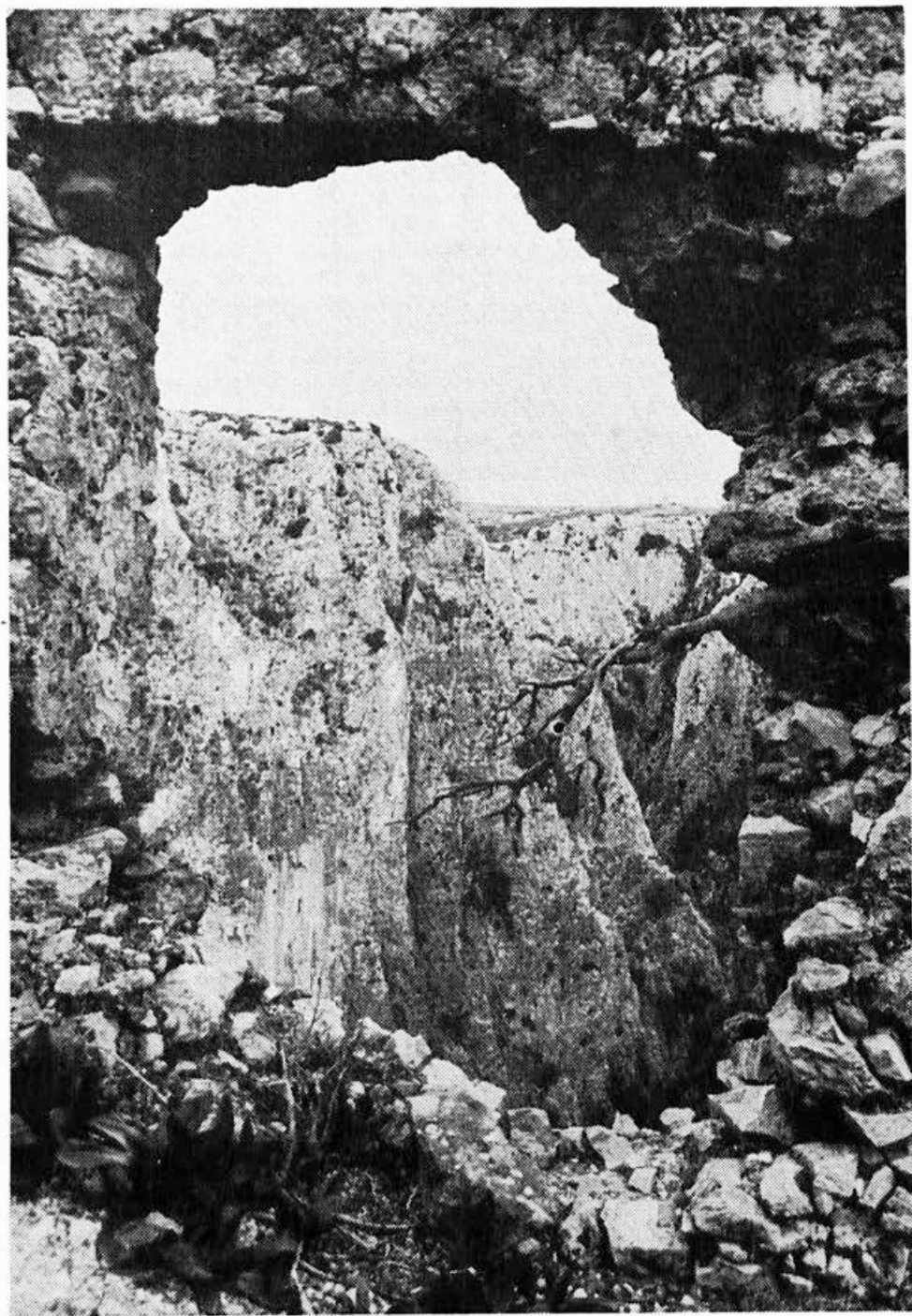
Νὰ περηφανευτοῦμε ἄραγε γι' αὐτό; Ἐιὰ τὸ ὅτι ἡ μικρὴ μας ἰδιαίτερη Ἡατρίδα μέσα στίς τόσες ἀντιξοότητες τῆς ἐποχῆς μας, μέσα στὴν γενικώτερη πνευματικὴ σύγχισῃ ποὺ ἐπικρατεῖ, (δημιουργημα τῆς «ψευτοκουλτουριάρικης», νέας ὑπατίθεται, «διανοούμενης τάξης») ξεκίνησε νὰ μαζέψῃ μέσα στίς σελίδες τοῦ περιοδικοῦ μας ὅ,τι καλύτερο μπορεῖ νὰ παρουσιάσῃ τὸ σύγχρονο ἀλλὰ καὶ παλαιότερο Ἡύθηραϊκὸ πνεῦμα;

Χωρὶς νὰ διεκδικοῦμε δόφνες καὶ τμητικὲς διακρίσεις, πολὺ ὄθ θέλαμε ὅλο καὶ περισσότεροι συμπατριῶτες μας νὰ συνεργασθοῦν στίς σελίδες μας, ὥστε νὰ μπορέσουμε κάποτε μὲ περηφάνεια νὰ ποῦμε, ὅτι τὰ Ἡύθηρα συμβάλουν πραγματικὰ καὶ θετικὰ στὴν εὐρύτερο χῶρο τῆς Ἑλληνικῆς Ἠραμματείας, κατὰ τὸ τέλος τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα.

Ἐκὶ κλείνομε τὸ σημεῖωμά μας, μὲ μιὰ ἐρώτησῃ. Ἦόσες ἄλλες παρόμοιες ἐκδόσεις, σὺν τὴν δική μας — καθαρὰ ἀμειγρὲς — κυκλοφοροῦν σήμερα στὸν Ἑλλαδικὸ χῶρο; Ἐτὴν ἀπάντησῃ, ἄς μᾶς τὴν δώσουν ἔως τὴν ἐπόμενη ἐκδόσή μας, οἱ τυχὸν γνωρίζοντες.

Ἦρης Ἠ. Ἐαισιλίκης

Φωτογραφικά παιχνίδια

Έμμανουήλ Σοφίου

«Παλιόχωρα»

«Τό Φαράγγι»

ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΥΘΗΡΑ

Τὸ Τοπικὸ Ἱστορικὸ Ἀρχεῖο Κυθέρων

Χρῦσας Α. Μαλιτζέζου

Καθηγήτριας Πανεπιστημίου Κρήτης

Εἰσήγηση στὴν Δ' ἐβδομάδα Ἑπτανησιακῆς Ἱστορίας καὶ Προβληματισμοῦ (Ἀργοστόλι, 29—30 Ὀκτωβρίου 1983)

Τὸ 1939, ἔνα μὲν χρόνος μετὰ τὴν ἀνασύσταση τοῦ Ἀρχαιοφυλακείου Κυθέρων καὶ τὴν ὑπαγωγή του στοῦ Ἰπουργεῖο Ἐσωτερικῶν (1), ὁ Θεμιστοκλῆς Πετρόχειλος, πρῶτος ἀρχαιοφύλακας, ἀνέφερε μὲ ἔγγραφο τοῦ πρὸς τὸ Ἰπουργεῖο ὅτι τὸ κτήριο ποῦ στέγαζε τὸ Ἀρχεῖο, τὸ παλαιὸ ἀγγλικὸ διοικητήριον μὲσα στοῦ Φρουρίου τῆς Χώρας, βρισκόταν «εἰς ἀθλιεστάτην κατάστασιν». Στὸ ἴδιον οἶκημα στεγαζόταν τότε ὁ Μετεωρολογικὸς σταθμὸς καὶ ἄνδρες τοῦ Ναυτικοῦ εἶχαν ἐγκατασταθεῖ ἐκεῖ γιὰ τὴ διεξαγωγή σχετικῶν παρατηρήσεων. Δυὸ χρόνια ἀργότερα, τὸν Μάϊο τοῦ 1941, τὸ ἀρχεῖο ὑπέστη σοβαρὰς καταστροφὰς ἀπὸ τὰ πρῶτα γερμανικὰ στρατεύματα κατοχῆς· πολλὰ ἔγγραφα κήληκαν, ἐνῶ ἄλλα διασκορπίστηκαν σὲ ἀπόκρημνα μέρη κάτω ἀπὸ τὸ Κάστρο. Τὸ 1942, οἱ ἰταλικὲς ἀρχὲς κατέλαβαν τὸ κτήριο καὶ ὁ Πετρόχειλος μετέφερε καὶ ἀποθήκευσε τὸ ἀρχεῖο ἐν ὄλικῷ ἐκκλησίᾳ τῶν Ἀγίων Πάντων. (2) Μετὰ τὸ τέλος τῶν περιπετειῶν τοῦ πολέμου τὸ ἀρχεῖο ἐκτελέσθη μεταφέρθη καὶ πάλι μὲ τὴν φροντίδα τοῦ ἴδιου ἀρχαιοφύλακα στοῦ ἀπογυμνωμένου κτήριου τοῦ Φρουρίου. Ἐπὶ εἰκοσι σχεδὸν χρόνια ὁ Πετρόχειλος ὑπέβαλλε πρὸς τοὺς ἀρμοδίους ἀναφορὰς καὶ ἐκκλήσεις, στὶς ὁποῖες δὲν δόθηκε ποτὲ καμιά ἀπάντηση, ὅπου τόνιζε τὴν ἐπιείγουσα ἀνάγκη ἐπισκευῆς τοῦ ἡμιερείου κτηρίου. (3) Μετὰ τὸν θάνατό του, τὸ 1964, τὸ ἀρχεῖο, στερημένο ἀπὸ πιστώσεις καὶ προσωπικὸ, ἐγκαταλείφθηκε σιγά-σιγά στὴν τύχη του. (4) Τὸ 1969, παύει νὰ ἀνήκει στοῦ Ἰπουργεῖο Ἐσωτερικῶν καὶ μὲ τὴν ἐπωνυμία «Τοπικὸ Ἱστορικὸ Ἀρχεῖο Κυθέρων» περιέρχεται στὴ δικαιοδοσία τοῦ Ἰπουργεῖο Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν.

(5)

Τὸ 1972, στὰ πλαίσια τῶν ἐργασιῶν τοῦ ΚΒΕ τοῦ ΕΙΕ πραγματοποίησα μιὰ πρώτη ἀναγνωριστικὴ ἐρευνητικὴ ἀποστολὴ στὰ Κύθηρα μὲ σκοπὸ τὴν ἐπισήμανση ἀρχαιοφύλακῶν τῆς περιόδου τῆς βελοκρατίας, ἀλλὰ καὶ τυχόν βυζαντινῶν καταλοίπων. Καὶ τοῦτο, γιατί εἶναι γνωστὸ ὅτι ὁ μητροπολίτης Μονεμβασίας, ποῦ εἶχε καταφυγεῖ στὰ Κύθηρα μετὰ τὰ Ὀρλωφικά (1770), εἶχε μεταφέρει ἐκεῖ τὰ ἀρχεῖα τῆς ἐπισκοπῆς του. Στὰ Κύθηρα ἐπισκέπηται, ἄλλωστε, τὸ γνωστὸ χρυσόβουλλο τοῦ Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου ὑπὲρ τῆς μητροπόλεως Μονεμβασίας ποῦ σώζεται σήμερον στοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου. (6)

Ἀναλαμβάνοντας τὴν ἀποστολὴ αὐτὴν, ἀγνοοῦσα φυσικὰ, γιατί ἡ ἀρμοδία ὑπηρεσία δὲν ἦταν σὲ θέση νὰ με πληροφρήσει, ὄχι μόνον τὴν κατάστασιν τῆς, ὅποια βρισκόταν τὸ ἀρχεῖο, ὄχι μόνον τίς ἐνέργειες καὶ τὴ συμβολὴ τοῦ Πετρόχειλου στὴ διάσωση τοῦ ἀρχείου κατὰ τὴ διάρκεια τῆς κατοχῆς, ἀλλὰ κυρίως τὴν ἔκτασιν, τὸ περιεχόμενον καὶ τὴ σημασία τῆς ἀρχαιοφύλακῆς Κυθηραϊκῆς συλλογῆς. Εὐνόητη ἦταν ἐπιμένειν ἢ ἐκπληξή μου, ὅταν ἀντίκρισα τὴ θλιθερὴ εἰκόνα ποῦ παρουσίαζε τὸ ἀρχεῖο, τὸ ὁποῖο θύμιζε περισσότερο «ἀχούρι» παρά δημόσια ἀρχαιοφύλακῆς. Οἱ καταστροφὰς καὶ οἱ ἀπώλειες ἀπὸ τὴν ὑγρασία, τὰ ποντίκια καὶ τὴ φωτιὰ εἶναι ἀνυπολόγιστες. Οἱ τοῖχοι τοῦ κτηρίου, ποῦ ἐκτείνονται σὲ 5 αἴθουσες, μὲ πολλὰς ὁπές στὴν τοιχοδομία ἦταν διαβρωμένοι, ἢ ὀροφή δὲν συγκρατοῦσε τὴν εἰσροή βροχῆς καὶ τὸ ξύλινο σαθρὸ δάπεδο ἦταν ἔτοιμο νὰ καταρρεύσει. Οἱ ἄλλοι κίνδυνοι γιὰ ὄλοσχερὴ ἀφανισμό τοῦ ἀρχείου ἦταν πολλοί: α) κίνδυνος καταρρεύσεως τοῦ δάπεδου, β) κίνδυνος εἰσροῆς τῶν ὑδά-

των καὶ διαλύσεως τοῦ ἀρχαιοφύλακῶν ὀλικοῦ, γ) κίνδυνος πυρκαϊῆς, δ) κίνδυνος ἀπὸ τὰ διάφορα τρωκτικὰ, σαράκια καὶ πανίδα ζωοφίων ποῦ εἰσχωροῦσαν στὶς χαίνουσες ρωγμὲς τῶν σκευῶν, ε) κίνδυνος τέλους κλιπῆς τοῦ ἀρχαιοφύλακῶν ὀλικοῦ.

Προεῖχε, συνεπῶς, ἡ διάσωση καὶ διαφύλαξις τοῦ ἀρχείου. Δὲν θὰ ἀφερωθῶ ἐδῶ οὔτε στὶς ἀπαραδεκτὰς συνθήκας κάτω ἀπὸ τίς ὁποῖες ἐργάσθηκα γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ στὴν ἀρχαία τῶν πρώτων ἀποστολῶν στοῦ νησι, οὔτε στὶς προσπάθειες ποῦ κατέβαλα γιὰ νὰ προκαλέσω τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἀρμοδίων φορέων. Σημασία ἔχει ὅτι τελικὰ χάρις σὲ διάφορες δωρεὰς ποῦ προήλθαν κυρίως ἀπὸ τοπικοὺς συλλόγους καὶ ἰδρύματα ἀντιμετωπίστηκαν οἱ πρῶτες κτηριακὲς ἀνάγκες τοῦ ἀρχείου· ἐπισκευάσθησαν τὰ παράθυρα, ἡ ὀροφή καὶ τὸ δάπεδο, ἀπολυμάνθηκε στοιχειωδῶς ὁ χώρος, καὶ ἀγρᾶσθησαν μεταλλικὲς ἀρχαιοφύλακῆς γιὰ τὴν ταξέτησιν τῶν ἐγγράφων. (7) Παράλληλα ἀρχίσει ἡ ταξινόμησις καὶ καταλογογράφωσις μὲ ἀποτέλεσμα ἀπὸ τὴν ἀμνηστὴ μᾶζα τοῦ ὀλικοῦ, ποῦ ἦταν διεσπαρμένον σὲ δάπεδο, σὲ τζάκι, ἢ στὴν καλύτερη περίπτωσιν σὲ ἐτοιμόρροπα ξύλινα ράφια, ποῦ μόνον ἔνα ἀγγιγμὰ τους ἦταν ἱκανὸ νὰ σηκώσει: σὺ νεφα σκόνης, νὰ ἀνασυσταθῶν ὀργανικὰ καὶ νὰ ἀνασυγκροτηθῶν οἱ ἀρχαιοφύλακῆς μολύβδινες, ἐπιμερῶσιν, τὸν δεσμό καὶ τὴ σχέση τους μὲ τὸν φορᾶ ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἀπέρρευσαν.

Τὸ Ἀρχεῖο Κυθέρων καλύπτει συνεχῆ χρονικὴ διαδρομὴ τεσσαρῶν πενήτων αἰώνων, ἀπὸ τὸν 16ο αἰ. ὡς τίς ἀρχὲς τοῦ 20οῦ αἰ. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐγγράφων ποῦ διασώζει δὲν εἶναι δυνατό νὰ προσδιοριστῆ με ἀκρίβεια. Σύμφωνα μὲ τίς καταμετρήσεις ποῦ ἔχουν γίνεαι, ὑπολογίζεται ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν στα

χωμένων καταστίχων ανέρχεται στις 7.000 περίπου, ενώ ο αριθμός των δεσμών και λυτών εγγράφων υπερβαίνει τις 20.000. Οι σπουδαιότερες αρχειακές ενότητες είναι σε γενικές γραμμές οι ακόλουθες:

1. ΑΡΧΕΙΟ ΒΕΝΕΤΟΚΡΑΤΙΑΣ (16ος — 18ος αι.)

Αποτελείται α) από 300 περίπου κατάστιχα που διασώζουν την επίσημη αλληλογραφία των προνοητών και καστελλάνων των Κυθήρων, διατάγματα κυρίως και εντολές της Βενετίας, καθώς και πλήθος άλλων εγγράφων που αφορούσαν την τοπική διοίκηση β) από ισάριθμα φορολογικά κατάστιχα με δερμάτινη στάχωση που περιέχουν τα ονόματα των επιμόρτων καλλιεργητών και την αντίστοιχη «TER ZARIA» (τρίτη) που όφειλαν να καταβάλλουν γ) από κατάστιχα αναγραφών πληθυσμού που χρονολογούνται στον 17ο, 18ο, αλλά και 19ο αι.

2. ΝΟΤΑΡΙΑΚΟ ΑΡΧΕΙΟ (1563 — 1914)

Περιλαμβάνει τα πρωτόκολλα 128 νοταρίων. Ξεχωρίζει να σημειωθεί ότι οι περισσότεροι από τους νοταριακούς κώδικες είναι ογκώδεις με πάχος που ξεπερνά συχνά τα 35 εκατοστά.

3. ΑΡΧΕΙΟ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (1800 — 1814)

Περιλαμβάνει έγγραφα της περιόδου της Γαλλοκρατίας και της Ιονίου Πολιτείας.

4. ΣΥΛΛΟΓΗ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ (1700 — 1850)

Σπάνια συλλογή εγγράφων του ναυτοδικείου, έμποροδικείου και αischροδικείου.

5. ΑΡΧΕΙΟ ΑΓΓΛΟΚΡΑΤΙΑΣ (1814 — 1864)

Από την ένότητα αυτή, που την αποτελούν ενδιαφέρουσες σειρές εγγράφων, ιδιαίτερος λόγος πρέπει να γίνει για τα ανάγραφα διαβητηρίων που έχουν εκδοθεί από τους Άγγλους Άρμοστές.

6. ΚΑΤΑΣΤΙΧΑ ΚΑΙ ΔΕΣΜΕΣ ΕΓΓΡΑΦΩΝ ΤΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΤΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΕΝΟΡΙΩΝ ΤΟΥ ΝΗΣΙΟΥ

200 περίπου κατάστιχα μικρού σχήματος που ανήκουν χρονολογικά στον 16ο, 17ο, 18ο και 19ο αι.

7. ΒΙΒΛΙΑ ΓΕΝΝΗΣΕΩΝ, ΒΑΠΤΙΣΕΩΝ, ΓΑΜΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟΒΙΩΤΗΡΙΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ του 19ου κυρίως αιώνα.

8. ΛΥΤΕΣ ΔΙΑΘΗΚΕΣ

Ο αριθμός τους ανέρχεται σε 4.000 περίπου και χρονολογούνται από τον 17ο αι. ως τις αρχές του αιώνα μας.

9. ΜΟΝΟΦΥΛΛΑ ΚΑΙ ΕΝΤΥΠΑ

Τά μονοφύλλα που εντοπίστηκαν στο αρχείο ανήκουν στην περίοδο της βενετοκρατίας, της αγγλοκρατίας και της Ιονίου Πολιτείας. Στά έντυπα πάλι, που συγκεντρώθηκαν, 128 συνολικά διβλία, περιλαμβάνονται αρκετές σπάνιες και ακόμα όρισμένες αδιβλιογράφητες εκδόσεις. Ένας μεγάλος αριθμός των διβλίων αυτών προέρχονται από τη «Φιλολογική Λέσχη Κυθήρων» (CERIGO LITERARY INSTITUTION) που λειτούργησε εκεί από το 1823, ενώ ένας μικρότερος αριθμός από διαφόρους φιλολόγους και πολιτικούς φορείς («THE CYTHERA SOCIAL CLUB, INC.», «CERIGO LIBRARY», «Βιτσαμάνειος Βιβλιοθήκη»), καθώς και από ιδιώτες, γνωστούς λόγιους και εξέχοντα μέλη της Κυθηραϊκής κοινωνίας.

10. ΣΠΑΡΑΓΜΑΤΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ ΚΩΔΙΚΩΝ

Τά σπαράγματα αυτά, μηναιού ή μηναιών του 12 αι., χρησίμευαν για τη στάχωση των βενετικών καταστίχων του 16ου αι. και ήταν ραμμένα στα παράφυλλα τους. Ένα από αυτά περιέχει την ακολουθία του Αγίου Σάββα, ενώ άλλο την ακολουθία των οσίων Κυρίλλου και Γερασίου. Στο κάτω μέρος του τελευταίου σπαράγματος διασώζεται ένθymiση θανάτου του μοναχού Νείλου, του λεγομένου επίσκο-

που, του έτους 1122.

Από την κεφαλαιώδη αυτή περιγραφή του περιεχομένου του Ιστορικού Αρχείου Κυθήρων γίνεται νομίζω, σαφές ότι δεν πρόκειται για ένα συνηθισμένο πυρήνα εγγράφων στενού τοπικού ενδιαφέροντος και περιορισμένης ιστορικής αξίας, αλλά για ένα πολύτιμο για τη μελέτη της ιστορίας του μεταβυζαντινού ελληνισμού αρχείο, από τα σπουδαιότερα του ελληνικού χώρου. Η σημασία που έχει για την ιστορική έρευνα είναι πολλαπλή. Η μελέτη των ποικίλων στοιχείων που ανέκδοτα και άγνωστα ως τώρα σώζονται εκεί θα συμβάλλει όχι μόνο στη γνώση της ιστορίας του τόπου (προσωπογραφία, τοπωνύμια, εκκλησία, διοίκηση, θεσμοί, οικονομική και πνευματική κατάσταση κ.ά.) αλλά συγχρόνως στη γνώση της ιστορίας τόσο του κοντινού κρητικού και πελοποννησιακού χώρου όσο και της Ελληνικής Κοινότητας της Βενετίας. Γιατί η ιστορία του μικρού και άγονου νησιού των Κυθήρων συνδέεται άμεσα με την ιστορία της βενετοκρατούμενης Κρήτης, της Πελοποννήσου και του ελληνισμού της Βενετίας. «Ως την άλωση της Κρήτης από τους Τούρκους, τό νησί υπαγόταν διοικητικά στη μεγαλόνησο. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο προνοητής και καστελλάνος των Κυθήρων εκλεγόταν από τον δούκα της Κρήτης και πληρωνόταν από τό ταμείο του Χάνδακα. Σύμφωνα μάλιστα με τις αποφάσεις της βενετικής συγκλήτου των ετών 1390 και 1393 οι Κυθηριοί έπρεπε να απευθύνουν τα αιτήματά τους στις βενετικές αρχές του Χάνδακα, αν όχι να καταφεύγουν στη Βενετία. Η ιστορία των Κυθήρων συνδέεται επίσης και με μία άλλη εξαιρετικά ενδιαφέρουσα από ιστορική άποψη πτυχή της ιστορίας της μεγαλονήσου: με την κρητική μεταναστεύση που σημειώθηκε τον 17ο αι. Μετά την άλωση των Χανίων και του Χάνδακα ένας ίκανός αριθμός κρητικών οικογενειών ζήτησαν έσυλο τό κοντινό νησί της Αφροδίτης, για να προωθηθούν από εκεί, οι περισσότερες, στα μεγαλύτερα νησιά του Ιονίου. Ανάλογη μετακίνηση προσφυγικών ομάδων προς τα Κύθηρα έγινε και από την Πελοπόννησο, από τη Μάνη κυρίως:

και τή Μονεμβασία, στην οποία ἐξάλλου υπαγόταν διοικητικά τό νησί ὡς τήν ἐγκαθίδρυση τῆς βενετικής κυριαρχίας. Ὡς πρός τίς σχέσεις τῶν Κυθῆρων μέ τήν Ἑλληνική Ἀδελφότητα τῆς Βενετίας, ἀρκεῖ ν' ἀναφερθεῖ ὅτι πολλοί ἀπό τοὺς ἱερεῖς τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγ. Γεωργίου τῶν Ἑλλήνων ἤ τοὺς μητροπολίτες Φιλαδελφείας, ἔπως ὁ Διονύσιος Κατηλιανός, ὁ Ἀθανάσιος Βαλεριανός, ὁ Νικηφόρος Μάρμαρης, ὁ Γεώργιος Φατσέας ἦταν Κυθῆριοι ἢ χρημάτισαν ἐπίσκοποι Κυθῆρων. Ἀλλά καί σ' ἓνα ἄλλο τομέα, στόν τομέα τῆς τέχνης, τό ἀρχεῖο Κυθῆρων ἀποτελεῖ πλούσια πηγὴ πληροφοριῶν. Ἡδῆ μέ θάση τίς ἀρχαιολογικές μνημεῖες ἔχει καταρτιστεῖ καί δημοσιευτεῖ πλῆθος τῶν μνημῶν καί ναῶν πού μαρτυροῦνται στό νησί κατά τόν 18ο καί 19ο αἰ. Ἡ χρησιμότητα τοῦ καταλόγου αὐτοῦ στίς ἐρευνητικές ἀναζητήσεις τῶν ἀρχαιολόγων καί τῶν ἱστορικῶν τῆς τέχνης εἶναι προφανές.

Τό ἔργο πού ἐπετέλεσε καί ἐξακολουθεῖ νά ἐπιτελεῖ τό Κέντρο Βυζαντινῶν Ἐρευνῶν στό πλαίσιο τῶν ἐπιστημονικῶν του δραστηριοτήτων ὑπῆρξε καθοριστικό γιά τήν τύχη τοῦ Κυθηραϊκοῦ ἀρχείου: 1) διασφαλίστηκε τό ἀρχεῖο ἀπό μελλοντικές καταστροφές καί ἀπώλειες· 2) ἀσυνγκροτήθηκαν ὁργανικά οἱ ἀρχαιολογικές μονάδες· 3) ταξινομήθηκε καί καταλογογραφήθηκε ἕνα μέρος ἀπό τόν ὄγκο τοῦ ἀρχεῖο ὄγκου ὀλίκο· 4) μικροφωτογραφήθηκαν σειρές ἐγγράφων καί καταστάσεων (σημειῶν ἔδω ἐνδεικτικά ὅτι πολλά κατάσταχα ἔχουν ὑποστεί τὴν φθορά ἀπό τήν ἐποχὴ πού μικροφωτογραφήθηκαν, ὥστε σήμερὰ νά εἶναι ἀδύνατη ἡ ἀνάγνωση τῶν πρωτοτύπων)· 5) δημοσιεύθηκαν οἱ κατάλογοι τοῦ νοταριακοῦ ἀρχείου καί τῶν ἐντύπων, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν τὰ ἀπαραίτητα γιά τήν ἱστορική ἔρευνα ἔργα ὑπόδομῆς· (9) Παράλληλα δημοσιεύτηκαν ἐργασίες πού ἔφεραν στό φῶς ποικίλα ἀνέκδοτα καί ἄγνωστα ἱστορικά τεκμήρια· (10) Χάρη, τέλος, στή δραστηριότητα πού ἀνέπτυξε τό Κέντρο Βυζαντινῶν Ἐρευνῶν καί στίς πολλαπλές καί συνεχεῖς ἐνέργειές του γιά τή διάσωση καί τήν καταγραφή τοῦ ἀρχεῖο ὄγκου, μέ ἀπόφαση τοῦ

Ἐπιτελείου Πολιτισμοῦ καί Ἐπιστημῶν διορίστηκε τό 1974 στό Ἱστορικό Ἀρχεῖο ὑπάλληλος «κατ' ἀναπλήρωσιν καί μέχρι διορισμοῦ Προϊσταμένου ἐν αὐτῷ», ἐνῶ τό 1976, τό Ἀρχεῖο ἐπιθεωρήθηκε γιά πρώτη καί μόνη ἄλλωσις φορά, ἀπό ὑπάλληλο τῶν Γενικῶν Ἀρχείων τοῦ Κράτους. (11).

Ὅμως, μολοντί τὰ θεμέλια μιᾶς μεγάλης καί δύσκολης προσπάθειας γιά τή συστηματική ταξινόμηση καί ἐπιστημονική ἐκμετάλλευση τοῦ ἀρχείου ἔχουν τοποθετηθεῖ, μολοντί οἱ ἐργασίες καταλογογραφήσεως ἔχουν ἀρχίσει· νά δύνουν τοὺς καρπούς τους, μολοντί ἡ ὑπαρξὴ τοῦ ἀρχείου ἔχει ἤδη γίνει γνωστή σέ μία εὐρύτερη διάδα εἰδικῶν ἐπιστημόνων, ἂν οἱ δημόσιες ἀρχαιολογικές ὑπηρεσίες, ἀλλά καί οἱ τοπικοί παράγοντες, δέν ἐνισχύσουν τό ἔργο καί ἂν δέν ἀναλάβουν μιᾶ γενναία πρωτοβουλία γιά τήν ἀξιοποίηση τοῦ ἀρχείου, τὰ ἐπιστημονικά ἀποτελέσματα θά παραμένουν περιορισμένα.

Τὰ μέτρα πού ἐπιβάλλεται τό ταχύτερο νά ληφθοῦν ἀφορῶν τήν ἀσφάλεια τοῦ χώρου, τήν ἀμεση ἐπισκευή τοῦ κτηρίου, τήν ἀπολύμανση τοῦ οἰκήματος καί τοῦ ἀρχεῖο ὄγκου, τήν ἀνάθεση καθήκοντων προϊσταμένου σέ εἰδικευμένο στέλεχος τοῦ ἐπιστημονικοῦ ὀργανισμοῦ τῆς Χώρας ἢ ἔστω προσωρινά τήν ἀνάθεση ἐποπτείας σέ φιλόλογο πού ὑπηρετοῦν στό Γυμνάσιο Κυθῆρων. (12) καί, κυρίως, τῆ μεθόδευση τοῦ ἀρχεῖο ἔργου. Σκόπιμο εἶναι ν' ἀναφερθεῖ ὅτι τό κτήριο τοῦ Ἱστορικοῦ Ἀρχείου (οἰκία πού χρησίμευε στή διάρκεια τῆς βενετοκρατίας ὡς τόπος διαμονῆς τῶν προνοητῶν καί ἀργότερα ἐπὶ ἀγγλοκρατίας ὡς διοικητήριο) βρίσκεται μέσα στόν ἀρχαιολογικό χώρο τοῦ Φρουρίου, πού ὑπάγεται στή δικαιοδοσία τῆς Α' Ἐφερίας Βυζαντινῶν Μνημείων. Ἀναγκαῖα, συνεπῶς, γιά τήν ἀνάληψη ἀναστηλωτικῶν ἔργων εἶναι ἡ συνεργασία μέ τήν ἀρχαιολογική ὑπηρεσία. Πρέπει, ἐπίσης, νά προστεθεῖ ὅτι στό ἀρχεῖο ἀπευθύνονται τὰ τελευταῖα χρόνια πολλοί Κυθῆριοι, οἱ ὁποῖοι ζητοῦν ἀντίγραφα συμβολαίων ἢ διαθηκῶν. Ἐνα μέρος δηλ. τοῦ ἀρχείου, χάρη στήν ταξιόμηση καί καταλογογραφήση πού ἔγινε, λειτουργεῖ σή-

μερὰ ὡς ζωντανή δημόσια ὑπηρεσία.

Ἄς τονιστεῖ, λοιπόν, γιά μιᾶ ἀκόμη φορά ὅτι ἂν οἱ ἀρμοδίοι φορεῖς ἐπιδειξοῦν τό ὀφειλόμενο ἐνδιαφέρον καί ἂν ἐπιτέλους κατανοηθεῖ ἀπ' ὄλους ὅτι ἀποτελεῖ ἐπιτακτικό καθήκον, ἐπιστημονικό καί ἔθνικό, τόσο ἡ διάσωση ἀπό τή δοκιμασία τοῦ χρόνου ὅσο καί ἡ ἀξιοποίηση τῶν πρωτογενῶν πηγῶν τῆς ἱστορίας αὐτοῦ τοῦ τόπου, τό ἀρχεῖο Κυθῆρων ἀπό μιᾶ ἄγνωστη καί παραμελημένη ὡς τώρα ἱστορική πηγὴ μπορεῖ καί πρέπει νά μεταδλεθεῖ σέ ἐπιστημονικό ἐργαστήριο, σέ σύγχρονη ἐπιστημονική μονάδα καί πόλο ἑλξεως Ἑλλήνων καί ξένων ἐρευνητῶν.

Θέλω νά ἐλπίζω ὅτι ἡ φωνή μου, ἔπως καί οἱ φωνές ὄλων ὄσων εἶχαν τήν πικρὴ ἐμπειρία νά διαπιστώσουν τήν ἐγκατάλειψη τῶν ἀρχεῖο ὡς συλλογῶν καί νά ἐργασθοῦν μέ ποικίλους τρόπους γιά τή διάσωσή τους, θά φθάσει, στά αὐτιά τῶν ἀρμοδίων ὑπηρεσιῶν καί οἱ εἰσηγήσεις αὐτές θά γίνουν ἀφορητὴ, ὥστε τὰ ἀρχεῖα μας νά ἀποτελέσουν ἀντικείμενο τῶν εἰδικῶν φροντίδων πού τοὺς ἀρμοῖζει.

1. Τό Ἀρχιεπισκοπικό Κυθηρων Ἰδρυθῆκε κατά τοὺς χρόνους τῆς βενετοκτικῆς κυριαρχίας, ἔπως καί τὰ ἄλλα ἀρχιεπισκοπικά τῶν Ἰονίων Νήσων. Ἡ ἀνασύστασις καί ἡ ὑπαγωγή του στό Ἐπιτελεῖο Ἐσωτερικῶν ἔγινε μέ τὸν ΑΝ 1488) 1928 ἄρθρ. 64. Βλ. ἐπίσης ΠΔ 9) 10.6.1927 Περὶ συστάσεως ἐν Κυθηροις μονίμου τοπικοῦ ἱστορικοῦ ἀρχείου.

2. Πρὸλ. ΧΡΥΣΑΣ Α. ΜΑΛΤΕΖΟΥ, Τὸ νοταριακὸ ἀρχεῖο Κυθῆρων, «Δελτίον» τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας 1 (1976), σελ. 15, σημ. 3.

3. Στοιχειώδης ἐπισκευὴ τοῦ κτηρίου ἔγινε τό 1953. Σὲ ἐκθεσὴ, ὅμως, τοῦ Πετρόχειλου πρὸς τὰ ΓΑΚ τοῦ 1955 ἡ ἐπισκευὴ αὐτῆ χαρακτηρῆζεται ὡς πλημμελής.

4. Ἀπὸ τό 1967 προσωρινά καθήκοντα ἀμισθοῦς προϊσταμένης ἀνέλαβε ἡ χήρα τοῦ Θ. Πετρόχειλου, Παναγιώτα Μασσέλου — Πετρόχειλου, ἐκπαιδευτικός.

5. Ν.Δ. 260) 1969, ἄρθρ. 8.

6. Βλ. Μ. ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΥ, Ἱστορία τῆς νήσου Κυθῆρων, Ἀθήνα 1940, σελ. 46 πρὸλ. Δ.Α.

ZAKYTHINOS, LE DESPOTAI. GREC DE MOREE, HISTOIRE POLITIQUE, Λονδίνο, VARIORUM 1975, σελ. 80, 332.

7. Χρηματικά ποσά για τις πρώτες ανάγκες του κτηρίου και την αγορά μεταλλικών αρχαιοθηκών προσέφεραν η 'Ακαδημία 'Αθηνών, η 'Ιόνιος 'Ακαδημία, ο Κυθηραϊκός Σύλλογος 'Αθηνών και Πειραιώς και τα ΓΑΚ.

8. 'Αρχείο Μικροασιανών (Κέντρου Βυζαντινών Έρευνών ΕΙΕ), 'Αθήνα 1980 σελ. 75.

9. ΜΑΛΤΕΖΟΥ, Τò νοταριακό αρχείο Κυθήρων, δ.π. — Έγτυπο υλικό στο ιστορικό αρχείο Κυθήρων, έπιμ. Ρ. ΧΩΡΕΜΗ — ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΥ, Δ. ΑΝΔΡΙΤΣΑΚΗ — ΦΩΤΙΑΔΗ, 'Αθήνα 1980.

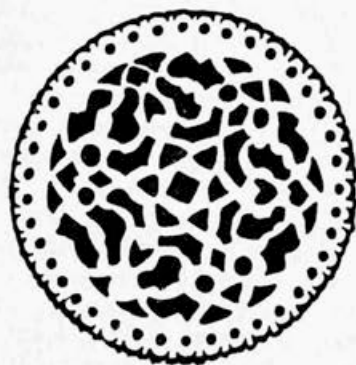
10. ΧΡΥΣΑΣ Α. ΜΑΛΤΕΖΟΥ, πρόσφυγες από την Κρήτη στα Κύθηρα. Άγνωστες πληροφορίες από το αρχείο Κυθήρων, «Λειμών» (= «Έπετηρίς Έταιρείας Βυζαντινών Σπουδών» 39—40 (1972—1973), σελ. 518—526. — ΤΗΣ ΙΔΙΑΣ, Κρητοκυθηραϊκά. Η κρητική οικογένεια Κλαδούρη και το Συμβούλιο των εγγενών στα Κύθηρα, «Θησαυρίσματα» 12 (1975), σελ. 257—291. — ΤΗΣ ΙΔΙΑΣ Οί πρόγονοι του Διονυσίου Σολωμού στα Κύθηρα, «Θησαυρίσματα» 13 (1976), σελ. 227—244. — ΤΗΣ ΙΔΙΑΣ, Τò νοταριακό αρ-

χείο Κυθήρων, δ.π.—ΤΗΣ ΙΔΙΑΣ' LES ARCHIVES VENITIENNES DE CYTHERE, UN FOND HISTORIQUE NEGLIGE, «BYZANTINISCHE FORSCHUNGEN» 5 (1977), σελ. 249—252 (= SYMPOSIUM BYZANTINON, COLLOQUE DES HISTORIENS DE BYZANCE, STRASBOURG 1973). — ΤΗΣ ΙΔΙΑΣ, A CONTRIBUTION TO THE HISTORICAL GEOGRAPHY OF THE ISLAND OF KYTHIRA DURING THE VENITIAN OCCUPATION, «CHARANIS STUDIES. ESSAYS IN HONOR OF PETER CHARANIS», RUTGERS UNIVERSITY PRESS 1980, σελ. 151—175. — ΤΗΣ ΙΔΙΑΣ, CYTHERE SOCIETE ET ECONOMIE PENDANT LA PERIODE DE LA DOMINATION VENITIEINNE, «BALKAN STUDIES 21, 1 (1980), σελ. 33—43. — ΤΗΣ ΙΔΙΑΣ, Η σημασία του 'Ιστορικού 'Αρχείου Κυθήρων για την ιστορία της Κρήτης στη διάρκεια της βενετοκρατίας, «Πρακτικά Δ' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου», τόμ. Β', Ηράκλειο 1981 σελ. 180—189. ΤΗΣ ΙΔΙΑΣ, LE FAMIGL'E DEGLI EUDAIMONIANI E VENIER A CERIGO DAL XII AL XIV SECOLO PROBLEMI DI CRONOLOGIA E PROSOPOGRAFIA, «MI-

SCCELLANEA IN MEMORIA DI AGOSTINO PERTUSI» = RIVISTA INTERNAZIONALE DI STUDI DIZANTINI E SLAVI 2 (1982), σελ. 205—217.

11. ΜΑΡΙΑΣ Κ. ΧΑΙΠΕΤΗ, Έκθεσις 'Επιθεωρήσεως του 'Ιστορικού 'Αρχείου Κυθήρων, «Τα περιεχόμενα των Γενικών 'Αρχείων του Κράτους», τόμ. Ε', 15α, 'Αθήνα 1976, σελ. 169—186 βλ. όμως και Ν.Β. ΤΩΜΑΔΑΚΗ, Περὶ 'Αρχείων ἐν Ἑλλάδι καὶ τῆς ἀρχιεπικῆς ὑπηρεσίας, ΔΙΕΕΕ 11 (1956), σελ. 11 (βλ. ἀναφέρεται ὅτι «πρῶτος ὁ καθηγητὴς Ζακωθηνός ἐπ θεώρησεν ὅλα τὰ ἐν τῷ Κράτει ἀρχεῖα καὶ ὑπέβαλεν ἐκθέσεις εἰς τὰ προϊστάμενα ὑπουργεῖα, ἐκ τῶν ὁποίων ἐγώσθη ἡ κατάστασις τῶν ἀρχεῖακῶν συλλογῶν καὶ τὸ περιεχόμενον αὐτῶν»).

12. Τò 1973, με κοινή ἀπόφασι τῶν Ὑπουργῶν ὙΠΠΕ καὶ τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας ἀνέλαβε καθήκοντα ἀμισθῆς προϊσταμένης ἡ φιλόλογος καθηγήτρια τοῦ Γυμνασίου Κυθήρων κ. Ἐλένη Χάρου. Παρά τὴν παροχή, ὥστόσο, τῶν κλήρων τῆς ὑπηρεσιῶν τὸν Ἰούνιο τοῦ 1974 ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία αὐτή. Πρόσφατα, ὅπως πληροφοροῦμαι, συστήθηκε ἐποπτική ἐπιτροπή, τῆς ὁποίας μέλος εἶναι καὶ ἡ κ. Χάρου — Κορωναίου.

Ἀρχὴ Σταδίου

Τὸ πλοῖο μὲ ρυθμικούς τυναγμούς προχωροῦσε στὸ σκοτεινὸ πέλαγο. Ἦταν ἀπ' τὰ καραβάκια πού ἔκτε λούσαν τὶς ἄγονες γραμμές, δηλαδή τὴ μιά φορά τὶς τόσες προσεγγίσεις τῶν πιὸ ἀπέμερων ἐρημιῶν, τῶν. Κι οἱ ἐπιβάτες του φυσικά ἦταν λιγαστοί.

Μιά περίεργη ὑπόθεση τῆς ἀρχῆς τοῦ σταδίου του εἶχε δημιουργήσει αὐτὴ τὴν περιπέτεια. Ἐνας θησαυρός. Ἐνας ἀξιόλογος θησαυρός, Κουρσάρικιας προφανῶς προέλευσης πού εἶχε βρεθεῖ στὸ σκάψιμο μιάς χάραξης δρόμου πού περνοῦσε σύρριζα στὸ χωράφι ἐνός πελάτη τοῦ δικηγόρου γραφείου πού ἀσκούσαν. Ἡ ἐντολή ἦταν νά περιεργασθῆ καλά τοὺς ἀνοιγμένους λάκκους, νά συγκεντρώσῃ τὶς δέουσες καταθέσεις τῶν αὐτοπτῶν μαρτύρων καὶ νά παρακολουθήσῃ ἐπιτόπια τὶς πρῶτες μετακινήσεις τῶν κασέλλων τοῦ θησαυροῦ.

Ἡ νύχτα ἀπ' τὶς γλυκιές χειμωνιάτικες τοῦ χάριζε μὲ τὶς ριπές τοῦ ζεστοῦ ἀκατάστατου ἀέρα τῆς μιά διέλευσης νά παραμένει γιὰ πολλή ὥρα στὸ κατάρωμα ἂν καὶ τελειῶς ἀσυντρόφιστος, ρίχοντας τὶς ματιές του πότε στὸς φωτισμένους ἀπ' τὰ φινιστρίνια τῶν καμπίνων ἀφρούς τῶν κυμάτων καὶ πότε στ' ἀδιαπέραστο ὀλοσκοτεινὸ χάος τῆς ἔκτασης.

Παράξενοι θρύλοι, θησαυροὶ, πειρατές κι ἱστορίες συγκλονιστικῆς ἀνακατώνονται στὶς σκέψεις του, ἐνῶ τὰ πρῶτα ἰσχυρά σκαμπανεδάσματα τοῦ πλοίου εἶδειχαν πῶς μιά θαλασσοταραχὴ κτυποῦσε ἀνελέητα τὸ καράδι.

Οἱ ἀνεμοὶ σφύριζαν, τὰ ξάρτια ἔτριζαν κι ἡ ὄρα χή πυκνὴ κι ἀπότομη ἄρχιζε νά μαστιγώνῃ τ' ἀτίθασα κύματα.

Ἐσπευσε λοιπὸν νά μπῆ στὸ καπνιστήρι τῆς θέσης γιὰ νά μὴ βραχῆ κι ἀπ' ἐκεῖ, ἀφοῦ δὲν ἔβρισκε κανένα γιατί ὄλοι προτιμοῦσαν τὸν ὕπνο νά κατέβῃ, στὴν καμπίνα του γιὰ νά κοιμηθῆ.

Μά ἐδῶ, ὅπως ἀνοίξε τὴν πόρτα ἓνας ἐπιβάτης ἦταν ἀνασηκωμένος πάνω στὸ ἓνα ἀπὸ τὰ τέσσερα κρεβάτια τῆς καμπίνας. Ἐνας ἐπιβάτης ψηλός, στεγνός καὶ κτρινωπός, πού ἡ μορφή του μετὰ ἀπ' τὴν πρώτη ἐντύπωση τῆς χαιρέκακῆς ματιᾶς του διαγράφονταν περισσότερο στὴ περιοχὴ τῶν σαγόνων μὲ τὶς ἀκέρειες σερὲς τῶν δοντιῶν, πού θυμίζαν κάτ' ἄν τῶν πεθαμένων...

Ἐνα ρίγος διέτρεξε τὸ κορμί του. Δὲν μπόρεσε οὔτε ἓνα τυπικὸ χαιρετισμὸ νά τοῦ κάμῃ καὶ τόσο δίστασε ν' ἀποφύγῃ τὰ μάτια κείνα, πού ἐπίμονα τὸν κοιτοῦσαν ὥστε ξάπλωσε μπρούμυτα στὸ στῶμα του.

Ὁ ὕπνος στάθη' ἀδύνατο νά σφαλίσῃ τὰ βλέφαρά του καὶ τὸ κορμί του καταλήφθηκε ἀπὸ τὴν ἀ-

δράνεια, πού ἦταν ἀνήμερο λὲς νά σαλευθῆ...

Κι ὅμως δλόκληρη τὴ νύχτα ἐνοιωθε πῶς τὰ μάτια κείνα στὴν ἴδια πάντα στάση τὸν κοιτοῦσαν, τὸν κοιτοῦσαν...

• • •

Τὸ τριπλὸ σφύριγμα τοῦ θαποριοῦ, πού δήλωνε τὴ βιαστικὴ προσέγγιση στὸ λιμανάκι τοῦ μικροῦ νησιοῦ πού πήγαινε τὸν ἔκαμε νά τυναχθῆ ἀπ' τὸ στῶμα πού γιὰ λίγα μόνο λεπτά τῆς ὥρας στά πολύ ξημερώματα εἶχ' ἀποκοιμηθῆ καὶ ξυπνώντας ἐνοιωσε τὴ χαρὰ νά μὴν ξαναδῆ ἀπέναντί του τὸ παγερὸ πρόσωπο πού ἐμοιαζε σάν μὲ νεκρικὴ μάσκα κουρσάρου...

Ἀνέθηκε γρήγορα τὴ σκάλα καὶ πήδηξε μὲσο στὴν πρώτη θάρκα πού πιάστηκε στὸ θαπόρι. Ἡ βροχὴ εἶχε κοπῆ κι' ἡ θάλασσα καταπέσει.

Σὲ λίγο στὴν ἄκρια τῆς θαυπρασίνης γραμμῆς τῆς ἓνα μικροσκοπικὸ σημεῖο, τὸ πλοῖο ἔσβησε δλό-τελα σιγά σιγά ἐνῶ λοξὲς ἀκτίνες ἡλίου πού πρόσβαλλαν ἀπὸ χίλια σύννεφα τὸ φωτίζαν γιὰ τελευταία φορά.

Εἶχε σῆσει ἓνας ἀληθινὸς ἐφιάλτης!

Τὸ νησάκι τώρα μὲ τὰ λιτὰ τσιπὰ ἄρχιζε νά τοῦ παίξει: στὰ μάτια τὶς χαριτωμένες εἰκόνες του. Οἱ ἄνθρωποι ἀπλοὶ καὶ καλοὶ τοῦ μίλησαν γιὰ τὰ ἐνδιαφέροντά του καὶ τὸ θησαυρὸ. Κι αὐτὸς εἶχε βρῆ τὸ κέφι του νά καταπιαστῆ μὲ τὴν ἐξακρίβωση ὄλων τῶν πληροφοριῶν πού τοῦ εἶχαν ἀναθέσει.

Τὸ ἀπόγευμα ξεκίνησε μόνος του γιὰ τὸ χωράφι μὲ τὸ θησαυρὸ...

Ἀνασκαμμένος ὅπως ἦταν ὁ δρόμος ἐμοιαζε σάν μεθυσμένος πού ἀλήθεια δὲν κάτεχε πῶς στὴν ἄκρια του χαμόσερνε τόσα χρυσαφικά καὶ διαμαντικὰ σάν τὶς κουρσάρικες κασέλλες.

Ἔτσι κι αὐτὸς πού τὸν ἀκολουθοῦσε εἶχε τὸ αἶσθημα μιάς μαγείας ἀπ' τὴν ἀπλότητα καὶ τὴ μοναξιά τῆς φύσης καὶ γιὰ γάρη τῆς φυσικῆς ἔσερνε ἐκέμη στὸ νοῦ του τὸ σκοπὸ τοῦ τελευταίου λυράρη, πού ἄκουσε βγαίνοντας ἀπ' τὸ χωροουδάκι τοῦ νησιοῦ.

Σὲ λίγο εἶτανε στὸ σκαμμένο μέρος τοῦ τόπου πού τὸν ἐνδιέφερε καὶ μὲ τὰ χαρτιά καὶ τὰ μέτρα ἐπαιρνε τὶς ἀναγκαῖες σημειώσεις του. Ἡ ὥρα περνοῦσε γρήγορα καὶ εἶχ' ἀπορροφηθῆ σκυμμένος στοὺς λάκκους, ὅταν σηκώνοντας αἴφνης τὸ κορμί του γιὰ νά ξεκουραστῆ παρατήρησε ὄρθιο καὶ ἀμίλητο ἀπέναντί του τὸν παγερὸ ἄνθρωπο τοῦ πλοίου.

Ἐνας κλονισμός. Μιά σκέψη, ἓνα περίεργο αἶ-

σθημα πώς αυτή τή φορά ήταν μαγνητισμένος σάν απ' ασπίτη και παρέμενε στήν απόλυτη διάθεση του μυστηριώδη ανθρώπου, του έσπασε σάν σπιρτέ-νιο ξυλάκι κάθε αϋθόρμητη τόλμη του.

Του φάνηκε καθαρά, πώς ο Κουρσάρος με τό στεγνωμένο χαμόγελο τῶν χειλιῶν, θά τόν έσπρωχνε μέσα στό λάκκο πού εξέταζε και με γρηγοράδα θά τούρριχνε χώματα νά τόν θάψη ζωντανό..

Ή φρίκη αὐτή δέν ἄργησε νά του φέρη λιποθυμία.

"Όταν συνήλθε, ο άνθρωπος ἔμωσε ἔλλειπε πάλι από κοντά του κι' ἡ μέρα ἔσθην, ε ἄργά τυλιγμένη στή θαθύτερη βασιλικιά της πορφύρα...

Και τώρα, κάτι σάν αἶνιγμα του ἀπόμεινε στή σκέψη με τήν ἀόρατη ἐξαφάνιση του δήμιου αὐτοῦ. "Αν

ἡ ἀπαίσια ὄπτασία του ἦταν πραγματικότητα ἢ ἐρεῖλονταν στή προσήλωση τῆς φαντασίας στήν ὑπόθεση πού παρουσίασε ἕνα ἐπαγγελματικό ὑπερενδιαφέρον, κατά τή στιγμή πού πρωτάρχισε τό στάδιό του και φυσικά μεγενθοποιούσε κάθε της πρόβλεψη. Και μήπως δέν εἶν' ἀλήθεια πώς πολλές φορές πραγματικότητα και φαντασία περιπλανώμενες μέσα σ' ἕνα λαβύρινθο συναντιῶνται τυχαία ἀνάμεσα ἀπό τά ἀδιέξοδα στενά του;

"Έφυγ' ἄρρωστος ἀπ' τό νησάκι, φροντίζοντας νά μήν ἀσχοληθῆ ἄλλο με τήν παράξενη ὑπόθεση του θησαυροῦ, πού τ' ἀκοίμητο ἴσως πνεῦμα του παλιοῦ του κατόχου τόν φύλαγε τόσο πιστά, ὅπως στά πα-ραμύθια...

MIX. K. ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΥ

Ἄντιπολεμικό

Ποιός τήν εἰρήνην πολεμᾷ
στοῦ κόσμου τό καζάνι
και τίς αὐλές και τά στενά
φεγγάρι δέν τὰ φτάνει.

Ποιός τοὺς αἰῶνες κυνηγᾷ
και πίσω μας γυρίζει
και με καμίονια φορτηγὰ
ὁ "Ἡλιος πάει νά δύσει.

Ποιός τὰ ρολόγια σταματᾷ
στοῦ κόσμου τό συνάφι
και τῆς Ζωῆς τὰ θαύματα
φωτιά πού δέν ἀνάθει.

Ἄνεκδοτο — Ἀθήνα 9.9.1983

ΓΙΩΡΓΟΣ ΦΑΤΣΕΑΣ

Νίκος Καρύδης

ΕΝΑΣ ΣΕΜΝΟΣ ΚΑΙ ΑΘΟΥΡΒΟΣ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΕΡΓΑΤΗΣ

Μαθαίνοντας την εΐδηση της θράβευσης από την Ακαδημία του Νίκου Καρύδη, σκέφτηκα πώς, όσο και να άλλοιώνεται, χρόνο με το χρόνο, ή φυσιογνωμία του Τσιρίγου, όσο κι αν, από καλοκαίρι σε καλοκαίρι, οι απώλειες, μικρές ή μεγάλες, γίνονται εμφανέστερες, υπάρχουν ακόμα φωτεινά σημεία (όπως μου πηγαίνει και σ' άλλους, πέρα από τον συγκεκριμένο, άνθρωπος), που μας βοηθούν όχι μόνο να αναθαρρήσουμε, αλλά και να νιώθουμε περήφανοι.

Γιατί ή τιμή που έγινε στο Νίκο Καρύδη ήταν δίκαιη, αν περιοριστούμε στο «Καπνός αϊ ημέραι μου» τελευταία ποιητική του συλλογή και κύριο αντικείμενο για τη θράβευση, ήταν όμως ταυτόχρονα κι ενα χρέος που του οφειλόταν, αν αναλογιστεί κανείς την ευρύτερη προσφορά του στην πνευματική πορεία αυτού του τόπου.

Ο «Ίκαρος» στα σαράντα χρόνια της ζωής του έδωσε ανασύροντας από τη λήθη παλιότερες ή καθιερώνοντας καινούργιες μορφές της νεότερης λογοτεχνίας μας, εκδόσεις μοναδικές, γιατί δουλεύτηκαν με υπευθυνότητα και μεράκι.

Ο ιδιοκτήτης του «Ίκαρου», στα σχεδόν ισάριθμα χρόνια της σεμνής και αθόρυβης ποιητικής του παρουσίας, έδωσε στίχους, που, ξεκινώντας από τη δρασερή έρωτική νεανική διάθεση, καταλήγουν σε μια σφριγγιλή, πολύχυμη ώριμότητα — μιλάω κύρια για το πολύ προωθημένο και βαθύ «Καπνός αϊ Ημέραι μου» — καλύπτοντας με συνέπεια την έσω-τερική πορεία του δημιουργού τους.

Πέρασαν πολλά χρόνια από την τελευταία φορά που ο Νίκος Καρύδης βρέθηκε στο Τσιρίγο, τό κου-βαλλά όμως πάντοτε μέσα του νοσταλγικά, σε μια σχέση ούσιαστική, επηρεασμένη και καθορισμένη από τη λιγόμηνη παραμονή του στο Μυλοπόταμο, σε

καιρούς δύσκολους, γύρω στα 1944. Την αγάπη αυτή, όσο και την ένσυνείδητη Έλληνικότητά του — πλατύτερη και όχι έντοπισμένη σιά στενά πλαίσια των Κυθήρων — μπορούμε να παρακολουθήσουμε στα «Στοιχεία Ταυτότητας» από τη Συλλογή «Έως την Εΐσοδο» (1980) :

Μπορείτε να γράψετε, κύριε αστυνομικέ,
ότι πατρίδα μου έμένα είναι
ό φίλος μου ό Σάκης Μανουηλίδης
που σκοτώθηκε στα βουνά της Άλβανίας
ό συμμαθητής μου Άλέξανδρος Καίρης
που έξετέλεσαν οι Γερμανοί τά ξημερώματα
στο Σκιπευτήριο
καί ό Νίκος Μαθάς που
πέθανε από τίς κακουχίες στην Κατοχή.

Άν αυτά δέν σας λένε τίποτα, κύριε αστυνομικέ,
τότε μπορείτε να γράψετε
ότι πατρίδα μου έμένα είναι
οί λεμονιές στον κάμφο της Σπάρτης
οί ελαιώες της Μυτιλήνης
ή Παναγία ή Όρφανή στο λαγκαδι
του Μυλοπόταμου
ή Άγία Μόνη στο βουνό του Τσιρίγου.

Έγώ υπογράφω.

και τελειώνοντας να εύχθούμε στο Νίκο Καρύδη τον άνθρωπο, τον ποιητή, τον εκδότη, πολλά χρόνια καρποφόρου μόχθου — τίποτα, απ' όσα έχει ως τώρα προσφέρει, δέν ήρθε άνοπα και άδασάνιστα — και να τον δεδαιώσουμε, πώς τό νησί του τον περιμένει πάντα.

ANNITA Π. ΠΑΝΑΡΕΤΟΥ

Ένα γράμμα

Τό πάρα κάτω γράμμα πού άνέ-
συρα από τό άρχείο μου, γράφτη-
κε, πριν από πενήντα χρόνια άκρι-
θώς.

Τό παραδίδω στή δημοσιότητα,
γιατί κατά τή γνώμη μου, αποτελεί
ένα αξιόλογο λαογραφικό στοιχείο,
πού εκφράζει τή νοοτροπία καί τήν
ποιότητα ζωής των ανθρώπων τής
έποχής εκείνης.

Στόν Καραδήμο όφείλεται ή φή-
μη ότι ο Καραδάς ήταν τό πιο φι-
λόξενο χωριό του Τσιρίγου, όπως
σήμερα, στο Γιάννη Πιέρο από τό
Λειβάδι: όφείλονται κατά τό πλει-
στον, οι καλές έντυπώσεις πού παίρ-
νουν από τό νησί μας οι ξένοι μας.

Από αυτά, γράφεται ή ιστορία
ένός τόπου.

ΧΑΡ. Ε. ΚΡΙΘΑΡΗΣ

Αγαπητέ μου Χαράλαμπε,

Όπως τά λέγαμε τό χειμώνα στο φοιτητικό καφε-
νείο πίσω από τό Πανεπιστήμιο θά 'ρχόμουνα στο χω-
ριό σου τούτο τό καλοκαίρι. Έφτασα λοιπόν σήμερα
13 Αυγούστου 1933, καί σου γράφω τīs πρώτες έντυ-
πώσεις μου.

Καί πρώτα - πρώτα τό ότι έμεινα κατάπληκτος α-
πό τīs φυσικές ομορφιές του χωριού σου, αποτελεί γε-
γονός για τό οποίο, δέν μέ είχες προετοιμάσει επακ-
κώς. Ωχιούν οι περιγραφές σου. Δέν σε παρεξηγώ,
γιατί άλλο είναι νά τά λές, νά τ' ακούς, νά τά διαβά-
ξεις, κι άλλο νά τά βλέπεις μέ τά μάτια σου, νά τά αι-
σθάνσαι μέ τήν ψυχή σου. Είναι μιά θεία αρμονία σχη-
μάτων καί χρωμάτων. Είναι κάτι, πού δέν μπορούν νά
τό αποδώσουν ούτε καί κατά προσέγγισιν καί οι ποιη-
τικώτερες περιγραφές.

Στήν πρώτη ματιά γύρω μου, αμέτρητοι καταπρά-
σινοι λοφίσκοι στολισμένοι οι περισσότεροι μέ σκόρ-
πια κεραμοσκεπή σπίτια παραδοσιακού τύπου, καί γύ-
ρω τους ένα στεφάνωμα από υψηλότερα δουνά, ανοιχτά
πρός τή θάλασσα. Ένα ποτάμι θαθεία στο ρέμα (τό
μεγάλο λαγκάδι) μέ καλλιεργημένες τīs όχθες του σε
δάθος. Λιγαστές μέσα σε λεμονοπορτοκαλιές, προβά-
λουν μερικές φοινικιές καί μπαναγιές, πού τού δίνουν
τήν όψη τροπικού τοπίου.

Μιά μεγάλη πολύ μεγάλη για τό μικρό χωριό σου
εκκλησιά, χιλιοζωγραφισμένη μέσα, λές καί τήν τελει-
ώσανε χτές. Δύο ωραία σχολεία θηλέων καί αρένων
(αλλά τί στά γράφω, εκεί έμαθες τά πρώτα γράμματα)
Εμένα περισσότερο μ' ενδιαφέρουν οι άνθρωποι, μέ τīs

παρορησεις καί τīs συνήθειές τους.

Τό Μάρμαρο είναι η κεντρική συνοικία του χωριού,
μέ τήν εκκλησία, τό κοινοτικό κατάστημα, καί τά τρία
καφειονοπαντοπωλεία του. Τήν αράζω στο καλύτερο
του Παναγιώτη Φάρου ή Καραδήμου. Μόλις μπαίνεις,
πάνω από τό τεζάκι μιά κορμιζαρισμένη ταμπέλα:
«ΚΑΙ ΑΥΤΟ ΘΑ ΠΕΡΑΣΕΙ!» είναι τό παρήγορο καλη-
μέρα του καταστήματος. Εξηντάρης περίπου ο Καρα-
δήμος, ψηλός, ξορακιανός, καλόκαρδος, γελαστός, μέ
ασπρονόδινη επιδερμίδα, μουστακάκι λεπτό στριμμένο
σειανά, άσπρο πουκάμισο, ζουνάρι στή μέση, φαρδύ, ά-
σπρο υφαντό, στενό πανταλόνι πού μισοσκεπάζει τά
κουμπωτά μυτερά μπουτίνα του, μούκανε καλή εντύπω-
ση, από τήν πρώτη στιγμή.

Στή σάλα κενιά δεκαπενταριά τραπέζια όλα όλα
πιασμένα τά περισσότερα, καφεδάκι, ναργιλές ένα τα-
βλι, μιά ατμόσφαιρα ευχάριστη, έξυπνη, γελαστή. Πα-
ρήγγειλα καφέ. Τό κουβεντολόι φωναχτό ετράβηξε τήν
προσοχή μου:

— Ο Κλεμανσώ πήρε θέση υπέρ τής νεολαίας. Νά-
τος έρχεται... Στόν Αμηνγαλή καί στήν Πορτοκαλιά
γίνονται παρατράγουδα μέ τούς νεολαίους. Πειράζου-
νε τά κορίτσια!

— Καλά κάνουνε ζούνε τή ζωή τους του απάντησε
κάποιος άλλος από τό απέναντι τραπέζι.

— Όχι σάν κι εμάς. Συνεπλήρωσε τρίτος πού φου-
μάριζε δίπλα τόν ναργιλέ του. Χαίρονται τά νειάτα
τους. Τραγοίδι, χορός, γλέντι, έρωτας. Αυτή είναι η
σημερινή ζωή... Μπράβο τους! καί ξανάβαλε τό μαρ-
κούτσι στο στόμα του, ο γέρο Εγγλέζος.

Ένας μεσόκοπος πού άκουγε, άρχισε νά σιγοτρα-
γουδά... «άδικα πήγαν τά νειάτα μου άσπρη γλυκεια
μαυρομάτασα μου...» καί συμπλήρωσε:

— Δέν ήτανε νάτανε καί στά χρόνια μας οι αγκα-
λιστοί χεροί!!

Φέρνει ο Καραδήμος τόν καφέ.

— Ξένος ασφαλώς! τόν καφέ τόν προσφέρει τό κα-
τάστημα.

Έμπαινε μέσ στήν ώρα ο Κλεμανσώ. Μωρέ ίδιος καί
απαράλαχτος ο Τίγρης!!

Τόν φώναξε κάποιος στο τραπέζι του.

— Δέν μπορώ, τού λέει, μέ περιμένει ο Λενίν. Ζα-
μπρακιάκη καί Σμολένσκη ελάτε στο τραπέζι σας θέ-
λω. Κι εσύ Παπούλια...

Στό μεταξύ κάθησε δίπλα μου ένας νέος άνθρωπος.
Τόν είδα πού τρέκλιζε στηριζόμενος στή μαγκούρα του.
Ο Καραδήμος τούφερε τόν καφέ.

— Μά κ. Καραδήμο, πού βρίσκομαι; Στο χωριό των
μεγάλων ανδρών; έγέλασε.

— Βρέ Ειρηνοδίκη, λέει στόν νεοεισελθόντα. Εξήγη-
σε στόν κύριο, είναι ξένος. Δέν μάς ξέρει.

— Ειρηνοεικής είσθε;
— Ναι... πώς!! παρατσούκλι μου τό βγάλανε. Εδώ δέ γλυτώνεις! Κι ούτε σέ ξέρει κανείς μέ τό πραγματικό σου όνομα.

— Ροβινσών, Ροβινσών, φωνάζει σέ κάποιον πού έμπαινε στό μαγαζί. Έλα από δω. Έχουμε ένα ξένο είσαι ο μόνος πού μπορείς νά του πείς δυό κουβέντες... σάν αρχαιολόγος!

— Καλώς ήρθατε. Περαιστικός θέβαια καί πώς σάς λέγε νάχω καλό ρώτημα;

— Πausανία.

— Πausανία, Πausανία,... τόχω ακουστά τό όνομα, λέγανε μου φαίνεται παληά έναν... αρχαιολόγο;

— Συνάδελφός σου θάτανε τού λέει ο Ειρηνοεικής.

— Σκόσε θρέ Ειρηνοεική, στό τέλος θά μέ μπλέξετε είμαι καί δημόσιος υπάλληλος. Κάτι θρήκα μιά φορά μου τό κολλησατε πώς κάνω ανασκαφές, νά θρώ καί κανά μπελά! Δέν μούφτανε τό Ροβινσών, κι έφυγε θιμωμένος!

Εκείνη τήν ώρα έμπαινε στό καφενείο μιά μεγάλη παρέα.

— Ετούτοι ποιοί νάναι; ρώτησα μέ περιέργεια.

— Αυτοί είναι γιά νάναι μου λέει. Από δω μεριά είναι ο Ευλάρας, στή μέση ο Φασαρίας, πίσω του ο Πιστόλης ο Φλέσουρας, ο Πλάνιας, ο Αρναούτης, ο Λελοδημήτρης καί τελευταίος ο Έρωντας! Α!! Νά καί ο Λιμοκοντόρος αυτός είναι κοσμηματογράφος σπουδαίος. Έχει διακοσμήσει όλη τήν εκκλησία, καί στά ταβάνια φιλικών του σπιτιών έχει κάνει ωραία πλουμίδα.

— Αυτοί οί τρεις στή γωνιά στό τραπέζι;

— Αυτοί; αυτοί είναι,... οί αλευροβιομήχανοι τού Καραβά. Ο Κουταλιανός, ο Κουρβούλης, καί ο Ιταλοβαγγέλης.

— Άκουσα καλά;... Αλευροβιομήχανοι είπατε;

— Πολύ καλά,... οί τρεις νερόμυλοι κάτω στό μεγάλο λαγκάδι!... ο τελευταίος λέει κάτι ψέμματα!... Βαγγελλίστρα μου, κάτι παραμύθια είναι γλέντι μεγάλο νά τόν ακούς. Δέν τόν χορταίνεις. Καί τά πιστεύει καί ο ίδιος!

— Πές μου ένα από τά πολλά.

— Νεράϊδες, λέει, τόν συντροφεύουνε τίς νύχτες στό μύλο του. Χορεύουνε στό ρυθμό τής φτερωτής καί τής μυλόπετρας καί πέφτουνε νά ξεκουραστούνε μισόγυμνες στήν αγκαλιά του! Τό μύλο του τόν έχει πιό κάτω από τό σιδερόνερο τής Πορτοκαλιάς. Εκεί νά πάτε τό απόγευμα.

— Τί τυχερός άνθρωπος!
— Ήτανε ώρα γιά φαί μ' άφησε ο Ειρηνοεικής.

— Περάστε, μου λέει ο Καραδήμας, στόν μπότζιο νά πάρετε ένα μεζέ. Έφαγα μέ όρεξη κοτόπουλο μέ πατάτες στό φούρνο, σαλατικό, τυρί, ψωμί, κρασί, τού φώναξα νά τόν πληρώσω.

— Εγώ νά πρω λεπτά από ξένο; αστειευόσαστε. Ένα μεζεδάκι απ' ό,τι μαγέρεψε η γυναίκα μου. Εμείς εδώ τόχουμε χαρά μας νά περιποιηθούμε ένα ξένο. Κι έφυγε. Εγώ, τί νά σου πώ. Τάχα χαμένα. Τόν παρακολούθησα πού έφυγε σά χαζός. Σερβίριζε σέ λίγο είδη μπακαλικής, έβαζε στήν τσάντα ενός μικρού σακουλίτσες, πλήρωσε τό παιδί τούδινε τά ρέστα μέ τόνα χέρι, καί μέ τό άλλο...

— Έλα Χαραλαμπάκι μου άνοιξε τό στόμα σου καί κλείσε τά μάτια σου — τούχωσε ένα λουκούμι στό στόμα — από τό φίλο σου τόν Καραδήμο, τού λέει. Μπουκωμένο καί γελαστό τού είπε ευχαριστώ. Κι έφυγε τό παιδί!

ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΑ...

Μέ ξεναγό μου τόν Κώστα τό Ροιόνο (τον παρεκαλεσε ο Καραδήμος) ξεκινήσαμε γιά τό σιδερόνερο τής Πορτοκαλιάς. Όνειρο η διαδρομή. Γύρω στό στενόμακρο τσιμεντένιο τραπέζι, πολύς κόσμος. Ένας πλάτανος γίγας, μ' απλωμένα σάν αθλητικά μπράτσα τά κλαριά του, προστατεύει λές τή μικρή πλατειούλα. Ένας τεράστιος πάλι θράχος μονοκόμματος καμπουριασμένος στήν άκρη του στηρίζει μέ τή ράχη του ολόκληρη τήν πλατεία. Από αυτή τήν επιβλητική παρουσία του λεγότανε τούτο τό σιδερόνερο τής Πορτοκαλιάς, καί σιδερόνερο τής Κουρκούλας.

Ανάμεσα στόν κόσμο ξεχώριζε ένα μαύρο καλυμαύκι πού σέπαζε γκριζόμαυρα μαλλιά καί κάτασπρα γένια όρθιος ζωηρός μέ μάγουλα αφράτα ροδοκόκκινα μέ επιβλητικό παράστημα τυλιγμένο στά μεταξωτά ράσα του...

— Ποιός είναι; ρώτησα.

— Αυτός είναι ο Αρχιμανδρίτης Αχιλλείος Κρίθαρης, μου λέει ο Κώστας. Έχει πολύ γούστο η ιστορία του.

— Γιά λέγε μου...

— Νέος κολογέρεψε στό Άγιον Όρος. Έμαθε αγιογράφος... Κι αυτό ήτανε. Μπήκε, όπως λέει, στή μέση, ο μεγάλος Σατανάς, τό χρέμα. Ζωγράφισε νύχτα μέρα. Τά λεφτά όμως τάπαιρνε η Μονή... Ά, έτσι μούσαστε; Τό σκάει από τό Όρος κατεβαίνει στόν Πειραιά, σωρό οί παραγγελίες... τά λεφτά στήν τσέπη του. Τί νά τάκανα; — λέει ο ίδιος — σχετίστηκα μέ επιχειρηματίες, μπαίνω μέτοχος σέ μαούνες καί σέ λεωφορεία. Χωριανός μας ο Δηλαθέρης, μέ βάζει μέτοχο στό εργοστάσιό του. Βόηθησε νά γίνω παπάς, Αρχιμανδρίτης, καί εφημέριος στήν Αγία Σοφία τού Πειραιώς. Τάφερε ο Θεός δεξιά νά φάει καί κανένας φτωχός από τούς κόπους μου, καί δέν θαρμέσαι, συνεχίζει ο Κωστής, ούτε τού αγγέλου του νερό!...

Έτσι όπως είμαστε απέναντί του καταλάβαινε πώς μιλούσαμε γιά κείνον. Έβλεπε πού κάτι σημείωνα...

— Ξένος θά είσαστε, μέ ρωτά φωναχτά. Δέ συστηθήκαμε, καί πώς λέγεστε νάχω καλό ρώτημα.

— Πausανίας, δέσποτά μου, από τήν Αθήνα.

— Πausανίας είπατε; Είχες κανά παπού Πausανία;

— Ναι, ο μακαρίτης, πέθανε.

— Έ, τί νά κάνωμε παιδί μου, όποιος εγέννησε — λέει η ποροιμία — δέν πέθανε. Μά μου φαίνεται κι' αυτός κάτι έγραφε, μπάς καί τοίμοιασες; Έ! μακάρι... τό μήλο κάτω από τή μηλιά θά πέσει.

Ήταν ευναριστημένος πού κάτι περισσότερο ήξερε από τούς άλλους.

Στό μεταξύ μιά κυρία σερβίριζε τήν παρέα τής. Στό πιάτο τού παπά Αχιλλείου πέσανε κολλημένα δυό μπαρμπούνια τηγανιτά, πήγε νά τά χωρίσει.

— Άστα έτσι όπως τάφερε η τύχη κι ο Θεός. Δέν ξέρεις τό... «ούς ο Θεός συνέζευξε άνθρωπος μή χωρίζτω»;

Η κυρία δέν επέμεινε, εκείνος γιά σιγουριά εσκέπασε τό πιάτο μέ τίς παλάμες του. Όλοι σκάσαμε στό γέλια καί πρώτος ο παπάς.

— Σώθηκε τό ψωμί, φώναξε κάποιος.

— Μωρέ όλο τό φάγατε; τόν αγλέωρα έχετε; Μπά σέ καλό σας! Βγάζει μολύδι καί χαρτί καί κάτι γράφει, φωνάζει ένα νεαρό.

— Νά, άιντε πετάξου στόν Αιμηργιαλή δώσε τό χαρτί τής Αντριάνας — θά είναι τέτοια ώρα στό σπίτι τής — νά σου δώσει ό,τι τής γράφω.

— Μά τό ψωμί πάτερ Αχιλλείε γράφεται μέ ωμέγα όχι μέ όμικρον!

— Πάψε σύ έξυπνε, είτε μέ ο είτε μέ ω τό γράφεις.

ψωμί δέν είναι; 'Αι νά κουρευεσαι. 'Αν ήξερα βρέ πώς γράφεται τό ψωμί, θά ήμουνα Αρχιμανδρίτης ακόμα;

— Τί θά εισαστε;

— Οικουμενικός Πατριάρχης... καί βάλε!!

Γυρίζει τό παιδί μέ άδεια χέρια!

— Τί; δέν αποτάζει ούτε ψωμί ούτε παξιμάδια; 'Ε βρέ πούναι οί μανάδες μας, ν' αγιάσει τό κοκκαλάκι τους ζυμώνανε τό Σάββατο, μπερκέτι τό ψωμί γιά όλη τή βδομάδα. Καί μόλις ξεφούρνιζε η μάνα μου, μούδι-νε από μισό ψωμί γιά τίς τρείς γειτόνισσες. Μούχε μάθει νά τούς λέω: Θεία Κυριάκενα, θεία Δημητρώ, θεία Κεράνη, σούφερα λίγο βλασερό νά σχωρέσεις τά πεθαμένα μας.

— Θ.ός σχωρέστα παιδάκι μου, καί πολλά Σαββά-τα νάσαστε καλά! 'Αμ' εκείνες οί μεγάλες καλιτσού-νες πού χώνανε . στό φούρνο όταν αποφουρνίζαμε;... Σπανακοσέσκουλα, άνιθο κρεμμυδάκια αυγά τυρί λάδι μπόλικο, σέ φύλλο χοντρό ζυμωμένο μέ αυγά κι άνθό-γαλο! Πούναι κείνα τά χρόνια!!

— Προσκυνούμε δέσποτά μου, φωνάζει κάποιος πού περνάει από τό λαγκάδι.

— Ποιός είναι τούτος, ρωτάει χαμηλόφωνα ο παπάς

— Ο Αλέξης ο Καλοπλυμένος, τού λέει ο Κώστας.

— Προσκυνούμε δέσποτα' καί μιά άλλη φωνή συνέ-χεια. 'Ισαμε πού ν' απαντήσει ο παπάς τού λέει πάλ-ο Κώστας:

— Είναι ο άπλυτος. Καί μές στά γέλια του ο παπάς,

— Τήν ευλογία μου νάχετε κι οί δυό σας, τούς φω-νάζει' καί χαμηλόφωνα: ο Καλοπλυμένος καί ο 'Απλυ-τος!! Μωρέ πώς τά ταιριάζουν τούτοι οί χωριανοί.

Κι ο Κώστας μου λέει:

— Του λόγου του τόν έχουν βαφτίσει Παπα Μαού-να μά δέν τό ξέρει... Προτύτερα είχαν περάσει οί δυό μεγαλοτραταραίοι αμίλητοι, ο Κόλιας καί ο Τσιμπού-κας, τού κακοφάνηκε πού δέν τόν καλησπερίσανε!

Δυό άνθρωποι μέ μιά στάμνα ο καθένας στό χέρι ήρθανε στή δρύση.

— Βρέ καλώς τό Δεσποινούλη, καλώς τόν Ανθούση. Τί κάνουν οί γυναίκες σας;

Κι όταν φύγανε:

— Από τά νειάτα τους τούς θυμάμαι, έτσι τούς έλε-γαν... Βλέπεις αυτά παθαίνεις όταν είσαι μαλακός καί σέ κάνει όπως θέλει η γυναίκα σου: Δέσποινα η γυναίκα σου,... Δεσποινούλη σέ λένε. Ανθούσα η γυναί-κα σου; Ανθούση σέ βαφτίζουνε. Αβίζο στους νέους!

Ακόμα οί αφιλότιμες τούς στέρνουνε γιά νερό!

Βράδυασε πιά έπρεπε νά φεύγουμε.

Οί περισσότεροι ήρθαν ως τό Μάρμαρο καί πολλοί μπήκαν στό μαγαζί τού Καραδήμου.

— Τώρα θ' αρχίσει τό γλέντι μου λέει ο Κωστής. Εδώ θ' ακούσεις καί τίς μαντινάδες τού Καραδήμου.

— Νά πεθάνει ο χάρος! ακούμε από τό βάθος τού

μαγαζιού.

— Αμήν Παναγία μου, συμφωνεί ο Αρναούτης.

Είναι αδελφια τού Καραδήμου μου εξηγεί ο Κωστής' ο πρώτος είναι ο Αλέξης ο Φάρος ή Φαραλέξης όπως τόν παρατσουκλιάζουνε. Μόλις τό τσουξεί, αρχίζει τό τραγούδι τό χορό... καί τά κλάματα! Αγκαλιάζει ό-ποιον βρει μπροστά του καί μέ δάκρυα στά μάτια τόν γλυκοασπάζεται — όπως τού λέει — καί τού ορκίζε-ται,... τό πόσο τόν αγαπάει! Ο άλλος ο Αρναούτης — Δημήτρης Φάρος τό πραγματικό του όνομα — δέν στα-ματα τό γέλιο ποτέ του. Γιά ένα πράγμα υπερηφανεύ-εται — έκανα τό βουνό κάμπο λέει — καί πραγματι-κά πέρα καί αντίκρυ στό νεκροταφείο είναι τό χωράφι του τό Μπλέντη - Φαρνάρι πού ολόκληρο τό βουνό από τή βάση του ως τήν κορφή του τόκανε συμμετρικά συ-νόμπελα. Είναι — καυχιέται — μετά τά εφτά, τό ή-γδοο θαύμα.

Ξεκρέμασε από τόν τοίχο τό λαγούτο ο Αρναούτης καί άρχισε νά τό κουντίζει. Τριγύρω στό τραπέζι η παρέα ετοιμαζότανε. Τσουγκρίζανε τά ποτήρια μέ με-ζέ, σαρδελίτσες, καί χαλβά, ζυγώνει ο Καραδήμος, καί — σαν εισαγωγή πές, — ξεφωνίζει σκυμένος πά-νω από τήν παρέα, τήν πρώτη ευχή.

— Νά μάς κλέψουνε οί πιό όμορφες κοπέλλες Πανα-γία μου απόψε,... νά μή γλυτώσουμε!...

Κι αμέσως τό τραγούδι τή συνοδεία λαγούτου καί πολύ κεφιού — Αμάν ώχ αμάν!! Πανάθεμά σας ό-μορφες μοίρα καλή νά ιδήτε. Μά όσες κοιμάστε μονα-χές νά μήν ξημερωθείτε.

Κοιμήθηκα τόν πιό ευχάριστο ύπνο τής ζωής μου στό καμαράκι - ξενώνα, τού σπιτιού τού Καραδήμου. Μέ συνόδεψε καί μέ νανούρισε τό λαγούτο καί η μαν-τινάδα πού τήν τραγουδούσα από μέσα μου ως πού αποκοιμήθηκα. Ξύπνησα, σου αποτελειώνω τούτο τό γραφτό μου, — πές το γράμμα μου — καί τρέχω νά προφτάσω τόν ταχυδρόμο, τό Μηνά τόν Ταμβάκη πού κατηφορίζει από τά Διακοπουλιάνικα μέ τήν τσαμπού-να στ όστόμα. Ειδοποιεί τούς πάντας νά τρέξουνε... Σωρό όπως έμαθα τά συστημένα από τήν Αυστραλία. Μού φαίνεται πώς ύστερα από μερικά χρόνια θά ξεκα-τουνίσει ολόκληρο τό χωριό σου γιά κεί.

Εδώ σταματώ. Στο άλλο μου περισσότερα. Σού έ-γραφα μόνο τά μισά.

Σέ γλυκοασπάζομαι — πού λένε στό χωριό σου... κατασσυγκινημένος σου ορκίζομαι!

Διονυσάκης ο Ζακύνθιος

Υ.Γ. Πώς σου φάνηκε τό παρατσούκλι μου είμαι... ο νονός μου! δέν γινότανε αλλοιώς! 'Αν τούς έλεγα τ' όνομά μου, σίγουρα θά πήγαινε ο νους τους... στό Σιόο Διονύση — Νιόνιο τού Καραγκιόζη. Δέν θά τήν γλύ-τωνα...

Ο ίδιος

Τσιριγώτικο διήγημα

Χριστουγεννιάτικη αναπαράσταση

Τόσο στά χρόνια της ειρήνης όσο και στά χρόνια του πολέμου οι γιορτές και τά πανηγύρια διαδέχονται σταθερά τό ένα τ' άλλο, οι μέρες κυλοῦν χωρίς σταματημό. Ἡ ζωὴ προχωρεῖ μπροστά και πέρα ἀπό τίς ἑποικίες τραβήξεις τῶν ἀθρώπων.

Βρισκόμουν, παιδί, στό νησί τῶν γονιῶν μου, στό Κύθηρα. Ἡ γερμανική μπότα πατοῦσε χωρίς σπλαχνιά τό βασανισμένο σῶμα τῆς Ἑλλάδας, ὅμως ἐμεῖς διατηρούσαμε ζωντανά τήν ἐλπ.δα και τό χαμόγελο.

Πλησιάζανε, λοιπόν, πάλι τά Χριστούγεννα! Ὁ μικρός Θεός τῆς Ἀγάπης θά ξαναγεννιότανε συμβολικά μέσα στόν ταπεινό σταυλό τῆς Βηθλεέμ, κάθε ἀμόλυπτης ψυχῆς. Θά ξαναγεννιότανε;

Τό φωμί εἶχε ἀντικατασταθεῖ τώρα μέ καλαμπόκι, ἡ ζάχαρη μέ χαρουπόμελο, τό κρέας ἀπλησίαστο, σχεδόν σπάνιο. Τό νησί μας δέν διαθέτει λιβάδια, οἱ καλλιέργειες περιορισμένες κι οἱ δικοί μου ἀμαθοῖ: σέ σκληρές δουλειές ὑστερα ἀπό τήν κάποια ἀνεση τῆς Ἀθήνας.

Κι ὅμως ἔπρεπε νά γιορτάσουμε τά Χριστούγεννα. Ἀλλά πῶς; Νά τό ρῶτημα! Εὐτυχῶς λίγοι Γερμανοί κυκλοφοροῦσαν στό νησί, δέν θά μᾶς ἐνοχλοῦσαν. Βέβαια ὑπῆρχε ὁ παπα - Γιάννης στό χωριό και τό ἐκκλησάκι του. Βέβαια εἶχαμε μερικά κουρασμένα τρίγωνα γιά τά κάλκιντα... Ἀλλά φτάνανε;

Ὅχι! Ὁ Χριστός ἔπρεπε νά γεννηθεῖ πύ φανταχτερά, πύ ἐντυπωσιακά, σάν μιὰ ἀντίδραση στή σκλαδιά τῆς Πατρίδας! Ἔτσι τό μεγάλο πνοο σχέδιο μπήκε σέ τριχιά.

Ποῖος ἔβαλε τήν ιδέα; Δέν ἔχει τόση σημασία. Καί ἡ ιδέα ἦταν νά παρουσιάσουμε τήν ἱστορία τῆς Γέννησης τοῦ Χριστοῦ σέ ζωντανή ἀναπαράσταση. Ἀπό μεταξὺ μας θά χειροτονούσαμε ἕναν Ἡρώδη ἕναν Ἰωσήφ, τή Μαρία, τούς Μάγους...

Ὅσο γιά τό Βρέφος — Ἰησοῦ, προτιμώτερο νά δι:λέγαμε μιὰ κούκλα. Βέβαια, δέν θά ἦταν ἀπό πλαστικό μᾶ πάνινη μέ πρόχειρα θαμμένα μάτια και χεῖλια.

Δέν μείνανε στά λόγια. Ἀπό τίς ἀρχές τοῦ Δεκέμβρη ξεκινήσαμε μέ μυστικές προετοιμασίες. Προσέχοντες ἰδιαίτερα στίς μικρολεπτομέρειες. Ἡ ὑπόθεση θά λάβαινε χώρα μέσα στό καφενεῖο μέ πρώτη εἰκόνα τῆ συγκέντρωση γιά τήν ἀπογραφή τῶν κατοικῶν τῆς Ἰουδαίας. Λησιμόνησα νά σᾶς πῶ γιά τούς κομπάρσους. Εἶχαμε μερικούς τῆς φουρτούνας! Μᾶζι τους, και τό γαϊδουράκι πού φέρνει τή Μαρία, καθώς και δύο - τρία ἡμερα προβατάκια γιά τή δὴ μουργία ἀτιμόσυλλας...

Τελικά ἡ μεγάλη μέρα ἔφτασε! Τί κι ἂν τό κείμενο δέν ἦταν προκαθορισμένο; Ὑπῆρχε δικαίωμα αὐτοσχεδιασμοῦ ἀπεριόριστο. Ὅσο γιά τή σκηνοθεσία, τήν εἶχε ἀναλάβει μέ πολύ μεράκι ὁ δάσκαλος:

Σάν πύ μορφομένους...

Τό καφενεῖο εὐτυχῶς χωροῦσε ἀρκετούς. Γιατί ἡ εἴδηση εἶχε ταχύτητα διαδοθεῖ σ' ὅλα τά τριγύρω χωριά. Μερικά μαδέρια πρόχειρα καρφωμένα παριστάνανε τή σκηνή, μερικά σεντόνια τήν αὐλαία.

Ὁ δικός μου ρόλος ἦταν γερός τοῦ Ἰωσήφ. Βέβαια ἡ Μαρία (πού συμπτωματικά εἶχε τό ἴδιο ὄνομα) μέ περνοῦσε δύο χρόνια, ἀλλά ποιός ἐρευνᾶ τίς λεπτομέρειες; Ἐνα μαξιλάρι δεμένο στήν κοιλιά τῆς μαρτυροῦσε τήν κατάστασή τῆς στήν πρώτη κρᾶξη.

Ἀνοίγοντας ἡ αὐλαία, δηλαδή τό σεντόνι, μπαίνω πρώτος τραβομαχώντας τό φτωχό ζωντανό, τό γαϊδουράκι, μέ τήν Μαρία. Χειροκροτήματα! Ὁ διάλογος μέ κάποιον τῆς περιοχῆς ξεκινᾶ:

— Ἐ, φίλε, ἐδῶ γίνεται ἡ ἀπογραφή;

— Ναι, ἐδῶ! Μοῦ λέει. Ἀ'γο πύ κάτω δεξιά!

— Μήπως ξέρεις κανένα μέρος νά κοιμηθοῦμε τή νύχτα μέ τή γυναίκα μου; Ξαναρωτῶ.

— Σάν τελειώσετε ἐλάτε ἀπέναντι! (μοῦ δείχνει). Ἐχω μόνο ἕνα σταυλό... ἔπεσε κόσμος πολὺς... ἂν σᾶς κάνει...

Ὁ σταυλος, σέ μιὰ γωνιά τῆς «σκηνῆς», θά ἔπαιξε ρόλο πρωταγωνιστικό στά δρώμενα. Κι ἄς φωτίζονταν μέ λύχνους μόνο και κλεφτοφάναρα. Ἡ παράσταση κυλοῦσε ὅπως τήν εἶχαμε σκαρώσει. Ἐνῶ τό τράκ λίγοι τό καταλαβαίνανε.

Στό διάστημα τῆς ἐμφάνισης τῶν Μάγων ἐμεῖς εἶχαμε τρυπώσει πίσω ἀπό τά «παρασκήνια». Πύ σωστά, κάτω ἀπό τά σανίδια, στά σκοτάδια. Ἀναγκαστικά.

Ὑστερα ἀπό τόσα χρόνια ἐξακολουθῶ νά θυμᾶμαι ἐκείνες τίς στιγμές νοσταλγικά. Καθῶς οἱ Μάγοι λέγανε ἐπάνω τά δικά τους μέ τόν Ἡρώδη, θυμᾶμαι στό σκοτάδι τῆς Μαρία τῶν δεκάξη χρόνων νά σφίγγεται πάνω μου, τᾶ μαλλιά τῆς νά χαϊδεύουν το πρόσωπό μου, τήν ἀγωνία τῆς νά «τά πει ὅλα καλά» μέχρι τό τέλος...

Πόσο διψοῦσα, μέσα μου, ἐκείνη τήν ὥρα νά τῆ σφίξω στήν ἀγκαλιά μου, νά πιῶ τά χεῖλη τῆς ἢ νά τῆ σύρω μακριά ἀπό τούς πολλούς στή γοητεία μιᾶς πλανητῆς τσιριγώτικης νύχτας! Πόσο... ὁ μικρός ἀμαρτωλός!

Ἀλλά τό ἔργο τελειώνει μ' ἐμᾶς. Κι ἡ Μαρία τῆς ἄξιζε νά κλέψει τό τελευταῖο χειροκρότημα. Πού εἶναι πάντα τό θερμότερο. Κι ἐγώ εἰμωνα μόνο δεκαεσσάρω χρόνῶ παιδί... Κι ὁ κόσμος ἦταν κάμποσος και καρτεροῦσε...

Ἡ κατοχή πέρασε. Τά Χριστούγεννα ὅμως ἔρχονται και ξανάρχονται. Ἡ Μαρία, ξενιτεμένη στήν Ἀστραλία γιά μιὰ καλύτερη ζωὴ. Ἡ εἰκόνα ὅμως ἐκείνης τῆς βραδυᾶς, ὄχι, εὐκολα δέν ἀπολησμονιέται.

Κοιμάτι τῆς νιότης, ἀνέπαφη ζεῖ, ἔστω κι ἂν ἡ νιότη μέ τόν καιρό μᾶς ἐγκαταλείπει...

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΚΟΥΛΑΝΤΙΑΝΟΣ

·Ο Τάφος

Στή μνήμη τῶν γονέων μου

1. ὦ ἄνθρωπε «οἶδε»
τό σῶμα π' ἐνθάδε»
γράφει πῶς «κεῖται»,
χαρές καί λύπες,
μά τώρα νά ἰδέ,
μή πᾶς πῶς κάτω,
ζώνουν τό τάφο,
λίγες τουλίπες..
2. Ζωή προβάλλουν
στ' ἄψυχο χῶμα,
πού σήνει μέσα του,
κάποιου τό σῶμα,
σῆ νεκρική, μυστική
τούτη σφαῖρα,
δίνουν τό ἄρωμα
τῆς ζωῆς τόν ἀγέρα!...
3. Ἐλα· νάτη τήν ἐλπίδα,
ἀναψέ μου καρτερῶ,
σύ νά λειώσης τά σκοτάδια,
νά πιαστοῦμε στό χερρό!..
Μά εἶν' ἀλήθεια πού γυρίζεις;
θέλω λίγο νά σέ δω,
γλυκός πόθος στήν καρδιά μου,
μά πού πῆγες; εἶσ' ἐδῶ;
4. Χειμωνιάτικη νυχτιά!
Τσουχτερή τώρα φαντάζεσαι!
Μέσ' τό κρύο, μέσ' τῆς ζάλης,
τό μυστήριο τό γλυκό
πές μου τό τραγούδι σου
ᾧ γλυκύτετη λαλιά,
μελωδικά ξεκίνησε,
νάρθῶ μαζί σου πιά!..
5. Τό δάκρυ μου κυλά κι' αὐτό
πού θά χαθεῖ σέ λίγο,
νά σέ ποτίσει μιά φορᾶ
ᾧ τάφε μέ τή λύπη,
νά νοιώσεις χῶμα πού λειώσες
καί σύ τά ἴδια πάθη,
τό φλογισμένο τό πικρό
τό πόνο δίχως ἄκρη!..
6. ὦ τάφε πού μέ ποτίσες
τό πῶς πικρὸ φαρμάκι
νά σ' ἀντικρύσω δέν μπορῶ
θᾶ σήσω στή θωριά σου,
τίς ἀπονιές π' ἐστέγασες,
ἀργοκυλάς μακρὰ σου..
... ζήτῶ νά σ' ἀποχωριστῶ
μά μέ καλεῖς κοντά σου!..

ΦΑΡΔΟΥΛΗΣ Ι.
Ἴατρός

Ο ΜΠΑΡΜΠΕΡΗΣ ΤΟΥ ΙΣΚΕΔΕΡΥΝ

Δεκέμβριος 1983

Κάθισα στή καρέκλα του «περίμενε» κοίταξα τόν αξιόριστο Τούρκο κουρέα πού κουδέντιαζε και ξύριζε — όπως συνηθίζεται — έβαζε σαπουνάδες ξανά και ξανά και τελειωμό δέν είχε τό σαπουνίσια.

Έφριγγε πού και πού μία κλεφτή ματιά στή καρέκλα μου, προσπαθούσε νά μαντέψει τί λασιόνα ή μωνα, δέ τά κατάφερε και πάλι άρχιζε νά βάζει μπόλικη σαπουνάδα στό μάγουλο του νεαρού Τούρκου.

Στά χέρια του κρατούσε ακόμα εκείνα τά μεγάλα χασάπικα ξυράφια τά όποια έχουν χαθεί χρόνια τώρα από τούς μπαρμπέρηδες τής Ευρώπης.

Έκοψε και τίς περίσιες τρίχες του μουστακιού, έβαλε τίς άπαιτούμενες σάλτσες, μάλαξε με άργες νωχελικές κινήσεις τό άδουλο μάγουλο του πελάτη, με τόν ίδιο ρυθμό φύλαξε και τούς παράδες στό κλειδωμένο μπεζαχτά. Κοίταξε μετά τήν κίνηση στό δρόμο, σήκωσε τά μάτια πρós τόν ουρανό, νά δει άν θά ορέξει: σήμερα, ξανακοίταξε τό καρτσέρη του δρόμου πού πουλούσε μανταρίνια, μέχρι πού τελικά με θυμήθηκε. Με μία βαθειά υπόκλιση με καλοσύρισε τή ξεθωριασμένη πολυθρόνα του «μαρτυρίου».

Καθάρισε προσεκτικά τό νιπτήρα, πήρε τίς τρίχες από τό περασμένο πελάτη και τίς πέταξε. Έβαλε τά γυαλιά μου με τάξη στήν άκρη του κομοδίνου του, κοίταξε τή φάτσα μου στό καθρέπτη μου χαμογέλασε ξανά και επιτέλους άρχισε νά κόβει τίς τρίχες τής κεφαλής μου.

Έκοβε, έκοβε, τί στό καλό έκοβε, δέ μπορούσα νά καταλάβω.

Μαθημένος από τούς μπαρμπέρηδες τής Ευρώπης και τής πατρίδας πού σέ ξετελειώνουν στό άψε σήση, παραξενεύτηκα με τόν άργό ύπομονητικό ρυθμό τής Ανατολής. Σκέφτηκα εύτυχώς δώθε κάτω δέν έχει φτάσει ακόμα ή επιδημία τής διασύνης των «πολιτισμένων»... Δυστυχώς εγώ ήδη μολυσμένος από τούς μοντέρνους καιρούς καθόμουνα πάνω σέ άναμμένα κάρβουνα.

Σέ μία στιγμή πού νόμισα ότι επιτέλους τελείωσε, τόν βλέπω νά παίρνει μία καρέκλα και νά κάθεται από πίσω μου. Ήθελε ό άνθρωπος με τήν ύπομονή του νά τακτοποιήσει τήν «πρύμη» τής κεφαλής μου. Έδώ πού τά λέμε είναι και τό μόνο μέρος πού έχουν άπομείνει πιό πολλές τρίχες μαζεμένες. Ό άνθρωπος όμως φαίνεται πώς τρωγότανε από μέσα του τίνος επί τέλους καλαφάτιζε τό κεφάλι. Σέ μία στιγμή μου λέει:·

— Ίταλιάνο;

ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΥΘΡΑ

— Όχι, τού λέω, Έλληνας. Πάλι όμως δέν κατάλαβε σ' άγγλικά τό όνομα του Έλληνα. Κάποιος όμως πρόθυμος από τή διπλανή καρέκλα του έδωσε νά καταλάβει.

Τότε ό μπαρμπέρης μας παράτησε τίς χτένες και τά ψαλίδια και άρχισε νά γελά σπαρταριστά. Γέλιο, γέλιο και πού νά σταματήσει.

Τί διάολο έχει τούτος έδώ και γελά, σκέφτηκα. Άες νά βρήκε τήν εύκαιρία τής ζωής του και νά πιάσει: τώρα μία από τούτες έδώ τίς ξυράφες νά μου κόψει τό λαρύγγι πέρα για πέρα, νά κάνει έτσι και αυτός τό χρέος του στό προαιώνιο μίσος των Τούρκων ενάντια στους γκιαούρηδες. Σέ μία στιγμή και ένω ακόμα γελούσε μου κάνει μπούμ μπούμ και μου δείχνει τό κάτω μέρος του μαγαζιού του. Κατάλαβα πρós τά κει θά πρέπει νά πέφτει ή Κύπρος. Χαμογίλασα και εγώ ήλίθια και τού λέω δίκαιο έχεις.

Γνεύοντας βέβαια καταφατικά, μιάς και δέν ήξερα λέξη τούρκικη. Ή «κουδέντα» σταμάτησε έδώ, ξαναπήραν σειρά οι χτένες και τά ψαλίδια. Στο τέλος άρχισε ν' άκονίζει ένα μεγάλο ξυράφι. Άναλογίστηκα τή φαμίλια μου. Λέω μέχρι: έδώ ήτανε κρίμα νά πάω έτσι άδοξα χαμένος στή καρέκλα του Τούρκου μπαρμπέρη τής ISKENDERUN ύπέρ του ήρωϊκού Έλληνισμού, χωρίς νά είμαι ήρωας...

Τελικά όμως τή γλύττωσα, τό ξυράφι καθάρισε μονάχα τίς τρίχες του λαϊμού μου. Μάλιστα ό άνθρωπος με περιποιήθηκε με περίσια φροντίδα και με μπόλικη κολώνια. Με κατεβώδεσε στή πόρτα με ύποκλίσεις πολλές σφίγγοντας στό χέρι τό γερό μπαξίσι: πού του είχα δώσει και πού εκείνος δέν ήθελε νά πάρει.

Επιτέλους θρισκόμουνα «λεύτερος» στους δρόμους. Κοίταξε νά δεις πού δέ με σκότωσε — σκέφτηκα. Άλήθεια γιατί νά με σκοτώσει;

Άνάμεσα από άσφυκτικά γεμάτα σοκάκια από μικρομάγαζα, τράβηξα για τό Έλληνικό Προξενείο — Καφενεϊα πάντα γεμάτα, Τσαγκαράδικα μπόλικα, περίσια Φωτογραφεία, φαίνεται: πώς οι Τούρκο φωτογραφίζονται πολύ σέ τούτα τά μέρη. Σκαλιστήρια επίπλων μου θύμιζαν τήν παλιά Αθήνα, όμοια και παράλλαχτα. Όσο για λουστράκια οι σκοτισμένοι δρόμοι ήσαν γεμάτοι. Γιάλιζαν παπούτσια, αλλά οι πελάτες των παπουτσιών δέν ήσαν παρόντες. Τό γιατί δέν τό έμαθα — όχι πάντοτε βέβαια.

Γυναίκες στους δρόμους δέν έβλεπες πολλές και στους δημόσιους χώρους ελάχιστες. Στά έστιατόρια μονάχα άνδρες τρωγόπιναν — οι γυναίκες φαίνεται τάιζαν τά παιδιά στό σπίτι... Παραμονές Χριστουγέννων και Νέου Έτους έβλεπα παντού Χριστου

γενναίτικα δένδρα και γιορτινές κάρτες. 'Ακόμα ή Κυριακή είναι ή επίσημη άργία της εβδομάδας και όχι ή Παρασκευή όπως συμβαίνει σε άλλα μουσουλμανικά κράτη.

Κάτι πήραν λοιπόν και οι Τούρκοι από μας.

"Αν και δω πού τά λέμε μεταξύ μας έμεις οι "Έλληνες πήραμε περισσότερα, προπαντός στο λεξιλόγιο — δυστυχώς.

"Έλληνα Τούρκο ίδιο πράγμα, "Αφέντη... μου λέει: μ'ά μέρα με σπασμένα "Ελληνικά, ένας γέρος Τούρκος έμπορος.

"Οχι: "Αφέντη — σκέφτηκα — ίδιο πράγμα δεν είναι. Κούνησα όμως τό κεφάλι μου καταφατικά. "Τι νά κάνω; Στο μαγαζί του ήμουνα...

"Ο γέρο αντιπρόσωπος του υποπρόξενου καθότανε στο ξεθωριασμένο γραφείο της μεγάλης σουδατοπεσιμένης αποθήκης. Τό άρχοντικό του παρουσιαστικό θύμιζε τή παλιά του ευμάθεια και ισχύ. Τό θέαμα όμως της αίθουσας είχε κάτι τό άλλοπρόσαλο. Δείγμα της παρακμής του άφεντικού και γενικά του "Ελληνισμού της "Ιωνίας.

Σκονισμένες ψάθινες πολυθρόνες ήταν ανάκατες με παλιές ξεγδαρμένες ξύλινες πολυθρόνες πασάδων. Οι φάκελλοι με τά χαρτικά ήταν στριμωγμένοι στα ράφια ανάμεσα σε παλιά ραδιόφωνα ή κούτες από σαπούνι ΟΜΟ. "Ένας Τούρκος κοιλαρής καθισμένος στη ξύλινη θαθεία πολυθρόνα χωμένος μέσα στα κάποτε θελούδινα μαξιλάρια, συντρόφευε τόν Πρόξενο. "Ηταν λέει Χριστιανός και κάτι λίγα "Ελληνικά υπήρχαν ακόμα στο κεφάλι του.

"Ίσως νά ήταν από τούς "Έλληνες πού κράτησαν τή θρησκεία τους, άφίνοντας για άντάλλαγμα τήν έ-

θνικότητά τους νά χαθεί στην άχανή ανατολή του μεσοφέγγαρου.

Μιά τραγικότητα πού ήδη από τή κοιλιά του άνθρώπου μας φαίνεται πώς ήταν από καιρό τώρα ξεχασμένη...

Αυτό ήταν τό περιβάλλον του "Ελληνικού Προξενείου ή πιό σωστά μάλλον ή αίθουσα πού φιλοξενούσε τό "Ελληνικό Προξενείο. "Επίτιμος βέβαια ήταν ο Πρόξενος. Σάν επάγγελμα ήταν έμπορος. "Ικανοποιόταν ο άνθρωπος μόνο με τήν έννοια ότι ήταν "Έλληνας. Χωρίς καμιά άμοιβή από τό "Ελληνικό Κράτος, είχε μόνο τόν μπελά νά κυματίζει ή "Ελληνική σημαία στο μπαλκόνι του ετοιμόρροπου σπιτιού του.

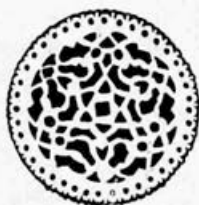
Γιά τόν επισκέπτη όμως πού κουβαλούσε τά επίσημα έγγραφα του πλοίου νά σφραγιστούν από τίς επίσημες σφραγίδες του "Ελληνικού Κράτους τά συναισθήματα ήσαν διαφορετικά.

Στίς σκονισμένες σκόρπιες φυλλάδες της αποθήκης στα σκοροφαγωμένα διακοσμητικά χράμια πού ήταν κρεμασμένα στους λερωμένους τοίχους, δίπλα από τίς φωτογραφίες του Κεμάλ "Ατατούρκ τά γυαλιά του φαρομάλλη επίτιμου Πρόξενου φάνταζαν σαν ξεθωριασμένα φανάρια πού χανόντουσαν σιγά σιγά στην άκρη μιας εποχής.

"Η πιό γνήσια πατρίδα, ή μητρόπολη του "Ελληνισμού έσβησε για πάντα για αυτούς πού τήν πρωτοκατοίκησαν... Και δεν είναι πολυς καιρός πού έδιωξαν και τούς τελευταίους. Οι παλιοί μπαρμπέρηδες της Τουρκίας ακόμα τούς θυμούνται.

Και μάλιστα με συμπάθεια...

ΓΙΩΡΓΟΣ ΛΕΥΘΕΡΗΣ

Μιά Τσιριγώτικη Φωνή

Ο Βασίλης Χάρος, είναι ο ώριμος πνευματικός άνθρωπος και καλλιτέχνης, που αγαπά την γενέτειρα γη, γι' αυτό και οι παρακάτω σκέψεις και προτροπές του έχουν ιδιαίτερη σημασία και βαρύτητα, γιά τον τόπο μας που άργοπεθαίνει.

Τά τελευταία χρόνια ακούμε συχνά τή λέξη ΑΝΑΠΤΥΞΗ και τή συνδέουμε δέβαια μέ τήν πρόοδο, τόν πολιτισμό, και έν γένει μέ τίς προοδευτικές δραστηριότητες τού ανθρώπου.

Η ανθρώπινη ενέργεια, υλική και πνευματική, πού ξοδεύεται τόσο απλόχερα γιά τήν πολυπόθητη βιομηχανική ανάπτυξη, είναι αλήθεια φανταστική και αξίζει λένε τόν κόπο, αφού θά φέρει τήν ευημερία στους λαούς και θά δώσει τήν ευτυχία στόν άνθρωπο.

Αληθινά θά πρέπει νάναι κάτι τό θεϊκό γι άλλες εποχές. η έκμηδένιση τών αποστάσεων, ο ηλεκτρισμός, τό τηλέφωνο, η τηλεόραση, η φωτογραφία και τόσα άλλα απόχτηματα, πού δέν τά χωράει νούς τού ανθρώπου, παρά μόνο νούς ηλεκτρονικών υπολογιστών.

Τώρα πού ο άνθρωπος τά έχει όλα και μπορεί εύκολα νά πετάξει από τόν ένα τόπο στόν άλλο, πρέπει νά βρεί και κεί τίς ίδιες συνθήκες πλησμονής και ανέσεων. Ξενοδοχεία μέ καθαρά σεντόνια, εστιατόρια μέ αφθονία αγαθών, κέντρα αναψυχής και διασκεδάσεως γιά νά μήν πηγαίνει ούτε μία στιγμή τού χρόνου του χαμένη. Ανάπτυξη λοιπόν. Τουριστική ανάπτυξη. Είναι ο μόνος τρόπος νά μάς έρθουν οί ξένοι.

Πολλοί ξένοι, πού θά μάς αφήσουν τό πολύτιμο συνάλλαγμα και πού θά ζήσει τόσος κόσμος μέ τά τουριστικά επαγγέλματα. Τώρα μάλιστα πού η άλλη ανάπτυξη, η Βιομηχανική, αντί γιά ευτυχία, έφερε τήν απογνώση στά μεγάλα αστικά κέντρα, είναι ευκαιρία γιά τουριστική δράση.

Τό κέρδος, ο μεγάλος σκοπός.

Ξενοδοχεία μεγαθήρια σηκώνονται στά ελληνικά ακρογιάλια, αποθήκες και στάβλοι μεταμορφώνονται από τήν μιά μέρα στήν άλλη σέ δωμάτια.

ΡΟΥΜΣ τά λένε στήν Ελλάδα.

Η Γη επί τέλους ήρθε η ώρα νά βρεί τήν αξία της. Κομματιάζεται και πουλιέται όπως ένα καρβέλι ψωμί τόν καιρό τής κατοχής. Όποιος έχει πολλά, υπάρχει περίπτωση νά βρεί κάτι σέ παραθαλάσσιο μέρος.

Πιο τυχεροί είναι δέβαια οί ξένοι. Μόνο πού αυτοί τώρα τελευταία προτιμούν τά παραμελημένα χέρσα μέ κανένα μισογκρεμισμένο παληόσπιτο, κάπως μακριά

από τίς αξιοποιημένες περιοχές.

Αυτοί μάλιστα είναι περίεργοι.

Δέν ξαναχτίζουν απ' τήν αρχή, δέ δάφουν πολύχρωμα τούς τοίχους και τά παράθυρα, δέν αγαπούν τά πρόόντα τού τσιμέντου και δέν αλλάζουν τό χαρακτήρα τού απλού λαϊκού σπιτιού.

Ξέρουν νά σέβονται δηλαδή τούς ανώνυμους λαϊκούς τεχνίτες και τόν τόπο πού δέν είναι πατρίδα τους.

Δέν πρέπει όμως νά ξεχνάμε και τόν εσωτερικό τουρισμό, ο οποίος μάλιστα έπαιξε ίσως μοναδικό ρόλο στόν οικοδομικό οργασμό.

Όσοι είχαν χρήματα, άστραφταν προκλητικά τά μάρμαρα και τά λογής - λογής στολίδια, πλάι στά φτωχικά ασβεστωμένα σπιτάκια, ή ακόμη κοντά σέ παλιά παραμελημένα ιστορικά κτίσματα.

Άλλοι πάλι, λιγότερο φανταχτεροί, νοσταλγοί όμως τής πολύχρωμης πολιτείας, έφεραν τά Μοντέρνα στοιχεία γιατί έπρεπε νά είναι σύγχρονοι.

Όμως ένα κράτος δικαίου πρέπει νά φροντίζει γιά όλες τίς τάξεις τών υπηκόων του. Υπάρχουν λοιπόν και οί μικρομεσαίοι, πού τό θαλάντιό τους δέν τους επέτρεψε νά επιδοθούν σέ πολυτελείς κατασκευές. Στό μικρό τους οικοπεδάκι πού απόχτησαν μέ χίλιες στερήσεις μιά παράγκα τούς είναι αρκετή. Άλλως τε υπάρχει τό ΕΛΛΕΝΙΤ πού μάς έχει λύσει τόσα προβλήματα, όπως τής στέγης, τής ύδρευσης και άλλα. Βέβαια οί ίνες μέ τίς οποίες κατασκευάζεται τό ΕΛΛΕΝΙΤ, προκαλούν καρκίνο, όπως λένε οί επιστήμονες, αλλά αυτό δέν έχει και τόσο σημασία.

Σημασία έχει νά κάνουμε τή δουλειά μας φτηνά και γρήγορα. Η πρόοδος και η ανάπτυξη, μάς έδωσαν λύσεις καταπληκτικές. Γιά φανταστείτε νά ξυπνήσετε ένα πρωί και κεί πού κάνατε τόν περίπατό σας, νά έχουν στηθεί ολόκληρες σπιταρόνες και μάλιστα κατοικημένες....

Ναί' είναι τά λυόμενα ή προκατασκευασμένα όπως λέγονται, πού ένας γερανός και δύο εργάτες τά στήνουν σέ λίγες ώρες.

Τό καταπληκτικό είναι ότι τά προστατεύει και ο νόμος, γιατί τούς δίνει δικαίωμα ύπαρξης σέ χώρο μικρότερο από εκείνον πού είναι απαραίτητος γιά τίς κανονικές κατασκευές. Τό μεγάλο τους όμως πλεονέκτημα είναι ότι, χωρίς καμιά άδεια, έτσι αυθαίρετα, στήνονται όπου επιθυμεί η καρδιά τού καταπατητή. Ποιός ξέρει... κποιος νόμος θά φροντίσει και γι' αυτά μιά μέρα.

Τό καλοκαίρι είναι η εποχή τού τουρισμού, γιατί η Ελλάδα μέ τά αιγαιοπελαγίτικα νησιά και τά πετρά-

δια του Ιονίου, ανοίγει σε όλους διάπλατα την αγκαλιά της.

Ο ήλιος, το φώς κι η θάλασσα δίνουν ζωή στα ατροφικά ή υπερτροφικά σώματα κάθε φυλής και κάθε ηλικίας.

Η ανθρώπινη όμως απληστία δεν αρκείται σ' αυτά.
Η θάλασσα είναι χρυσάφι.

Αδικοχαμένοι θησαυροί μένουν ακόμα κρυμμένοι στα σπλάχνα της και περιμένουν το καλοκαίρι να δούν επί τέλους κι αυτοί το φώς της ημέρας.

Η Μαφία, Ελληνική και ξένη καμουφλαρισμένη σε τουριστικά πλεούμενα, χτενίζει ανενόχλητα νύχτα και μέρα τους δυθούς. Ο ηλεκτρονικός της εξοπλισμός κάνει ανίσχυρες τις καταδιωκτικές αρχές, που γίνονται ακόμη πιο ανήμπορες από τη δική μας αδιαφορία και συμπεριφορά. Είναι λυπηρό να φανταστεί κανείς ότι υπάρχουν Έλληνες που δέ διατάζουν ακόμη και να συνεργαστούν μαζί της.

Μά και τα ζωντανά της θάλασσας δέ μένουν έξω από το καταστρεπτικό πρόγραμμα του ανθρώπου.

Το φάρμακο δεν είναι τώρα μέσον για τροφή, αλλά σκοπός κι αυτό για το κέρδος.

Εκατοντάδες χιλιόμετρα το δίχτυα και τ' άλλα τεχνικά μέσα, απλώνονται στους βιότοπους και δεν αφήνουν τίποτα στο πέρασμά τους.

Χημικά έξ' άλλου εφευρήματα χρησιμοποιούνται αλόγιστα, κι αλλοίμονο αυτά δέ λαθεύουν.

Ός τότε όμως;;

Μέρα με την ημέρα ο υδράργυρος και οι άλλες χημικές ουσίες, καταστρέφουν τα θαλασσινά ζωντανά, κι αυτά που επιδιώνουν, δηλητηριασμένα καταστρέφουν με τη σειρά τους τον άνθρωπο. Είναι γελοία πραγματικά αυτή η συμπεριφορά του ανθρώπου.

Ό,τι του είναι άχρηστο το πετά στή θάλασσα αν είναι κοντά της, λές κι αυτή είναι ο τάφος που σκεπάζει τά πάντα.

Μά δέ θά σκεφθεί άραγες ποτέ πώς όλα του επιστρέφονται κατάμουτρα;

Αγαπητοί φίλοι

στεριά και θάλασσα αγκαλιασμένες ζητούν την προστασία μας. Δεν πρέπει να τους την αρνηθούμε.

Το κράτος κάνει νόμους για την προστασία του περιβάλλοντος. Επιβάλλει περιορισμούς που μάς ενοχλούν πολλές φορές, γιατί θίγονται τά ατομικά μας συμφέροντα.

Όμως, άς δείξουμε λίγη κατανόηση γιατί άλλος τρόπος δεν υπάρχει να διατηρηθούν πολύτιμα απομεινάρια της λαϊκής μας κληρονομιάς. Ο χαρακτηρισμός σε παραδοσιακούς οικισμούς της Χώρας και του Καφαλιού είναι το μεγαλύτερο ευεργέτημα και πρέπει όλους να μάς βρεί σύμφωνους.

Φανταστείτε τί μπορεί να συμβεί αν κάποιο κακόβουλο χέρι δώσει το πράσινο φώς σε κείνους που βλέπουν τά πράγματα μόνο από την υλική τους πλευρά.

Τά τεχνικά μέσα είναι πανέτοιμα να μεταβάλλουν μέσα σ' ελάχιστο χρόνο, τη γραφικότητα σε μονοτονία, τη φυσική γραμμή σε φρικτό θέαμα.

Το χρέος μας είναι μεγάλο. Πρέπει να γίνει πιστευτό άπ' όλους το ρητό «όποιος αντιστρατεύεται τη φύση τιμωρείται ύπ' αυτής».

Φίλοι μας της Κοινότητας Κυθήρων και σεις που ανήκετε σ' άλλες Κοινότητες, πλαισιώστε μας ή πάρτε την πρωτοβουλία για τη δημιουργία κι άλλων συλλόγων σαν το δικό μας, ώστε όλοι μαζί να δώσουμε τον αγώνα για την προστασία του περιβάλλοντος και της Εθνικής μας κληρονομιάς, για μία ουσιαστική πολιτιστική προσπάθεια και γενικά για αυτό που λέμε ποιότητα ζωής.

Η αγάπη για το νησί άς μάς ενώσει ακόμα πιο πολύ, και με εμπιστοσύνη ο ένας στον άλλο να δουλέψουμε όλοι για τον ίδιο σκοπό. Τη διατήρηση της ομορφιάς του σ' ένα καθαρό και ανθρώπινο περιβάλλον και την ευχάριστη διαβίωση σ' αυτούς που μόνιμα κατοικούν, σ' όσους η ανάγκη τους οδήγησε μακριά του και σε κείνους, τέλος, τους περαστικούς, που μαγεύονται με την πρώτη του γνωριμία.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΧΑΡΟΥΣ

Ἡ συμβολή τοῦ Παγκόσμιου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν στήν ἀνάπτυξη τῶν Κυθῆρων

Κύθηρα 1960. Μιά νέα εποχή ἀρ-
χίζει γιά τήν ἐξέλιξη τῶν Κυθῆρων.
Ἔργα μέ αποφασιστική σημασία
γιά τὸ μέλλον τοῦ νησιού μας, γί-
νονται πραγματικότητα, πέρα ἀπό
κάθε εὐφορη φαντασία, ὅταν ἀκόμα
στήν ὑπόλοιπη Ελλάδα κυριαρχοῦσε
«μαύρο σκοτάδι».

Τὴν εποχὴ αὐτὴ σημαδεύει ὁ ἐρχο-
μὸς τοῦ κλιμακίου τοῦ Παγκοσμίου
Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν (Π.Σ.Ε.). Με-
ρικὰ ἀπὸ τὰ πιὸ ζωτικά ἔργα στὸ
νησί, φέρουν τὴν υπογραφή τοῦ Π.
Σ.Ε. καὶ τῶν ἐκεῖ ἀντιπροσώπων
του, κυρίου καὶ κυρίας Κόκσμαν. Ἡ
ὑδρευση, ἡ ἀναδάσωση, τὸ νοσοκο-
μεῖο, ἡ Σχολὴ Μυλοποτάμου, ἀλλὰ
καὶ ἄλλα λιγότερο ἐμφανῆ καὶ κραυ-
γαλὰ ἔργα, ἀκόμα μερικὰ πού
ἐγίναν καὶ ἀπέτυχαν, ἔχουν τὴν ἀρ-
χὴ τους στὸ Π.Σ.Ε.

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

Τὸ Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλη-
σιῶν θὰ μπορούσαμε νὰ τὸ προσδιο-
ρήσουμε ὡς ἓνα ἴδρυμα κοινῆς ωφέ-
λειας. Πρόκειται γιά ἓναν σχεδόν
παγκόσμιο ὀργανισμό, μέ μέλη τὰ
κράτη ἐκεῖνα, τῶν ὁποίων οἱ θρη-
σκευεῖς δέχονται ὅτι: «Ὁ Ἰησοῦς Χρι-
στὸς εἶναι Θεὸς καὶ Σωτῆρας». Ἀυ-
τὴ εἶναι ἡ βάση καὶ ὁ δεσμευτικὸς
ὅρος τῆς συμμετοχῆς στὸν ὀργανι-
σμὸ αὐτό. Ἔτσι μετέχουν σ' αὐτὸν
ὅλες οἱ χριστιανικὲς ἐκκλησίες ἐκτὸς
τῆς Ρωμαϊκῆς πού ἔχει σημαντικὲς
διαφωνίες πᾶνω στὸ δόγμα αὐτό,
καὶ τῆς Ρωσικῆς Ὀρθόδοξου, πού
ἀπέχει γιά πολιτικούς λόγους.

Ἡ ἰδέα τῆς ἱδρύσεως ξεκίνησε, ὅταν
μια ομάδα ἀνθρώπων, μεταξύ τῶν ὁ-
ποίων καὶ ὁ τότε Πατριάρχης Κων-
σταντινουπόλεως Ἀθηναγόρας, κατὰ-
λαβαν ὅτι οἱ θρησκευεῖς τους πού
δὲν διέφεραν σημαντικά, γίνονταν
ἀφορμὴ διχονοίῶν καὶ πολέμων.

Συγκλήθηκε λοιπὸν ἀμέσως μετὰ
τοῦ ἔλους τοῦ Β' Παγκόσμιου, μιά
«κούνδος» στὸ Ἀμστερνταμ τῆς Ολ-
λανδίας, μέ συμμετοχὴ πολλῶν ἀντι-
προσώπων τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χρι-
στοῦ, πού μετὰ ἀπὸ διαφωνίες καὶ

διαπληκτισμοὺς, κατὰφεραν νὰ συμ-
φωνήσουν καὶ νὰ ἱδρῦσουν τὸ Π.Σ.Ε.

Σκοπὸς τῆς ὀργάνωσης ἦταν ἡ
ἀλληλοβοήθεια μεταξύ τῶν κρατῶν
μελῶν. Σήμερα, τὸ συμβούλιο ἔχει
ἔδρα τὴ Γενεύη τῆς Ελβετίας.

ΤΟ Π.Σ.Ε. ΣΤΑ ΚΥΘΗΡΑ

Στὰ Κύθηρα φτάνει τὸ Π.Σ.Ε.
στὰ 1960, μετὰ ἀπὸ ἐνέργειες τοῦ
τότε Δεσπότη Κυθῆρων Μελέτιου. Θὰ
ἀποτελέσει δὲ ἀπὸ τὸ '60 καὶ γιά
ἀρκετὰ χρόνια μετὰ, ὄχι μόνο τὸ φο-
ρεὰ τῶν περισσότερων ἀναπτυξιακῶν
ἔργων, ἀλλὰ καὶ τὸ βασικὸ χρηματι-
κὸ πόρο πολλῶν Κυθηρίων, πού δού-
λεψαν στὰ ἔργα πού γίνονταν. Καὶ
δίνοντας δουλειά, θὰ καθυστερήσει
κάπως τὴν ἐρήμωση τοῦ νησιού, κρα-
τῶντας νέους ἀνθρώπους στὸ νησί.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ Ο ΚΥΘΗΡΩΝ

Ὁ Μελέτιος Γαλανόπουλος, εἶναι
μιά ἀμφιλεγόμενη προσωπικότητα
τῆς Κυθηραϊκῆς ιστορίας. Πολλοὶ πι-
στεύουν ὅτι ἔκανε κακὸ στὸ νησί, κι
ἄλλοι ὅτι ἦταν ὁ σωτῆρας του. Τὸ
βέβαιο εἶναι, ὅτι ἦταν ἓνας ἀνθρω-
πος πολὺ δυναμικὸς καὶ δραστήριος.

Γεννήθηκε στὸ χωριὸ Μαγούλα τῆς
Λακωνίας. Ὁ πατέρας του ἦταν ἱε-
ρέας. Αὐτὸ ἴσως συνέτεινε στὸ νὰ
ἀκολουθήσει τὸ ἱερατικὸ ἐπάγγελμα.
Τέλειωσε τὸ Δημοτικὸ καὶ τὸ Γυμνά-
σιο, στὴ Σπάρτη, καὶ μετὰ φοίτησε
στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστη-
μίου Ἀθηνῶν. Ἀργότερα συμπλήρω-
σε τίς σπουδές του στὸ Μόναχο καὶ
στὴ Λειψία. Τὸ 1916 χειροτονήθηκε
διάκονος, καὶ τὸ 1922 πρεσβύτερος
καὶ ἀρχιμανδρίτης. Στὸ διάστημα
ἀπὸ τὸ 1918 μέχρι τὸ 1922 διετέ-
λεσε καθηγητὴς Μέσης Ἐκπαιδεύσε-
ως. Παράλληλα υπηρέτησε ὡς ἱερο-
κῆρυξ Μεσσηνιας, καὶ διευθυντὴς τοῦ
Ἐκκλησιαστικοῦ Φροντιστηρίου Κα-
λαμών γιά ἓνα χρόνον 1921—1922.
Τὸ 1937 γίνεται ἱεροκῆρυξ καὶ πρω-
τοσύγκελος τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως
Σπάρτης καὶ μένει στὴ θέση αὐτὴ
μέχρι τὸ 1939. Τὸ 1939 φεύγει γιά
τὴ Γερμανία, ὅπου μένει ὡς ἱερατι-

κὸς προϊστάμενος τῆς ἐκεῖ Ἑλληνι-
κῆς Κοινότητος ὡς τὸ 1948. Τὸ
1942' ὄντας στὴ Γερμανία, συνε-
λήφθη ἀπὸ τὴ Γκεστάπο, καὶ οδηγή-
θηκε στὸ στρατόπεδο συγκέντρωσης
πολιτικῶν ομηρῶν, Νταχάου, ὅπου
ἔμεινε κλεισμένος 21)2 χρόνια.

Γυρίζοντας στὴν Ελλάδα τὸ 1948
διετέλεσε: Διευθυντὴς τῆς Πατριά-
δας Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς 1948—
1951, τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς
Κορίνθου 1951—1952, καὶ τοῦ Ἀνω-
τέρου Ἐκκλησιαστικοῦ Φροντιστηρί-
ου Καλαμών 1952—1956.

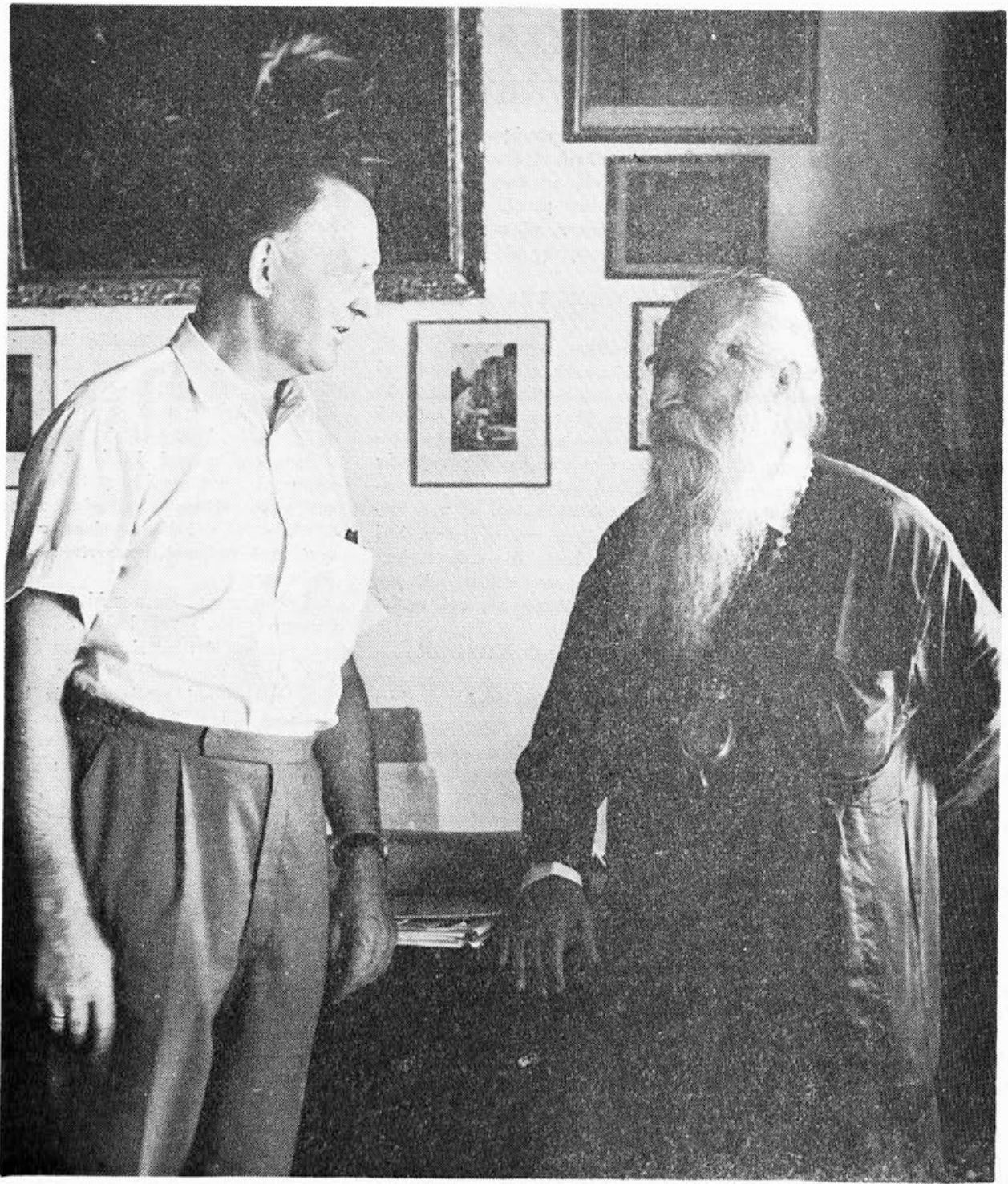
Τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1956, ἐξελέγει
παμψηφί Μητροπολίτης Κυθῆρων,
καὶ χειροτονήθηκε ἀρχιερέας στίς
22 Ἀπριλίου τοῦ ἴδιου χρόνου, στὸν
ἱερό Ναὸ Ἁγίου Κωνσταντίνου τῆς
Ὁμόνοιας.

Ἐθρονίστηκε Μητροπολίτης Κυ-
θῆρων τὸν Μάιο τοῦ 1956. Ἀξιοση-
μείωτο εἶναι ὅτι αὐτοὶ πού τὸν ἤξε-
ραν στοὺς ἱερατικούς κύκλους, καὶ
ἦταν πολλοὶ καὶ αξιόλογοι, τὸν θε-
ωροῦσαν πιθανὸ διάδοχο τοῦ ἀρχιε-
πισκοπικοῦ θρόνου, λόγω τῆς τερά-
στιας μόρφωσής του, καὶ τῶν ἱκανο-
τήτων του. Ὁ δογματισμὸς του, ὁ-
μως καὶ τὰ συμφέροντα κάποιων ἀν-
τιζήλων του, στάθηκαν ἐμπόδιο στὴν
ἀνοδοτὸν στὸ ὑπάτο αὐτὸ αξίωμα.
Ἡ τοποθέτησή του δὲ στὰ Κύθηρα,
λέγεται ὅτι ἦταν ἡ λύση πού δόλεσε
πολλοὺς, γιὰ τὸν ἀπομάκρυνε ἀπὸ
τὴ διεκδίκηση τοῦ θρόνου τοῦ προ-
καθημένου τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησί-
ας. Ἀπόδειξη τῶν γνώσεών του καὶ
τῶν ἱκανοτήτων του εἶναι τὰ 30 δι-
βλία πού ἔγραψε.

Ὅταν γύρισε στὴν Ελλάδα, ἦταν
βαθεῖα ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὸ Γερμα-
νικὸ τρόπο ζωῆς καὶ σκέψης. Εἶχε
μάθει ἐκεῖ νὰ δουλεύει σκληρὰ καὶ
πεισματικά.

Μεγάλος οραματιστὴς καὶ πολὺ
φιλόδοξος, πίστεψε ἐρχόμενος στὴ
χώρα του, ὅτι μπορούσε νὰ μεταφέ-
ρει ὅλα ὅσα εἶχε δεῖ στὴ Γερμανία.
Ὅχι μόνο τὰ μηχανήματα καὶ τὰ ἐρ-
γαλεῖα, μὰ καὶ τὸν τρόπο εργασίας.

Στὴν Ελλάδα ὁμως τότε, τὰ πράγ-
ματα ἦταν πολὺ ἄσχημα. Μόλις εἶ-
χε τελειώσει ὁ Β' Παγκόσμιος Πό-

Μελέτιος — Κόκσιαν: Δυό από τούς ανθρώπους πού συνέθεσαν σημαντικά στήν ανάπτυξη τῶν Κυθῆρων.

λεμος και οι πληγές του εμφυλίου ήταν ακόμα ανοιχτές. Ο κόσμος βρισκόταν σε μία μεταβατική περίοδο. Ζούσε ακόμα με κατάλοιπα της τουρκικής σκλαβιάς, ενώ παράλληλα, ανέβαινε σε γρήγορα μηχανάκια, άκουγε το θαυματοργό κουτί το ραδιόφωνο, έχτιζε σύγχρονα σπίτια και εργοστάσια, ζούσε τη βιομηχανική επανάσταση.

Στά Κίθηρα, υπήρχε ακόμα ο διαχωρισμός του μέσα και του έξω δήμου. Στο μέσα δήμο, υπήρχαν ακόμα κατάλοιπα της Ενετοκρατίας, και κάποιοι τελευταίοι «άρχοντες». Οι χωρικοί θεωρούνταν ακόμα κατώτεροι άνθρωποι, και ήταν υποχρεωμένοι, όταν συναντούσαν κάποιον «άρχοντα» να κατεβαίνουν από το γαϊδούρι, αν είχαν, και να τον χαιρετούν με το καπέλο παραμάσχαλα, και στέκοντας στην άκρη του δρόμου. Η διαμάχη μεταξύ των δύο τμημάτων του νησιού ήταν ακόμα έντονη, ενώ δεν υπήρχε φώς και νερό.

Όταν ήρθε ο Μελέτιος στα Κίθηρα, άρχισε επαφές με τον κ. Γιώργο Καλλιγέρο τον γεωπόνο. Του μίλησε για τα μεγαλόπρινα σχέδιά του. Του είπε για τη δημιουργία δρόμων, λιμανιών, εργοστασίων, συνεταιρισμών για οργανωμένη κτηνοτροφία κλπ. Κι όλα αυτά βέβαια ήταν τόσο ωραία, σαν άπιαστο όνειρο, σαν ουτοπία. Κι αυτό γιατί δεν υπήρχαν τα χρήματα για να γίνουν αυτά τα έργα. Τότε ο κ. Καλλιγέρος, πρότεινε τη λύση να ζητήσουν χρήματα από το Π.Σ.Ε.

Πράγματι ο Μελέτιος άρχισε αμέσως αλληλογραφία με το Π.Σ.Ε. για να ζητήσει χρηματική βοήθεια, πράγμα που τελικά πέτυχε. Όμως αυτά τα χρήματα που θα δίνονταν έπρεπε να δικαιολογούνται από κάποιο πρόγραμμα, και να υπάρχει στο νησί κάποιος υπεύθυνος εκπρόσωπος του συμβουλίου. Και ως αντιπρόσωποι έφτασαν στο νησί μας δύο Ολλανδοί. Τό ζεύγος Κόκσμαν. Οι άνθρωποι αυτοί ήταν μορφωμένοι, αρχιτέκτονες και οι δύο ήξεραν δυο γλώσσες, Αγγλικά - Γερμανικά, αλλά ήταν ξένοι ως προς την ελληνική νοοτροπία. Είχαν όμως μεγάλη διάθεση να βοηθήσουν όσο πιο πολύ και πιο σωστά μπορούσαν. Αγάπησαν το τόπο μας και προσπάθησαν αμέσως να μάθουν τη γλώσσα μας, για

να επικοινωνούν με τον κόσμο.

Αρχικά είχαν επαφές μόνο με δυο τρεις ανθρώπους που ήξεραν Αγγλικά ή Γερμανικά και που τους βοηθούσαν στις επαφές τους με τους ντόπιους.

Αφού είδαν και εκτίμησαν την κατάσταση, ζήτησαν από το συμβούλιο μία πίστωση χρόνου, για να μπορούν να επιτελέσουν το έργο που τους είχε ανατεθεί. Κρίθηκε λοιπόν 3 χρόνια, θα ήταν αρκετά για να μάθουν κάπως τη γλώσσα και τα ήθη μας, ενώ θα χρειάζονταν άλλα 12 ή 15 ακόμα χρόνια για την εκτέλεση των προγραμματισμένων έργων.

Το πρώτο έργο που ήθελε ο Δεσπότης να γίνει, ήταν ένα τυροκομείο. Όπως είπαμε, όμως, ήταν άνθρωπος φιλόδοξος, και ήθελε να κάνει τα πάντα μόνος του. Έτσι, θέλησε να φτιάξει και το τυροκομείο, χωρίς καν να το πει στον κ. Κόκσμαν.

Ξεκίνησε λοιπόν, και πήγε στην Αθήνα, όπου κατάφερε να πείσει τον υπουργό Γεωργίας να του δώσει έναν έμπειρο τυροκόμο, με τη συμφωνία ότι για 3 μήνες θα τον πλήρωνε το Υπουργείο και μετά θα τον πλήρωναν από τα κέρδη του τυροκομείου.

Ο τυροκόμος ήρθε στα Κίθηρα, και το τυροκομείο άρχισε να λειτουργεί στις Καρβουνάδες. Οι συνθήκες ήταν πράγματι τραγικές, διότι δεν υπήρχε φώς, ούτε νερό, και ούτε καν γάλα.

Ο Δεσπότης έτρεχε στα χωριά και κήρυσσε αντί για Ευαγγέλιο, την ανάγκη να φέρουν οι κτηνοτρόφοι το γάλα τους στο τυροκομείο. Και συγκέντρωσε την πρώτη εβδομάδα 300 κιλά γάλα.

Και όταν έγινε το πρώτο τυρί κάλεσε τον κύριο και την κυρία Κόκσμαν να επισκεφτούν το τυροκομείο του. Πήγαν πράγματι, και αντίκρισαν μία τραγική κατάσταση. Το τυροκομείο στεγαζόταν σε ένα παλιό άθλιο σπίτι. Ο τυροκόμος έκανε παράπονα ότι έπρεπε να κουβαλάει το νερό από 400 μέτρα μακριά κουβαδάκι - κουβαδάκι. Και τότε ο Μελέτιος του είπε, ότι γι αυτό ακριβώς το λόγο ήταν εκεί ο κ. Κόκσμαν. Αυτός θα τους έφτιαχνε γρήγορα ύδρευση και θα τους έφερνε φώς. Όμως ο κ. Κόκσμαν δεν ήταν μάγος.

Και πολύ περισσότερο δεν μπορούσε να κάνει αυτά που έλεγε ο Δεσπότης, όπως τα έλεγε και όπως τα ήθελε. Ήταν λογικός και ήξερε ότι έπρεπε να δουλέψει με πρόγραμμα, για να κάνει κάτι σωστό. Γι αυτό και δεν επικρότησε το έργο αυτό. Πράγματι δέ, το τυροκομείο αποδειχτηκε λάθος, μιάς και μιά δδομάδα αργότερα δεν υπήρχε καθόλου γάλα, παρά τις απειλές και τις ικεσίες του Μητροπολίτη. Ήταν κι αυτό ένα πείραμα του σεβασμιωτάτου, είπε η κ. Κόκσμαν, που είχε καταλάβει τη νοοτροπία του.

Έκλεισε το τυροκομείο, και τότε ο κ. Κόκσμαν πήγε και τον βρήκε για να μιλήσουν. Ο Μελέτιος στο άκουσμα και μόνο της λέξης τυροκομείο, έγινε άγρια θάλασσα. Πίστευε ότι τον είχαν σαμποτάρει οι Κυθηριοί. Ο κ. Κόκσμαν του εξήγησε ότι το τυροκομείο είχε γίνει χωρίς υποδομή γι αυτό είχε αποτύχει. Ήταν το ωμέγα αυτό, ενώ δεν υπήρχε το άλφα και τα άλλα στοιχεία μέχρι το ωμέγα. Ήταν το τέλος, χωρίς να υπάρχει αρχή. Του είπε ακόμα, ότι έπρεπε να γίνει πρώτα η ύδρευση και ο ηλεκτροφωτισμός, και να αγοράστούν ζώα που θα έδιναν αρκετό γάλα, ώστε να είναι εκμεταλλεύσιμο, και ακόμα να δημιουργηθεί βλάστηση και τροφή γι αυτά τα ζώα.

Και η βελτίωση ήθε μισό χρόνο αργότερα, όταν στα Κίθηρα έφτασε ο κ. Θεοχαρόπουλος, κτηνίατρος.

Μετά από διάφορες συζητήσεις με τον κ. Κόκσμαν, αποφάσισαν να αγοράσουν 4 ταύρους από τους κρατικούς σταύλους της Κομοτινής, και να τους φέρουν στα Κίθηρα, για να βελτιώσουν τη ράτσα. Έτσι κι έγινε. Ο κ. Θεοχαρόπουλος πήγε με 20.000 δρχ. του Π.Σ.Ε. και έφερε τα ζώα, που μοιράστηκαν σε διάφορους γεωργούς στο νησί.

Εδώ ολοκληρώνεται η φάση τυροκομείο. Στο διάστημα αυτό όμως είχαν φαγωθεί πολλά λεπτά, και το Π.Σ.Ε. ζητούσε αποδείξεις εξόδων, αλλά και ένα πρόγραμμα. Και αυτό το πρόγραμμα αρχίζει, συστηματικά με την αναδάσωση. Ένα έργο που έδωσε ζωή στα Κίθηρα όχι μόνο τότε, αλλά και μέχρι σήμερα αποτελεί και θα αποτελεί ζωτικό οικονομικό πόρο.

(Συνεχίζεται στο επόμενο)
ΚΟΡΙΝΝΑ Σ. ΘΕΟΔΩΡΑΚΑΚΗ

Πεζοπορώντας

Αυτή τήν εποχή, (Νοέμβριος) είναι μιὰ θαυμάσια διαδρομή — πεζοπορία πρὸς τὸ μοναστήρι τῆς Καισαριανῆς ἀνεβαίνοντας τὰ σκαλοπάτια στὴν εἴσοδο, ἀριστερά, στέκει πελώριος ὁ μεγαλύτερος Πρίνος πού ἔχω ἰδεῖ.

Στοῦ «Γορίλη» στά Περγεκιάνικα, πάνω ἀπὸ τὸν «Κάλαμο», υπάρχουν δένδρα Πρίνοι ἀλλὰ ὄχι τόσο ὑψηλοὶ δέκα μέτρα ὕψος, θαλερώτατος. Ὁ μόνος κίνδυνος εἶναι ὁ κισσὸς πού τὸν ἀφῆσαν καὶ ἄρχισε νὰ περιπλέκει τὸν κορμὸ του. Νομίζω ὅτι αὐτὸς ὁ ἐναγκαλισμὸς, βλάπτει τὸ ἱστορικό αὐτὸ δένδρο, ἀσφυκτικά.

Ἀνεβαίνοντας τὰ σκαλοπάτια, μοσχοβολᾷ ἡ περιόχη ἀπὸ τίς ἀνθισμένες μουσιμουλιές πού βρίσκονται τῆ μικρῆ πλατεῖα τῆς εἰσόδου, μὲ τὸ πλατάνι στὴ μέση καὶ στὴν ἄκρη τὸ κριαρίσιο μαρμάρينو κεφάλι πού βγαίνει ἀπὸ τὸ στόμα του τὸ νερὸ τῆς θρύσης. Τὴν κύρια πόρτα τῆς εἰσόδου τοῦ μοναστηριοῦ τὴν ἔβλεπα κλειστή.

Μιὰ Κυριακή, μὲ ρώτησαν δύο Ἀγγλίδες τουρίστριες τί ὥρα ἀνοίγει καὶ μοῦ εἶπε ὁ φύλακας τοῦ δάσους στεγνά: στίς ἑννιά. Πέρασαν ὅμως οἱ ἑννιά καὶ ἡ πόρτα δὲν ἀνοίγε, δὲν μοῦ εἶπε ὅτι ἡ πίσω πόρτα εἶναι ἀνοιχτή, γιατί πίσω ἀπὸ τὴ μπροστινὴ ὑπῆρχαν σιδερένια ὑποστηλώματα. Μά, ἄραγε, ἦταν δύσκολο νὰ βάλουν στὴν πόρτα μιὰ κατατοπιστικὴ πινακίδα;

Προχωρήσαμε τὸ μονοπάτι καὶ ἀνεβήκαμε 50 μέτρα πρὸ πάνω νὰ προσκυνήσω, ὅπως κάνω συνήθως, τὴ προτομὴ τῆς μακαρίτισσας Ἀργυροπούλου πού

ἐργάσθη τόσα χρόνια καὶ ἀναμόρφωσε ὅλο τὸ τοπίο. Μὲ μεγάλη μου λύπη εἶδα ὅτι θάναδοι μὲ ἕνα ρλόμιπερ ἀνοιξαν μιὰ τρύπα στὸ μάγουλο τῆς προτομῆς καὶ μουντζούρωσαν τὸ πρόσωπο μὲ μπογιὰ καὶ τὴ δευτέρη φορά πού ξαναπῆγα, τὸ εἶδα ἔτσι. Εἶναι ἀνάγκη νὰ διορθωθεῖ τὸ συντομώτερο καὶ ἂν δὲν γίνεταί, νὰ ἀλλάξουν ἀμέσως τὴν προσωπογραφία. Μὴν ξεχνᾶμε πὼς ἔρχεται τόσος κόσμος καὶ τὰ νερά τοῦ Ὑμητιοῦ τὰ ὕμνησε ὁ Ὅμηρος ἀπὸ τὸ 800 π.Χ.

Τὰ κυπαρίσσια μέσα στὸν αὐλόγυρο εἶναι πελώρια, ὅπως στὸ μοναστήρι τοῦ Καρέα. Κι' ἐκεῖ ἡ τοκοθεσία, πάρα πολὺ ὑποβλητικὴ μὲ μοναχὲς καὶ Ἱερουργία τόσο ἡσυχῆ, πού σπάνια ἔχω συναντήσει, ἂν καὶ τὴν παρακολουθεῖ, τουλάχιστο τὴν Κυριακὴν τόσος κόσμος. Τὸ συγκινητικό σ' αὐτὸ τὸ μοναστήρι εἶναι ὅτι μετὰ τὴν Ἱερουργία σερβίρεται δωρεάν σὲ ὅλους καφὲς καὶ βουτήματα.

Πρὸ μηνὸς περίπου προέστη τῆς Ἱερουργίας, ὁ Ἐπίσκοπος κ. Ἀναστάσιος ἕνας εὐσταλής, ὠραῖος καθαρὸγλωσσος, πού μοῦ θύμισε τὸ μακαρίτη Δωρόθεο, σὲ ἡλικία 35 ἐτῶν. Στὴν ὀμίλια του, μᾶς εἶπε ὅτι μᾶς φέρνει τὸ χαιρετισμὸ τῶν Ὀρθόδοξων τῆς Ἀλάσκας, πού ἦτο πρὸ 7 ἡμερῶν καὶ τῆς Κεντρικῆς Ἀφρικῆς, πού εὐρίσκετο πρὸ 4 ἡμερῶν. Πράγματι, χάρηκα τόσο, πού στὸ ἀντίδωρο, τοῦ εἶπα, «χάρηκα πολὺ πού σᾶς ξαναβλέπω», καὶ μοῦ ἀπάντησε «κι' ἐγὼ ὁμοίως» (τόν εἶχα ξαναδεῖ στὸ ἴδιο μοναστήρι πρὸ ἔτους, πρὶν φύγει μὲ ἀποστολὴ γιὰ τὴν Ἀφρική).

ΒΙΚΤΩΡ ΠΑΝΑΡΕΤΟΥ

Ὀνειρα

Πάνω στήν ἄμμο γράφω τὰ δνειρά μου
ἄς μὴ φυσήξει ἀγέρας τῆ νύχτα
ἄς μὴν κυλήσουν τὰ κύματα μέχρις ἐδῶ
ἄς μὴ χαμηλώσουν οἱ γλάροι.

Τὰ δνειρα μὲ πρόσμεναν αἰῶνες
ὁ ἀγέρας σβύνει
τὰ κύματα σκοτώνουν
τὰ παιδιὰ παίζου
οἱ γλάροι χαϊδεύουν τὰ πεθαμένα δνειρα.

Τὰ δνειρα εἶσαι Ἐσύ
ὁ ἀγέρας σὲ παίρνει
τὰ κύματα σοῦ μιλάνε
τὰ παιδιὰ σὲ ζητᾶνε
οἱ γλάροι σοῦ εἶπανε «Ξέρουμε».

Τὰ δνειρα εἶναι τὰ χέρια
τὰ δνειρα εἶναι τὰ μάτια
τὰ δνειρα εἶν' ἡ ψυχὴ σου.
Τὰ δνειρα εἶναι ἡ ἐλπίδα
τὰ δνειρα εἶναι ἡ προσιμονὴ μου.

Τὰ δνειρα σὲ περίμεναν
ὁ ἀγέρας σ' ἔφερνε
τὰ κύματα δυνάμωναν
τὰ παιδιὰ σὲ καλοῦσαν
οἱ γλάροι σ' ἀναζητοῦσαν.

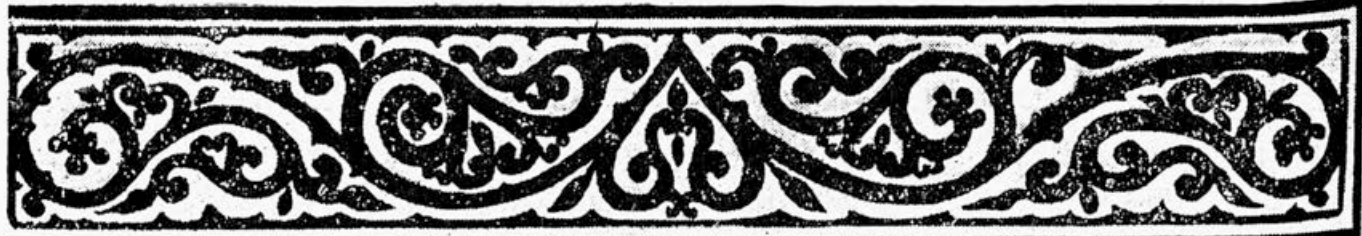
Τὰ δνειρα πῆραν μορφὴ
ὁ ἀγέρας σὲ ζάλισε
τὰ κύματα σοῦ μίλησαν
τὰ παιδιὰ ἀπόρησαν
οἱ γλάροι χαϊδέψαν τὴ ζωὴ.

Πάνω στήν ἄμμο γράφω σ' ἀγαπῶ
ἄς φυσήξει ἀγέρας τῆ νύχτα
ἄς κυλίσουν τὰ κύματα μέχρις ἐδῶ
ἄς παίζου τὰ παιδιὰ ἀπόψε
ἄς χαμηλώσουν οἱ γλάροι.

Ἡ ἄμμο θὰ κρατήσῃ τὰ δνειρά μου
ὁ ἀγέρας θὰ τραγουδήσῃ τὰ δνειρά μου
τὰ κύματα θὰ χαϊδέψου τὰ δνειρά μου
κι οἱ γλάροι θὰ πῶνε «Ἐσύ, Ἐσύ, Ἐσύ».

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΤΡΙΚΟΥΠΗ — ΤΣΙΤΣΙΛΙΑ

Ο κωμικός του Θεάτρου

Είναι απόγευμα του 1955, φθινόπωρο μουντό, χωρίς την απαραίτητη παρέα μου, θάρθει κατά τις 8.30' έτσι μου τηλεφώνησε γά να πάμε στο «Καπιτόλ» (Κινηματογράφος Πειραιά) γιατί παίζει ένα ωραίο μουσικό έργο. Βρίσκομαι στο Δημοτικό Θέατρο και κάνω βόλτες, πάνω - κάτω, είμαι σχεδόν ένα μήνα φερμένος από το Τσιρίγο και όμως τώρα κάτι μούρθε στο μυαλό και φεύγω τρέχοντας σαν κυνηγημένος και πάω από την οδό Σωτήρος προς το Παζαλιάνι.

Μπροστά στο «Παλλάς» (Ζαχαροπλαστείο) βλέπω τον δικηγόρο Τάση Κουκούλη και μου λέει: «Έλα κ. Συμμεγαλά να σου συστήσω τον κ. ΓΙΑΝΝΗ ΠΡΙΝΕΑ έναν υπέροχο άνθρωπο με πολλά ενδιαφέροντα από το νησί». — «Ευχαριστώ και χαίρομαι για τη γνωριμία κ. Πρίνεα». — «Και γώ ιδιαίτερα, τί δουλειά κάνετε;» — «Βοηθάω τον πατέρα μου στην δουλειά του και κάνω τον δημοσιογράφο, είμαι βοηθός του Άχιλ. Μαυμάκη στο «ΕΘΝΟΣ» γράφω γνώμες για τα βιβλία, το θέατρο, τον κινηματογράφο». — «Α... πολύ ωραία, εμείς οι δυο θα τὰ πούμε μιά άλλη φορά». Αυτή ήταν η συζήτησή μας με τον αείμνηστο ΓΙΑΝΝΗ ΠΡΙΝΕΑ που φέτος 18.11.1983 συμπληρώνονται 20 χρόνια, από τότε που έφυγε τόν μάταιο τούτο κόσμο, κατόπιν ένός εγκεφαλικού επεισοδίου και σε ηλικία 83 χρόνων, πέθανε ο άνθρωπος, ο ήθιοποιός, ο επιστήμονας, ο θεατρικός συγγραφέας.

Απ' ό,τι έμαθα, γεννήθηκε στον Πειραιά τό 1880 τελείωσε τό Α' Γυμνάσιο και σε συνέχεια φοίτησε στο ΩΔΕΙΟΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ και στο κατόπι φοίτησε και αποφοίτησε τήν τότε ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΑΚΑΔΗΜΙΑ του ΡΟΥΣΟΠΟΥΛΟΥ όπου ακολούθησε τόν κλάδο τής ΒΟΤΑΝΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ενώ παράλληλα μπορούμε νά πούμε σπούδαζε ήθιοποιός και θεατρικός συγγραφέας. Σε πολλή νεαράν ηλικία έγραφε διάφορες μελέτες και πολλά βιβλία, συνεργάστηκε με τούς Έλληνες τότε κερυφαίους και ξένους πρωταγωνιστές τής θεατρικής σκηνής μά και τής μεγάλης δόξης (δέν είχε εισόδαει ή Τ:θούλα, ήταν σαν σκέψη, ένα δειρο που πραγματοποιήθηκε άργότερα με τήν πρόοδο του μηχανικού πολιτισμού).

Στήν αρχή τής σταδιοδρομίας του δημιούργησε δικούς του τίτλους με τούς αξέχαστους καλλιτέχνες τής σκηνής ΜΑΡΙΚΑ ΚΡΕΒΒΑΤΑ και ΓΙΩΡΓΙΟΥ ΔΡΑΜΑΛΗ όπου στο θέατρο του «ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗ — Παπαϊωάννου» παρουσίασαν έργα τά οποία άφησαν εποχή στήν αξέχαστη εκείνη παλιά καλή

εποχή και που άρρασαν στο τότε εκλεκτό και λιγιστό Αθηναϊκό κοινό όπως: «ΤΑ ΒΑΣΑΝΑ ΤΟΥ ΚΑΡ ΔΕΡΙΝΑ, ΡΙΡΙΚΑ, ΠΙΠΙΤΣΑ, Η ΔΕΣΠΟΙΝΙΣ ΚΑΠΕΤΑΝΙΟΣ, Η ΓΥΝΑΙΚΑ» ή τό θρυλικό εκείνο έργο του ΝΙΚΟΥ ΧΑΤΖΗΠΟΣΤΟΛΟΥ «ΟΙ ΑΠΑΧΘΕΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ» — που σήμερα τά χρόνια πέρασαν και τά λιμπρέττα τά τρώει ή κασαρίδα και οι ποντικοί σε μιάν άπεθήκη του λυρικού μας θεάτρου. Αν άναζητήσουν οι διευθύνοντες και ιθύνοντές του, θα βρουν έργα ωραία, θα βρουν έργα Έλληνικά από Έλληνες μουσουργούς και συγγραφείς και νά μή μας λιθάνίζουν μονάχα με τόν «ΒΑΦΤΙΣΤΙΚΟ» του Σακελλαρίδη — υπάρχουν και άλλα, άς φάξουν, αλλά μονάχα νά μή τά ξεσκονίσουν και τά ξαναφήσουν εκεί που τά βρήκαν, είναι κρίμα, κάνουν ένα έγκλημα έν γνώσει εις θάρος τής Τέχνης.

• • •

Ο αείμνηστος ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΡΙΝΕΑΣ έκανε τήν εμφάνισή του σαν συγγραφέας τό 1904 με τά θεατρικά έργα «ΑΣ ΕΡΓΑΣΘΩΜΕΝ, ΗΡΘΕΣ ΠΟΛΥ ΑΡΓΑ, ΟΙ ΔΙΚΟΙ ΜΑΣ» και τέσσαρα χρόνια άργότερα (1908) εμφανίστηκε σαν συμπρωταγωνιστής με τόν θάσο τής ΚΥΒΕΛΗΣ και του ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΥ. ήταν μιά φίρμα, ήταν ένα πρώτο όνομα και παραλίγο νά τόν ξεχούσαμε, οι νεκροί ξεχνιούνται άμα οι ζωντανοί τούς λησιμονούν, αυτό κινδύνευσε νά πάθει και ο καλόκαρδος και καλοκουβέντας μας ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΡΙΝΕΑΣ, μπορώ νά πώ ότι μετάφραζε πολύ επιτυχημένα και ασχληθήκε μαζί τους πολύ ζεστά με τής Βιενέζικες όπερέττες.

Γυρνάει, τόσα μέε τήν σκέψη μου, σά σύμβολο, και τό γόνυ σου κλίνω, στήν αξέχαστη μισρή σου Θαυμάζουμε οι πιό παλαιοί τήν άφθαστη τέχνη σου και τήν καθαγιασμένη, ληθρώπινη, Γιάννη μας, βυχή σου...

Έτσι τελείως αθόρμητα μούρθαν στο ζάλισμα τής πένιας μου οι στίχοι στήν άκρη της για τόν ΓΙΑΝΝΗ ΠΡΙΝΕΑ.

Έν τώ μεταξύ άς ξαναπάμε πίσω στήν εποχή που όσο και άν τό θέλουμε δέν έρχεται, έσθυσε, όπως έσθυσαν και οι συντελεστές τής εποχής, είναι λιγιστοί εκείνοι που έμειναν, ως και τά διάφορα κτίρια

βουβοί μάρτυρες νά μᾶς τήν θυμίζου. Ὁ Γ. Πρι-
νέας στό μεταξὺ εἶχε συνεχεῖς προτάσεις γιά μεγάλα
καί σθερά ἔργα ὅπως τοῦ ΑΜΠΡΑΑΜ «ΒΙΚΤΩ-
ΡΙΑ καί ΟΥΣΣΑΡΟΣ» στό θέατρο «ΔΙΟΝΥΣΙΑ»,
χαρακτηριστικά θά ἀναφέρω τὰ ἔργα τὰ ὁποῖα ἀ-
φῆσαν ἐποχή ὅπως «ΑΘΗΝΑ ΚΑΙ ΧΩΡΙΟ, ΓΥ-
ΝΑΙΚΕΣ — ΓΥΝΑΙΚΕΣ, ΟΝΕΙΡΟ ΗΤΑΝ ΚΑΙ
ΠΑΕΙ», ἀλλά καί κείνο πού τὰ σεβάσιμα γερόντια
θά δακρῦσουν, ἓνα θαυμάσιο ἔργο του τό «ΚΟΚΚΙ-
ΝΟ ΣΠΑΛΕΤΤΟ» πού ἦταν ἓνας πραγματικός «τσι-
ριγώτικος θρύλος».

Ἐχε μελοποιηθεῖ σάν συμφωνικό ἔργο, ὅπου πολὺ
ἀργότερα παίχτηκε στήν μορφή τοῦ θεατρικοῦ ἔρ-

γου ἀπό τόν θίασο τοῦ Παπαϊωάννου (ὅπου μέχο-
πρὸ ἐτῶν ὑπῆρχε στήν ἀρχή τῆς ὁδοῦ Πατησίων τ'
ἐπιώνιμο χειμερινό θέατρο). Πολὺ προτοῦ πεθάνει εἶ-
χε ἀσχοληθεῖ μὲ ιδιαίτερη ἐπιτυχία μὲ τήν ποίηση
καί πολλά ποιήματά του κρίθηκαν ἀξιόλογα ἀπὸ
τούς κριτικούς, ἐδῶ πρέπει νά πῶ ὅτι εἶχε παντρευ-
θει καί ἀπὸ τόν γάμο του ἀπόχτησε μιὰ κόρη τήν
ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ (ΣΤΑΣΙΝΑΚΗ) ἣ ὅπο'α εἶναι: Φαρ-
μακοποιός. Αὐτὸς ἦταν ὁ κωμικός τοῦ θεάτρου μᾶς
καί πολυτάλαντος καί συμπατριώτης μᾶς ΓΙΑΝΝΗΣ
ΠΡΙΝΕΑΣ.

ΑΝΤ. Ν. ΣΥΜΙΓΔΑΛΑΣ

Τό γάξιμο τῆς νύχτας

Ἀργόσχολη
ἡ νύχτα σκάλιζε
τά ρημαγμένα κόκκαλα
τῶν τάφων.
Ἦτανε ὅλα τους τὰ ἴδια.
Μὲ τόν ἴδιο τρόπο
τό ἴδιο τσεκούρι
μὲ τό ἴδιο χέρι
— τό δικό τους —
σκοτωμένα.
Μά τότε τί φωνάζουν
αἰῶνες τώρα τὰ κοπάδια;
γιατί τρέχουν μὲ τίς σημαῖες
στά χωράφια;
Γιατί σκοτώνοντας
τούς ἀμνοὺς τραγουδᾶνε;
"Ὅλοι τους
ἀπὸ τὴν ἴδια λάσπη καμωμένοι
μὲ τὰ κουφάρια τους
Χτίζου τοῦ πολέμου τό σπίτι
Κατοικοῦνε μέσα σ' αὐτό
Κεῖθε βυζαίνουν τὰ παιδιὰ τους.

Σκόρπιοι στά χρόνια
λιγότεροι περπατητές
κοιτάζουνε τ' ἀστέρια.
Προσδοκοῦν
τῆς μάννας γῆς
ν' ἀλλάξουνε τό δρόμο
νά θροῦνε λίγο φῶς
μποκούμπι
γὰ τοῦ θανάτου τῆ πατρίδα.
Ξεχνοῦν ἀλλοίμονο
πῶς κουβαλοῦν
βαριά κληρονομιά
σ' ἀγύριστο ταξίδι.

Στερνά
ἡ νύχτα ποκοιμήθηκε
στό ρ'ζωμα τῆς μέρας.
Ξανάρθε ὁ ἥλιος γρήγορα
ν' ἀρχίσει νά γκρεμίζει.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΛΕΥΘΕΡΗΣ

Τό χρονογράφημά μας

Ἡ Χλωρίδα καὶ ἡ Πανίδα

Ὅπως εἶναι γνωστό, ὅσοι μὴ Τσιριγῶτες ἦλθαν καὶ ἐπισκεφθῆκαν, ἔστω καὶ γιὰ λίγο διάστημα τὸ Τσιρίγο μας, ἔμειναν ἐνθουσιασμένοι. Ὅχι μόνο γιὰ τὴν ὀμορφιὰ τῶν τοπίων, τίς φασκομηλιές, τὰ γραφικὰ του βουνά, τὰ ἀρωματικά του φυτά, τίς ἐξοχές καὶ τὰ Μοναστήρια του, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴ γοητεία πού ἔδινε στὰ κουρασμένα ἀπὸ τίς σαιμεντοπολιτείες τῆς χώρας μάτια τους, ὅσο καὶ γιὰ τὴν χλωρίδα καὶ τὴν πανίδα τοῦ νησιοῦ μας. Δυστυχῶς ἡ χλωρίδα δὲν ἦταν καὶ τόσο πλούσια στὸ Τσιρίγο. Εἶχε ὅμως μικρὲς δασικές ἐκτάσεις μὲ λίγα πεῦκα πού φύτταν ἀξιέπαινοι ἄνθρωποι καὶ πολλά ἄλλα ὄσσκοτόπια μὲ πρίνους, βάτα καὶ ἄλλα ἀγριόδενδρα πού σκορπούσαν τὴν εὐχαρίστηση στοὺς ἐπισκέπτες. Δυστυχῶς οἱ φωτιές πού κάθε χρονιά ξεσποῦν σὲ διάφορα σημεῖα τοῦ νησιοῦ, ἐρήμωσαν τίς ὀμορφιές αὐτὲς καὶ τώρα ὄλοι μας δὲν ξέρουμε τί νά κάνουμε γιὰ νά σταματήσει αὐτὸ τὸ κακό. Οἱ Τσιριγῶτες εἶναι, σὰν μεσογειακὸς λαός, πολὺ εὐφάνταστοι. Καὶ ἄλλοι κατηγοροῦν τοὺς πάντας καὶ τὰ πάντα καὶ ἄλλοι λένε πὼς οἱ φωτιές δὲν εἶναι τυχαῖες ἀλλὰ θαλάττες καὶ μερικοὶ τίς ἀποδίδουν καὶ στὴν ἀπροσεξία τῶν ἀνθρώπων. Καὶ σὰ νά μὴν ἔφταναν ὅλα αὐτά, θρέθηκαν καὶ μερικά τέρατα πού πῆγαν καὶ ἔκοψαν αἰωνόβια πεῦκα καὶ ἄλλα δένδρα κοντὰ στὴν γραφικώτατη καὶ ἱστορική γέφυρα τοῦ Κατουνοῦ, πού θάπρεπε νά τοὺς ἐκοβα, τὰ χέρια γι' αὐτοὺς τοὺς θανάσιμους πού ἐξεγείρουν τὴν ψυχὴ μας.

Ἀλλὰ ἐκτός ἀπὸ τὴ χλωρίδα, ἐξαφανίστηκε σχεδὸν καὶ ἡ πανίδα τοῦ νησιοῦ. Κάθε χρόνο, τὴν ἀνοιξή καὶ τὸ φθινόπωρο, ἑκατομμύρια πουλιά, ὄρτυκια καὶ τρυγόνια, περνοῦσαν ἀπὸ τὸ νησί καὶ θεραπεύανε καὶ τὴ φιλοδοξία τῶν Κυθηρίων, πού καταφθάνανε ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος μὲ τὰ τουφέκια τους καὶ ἐξασφαλίζανε τὸ θαυμάσιο μεζεδάκι πού προσέφεραν τὰ μεταναστευτικὰ αὐτὰ πουλάκια.

Φαίνεται πὼς ἡ καταστροφὴ τῆς χλωρίδας ἐξαναγκάσανε τὰ πουλιά νά τραβήξουν ἄλλους δρόμους καὶ τώρα κανένα ὄρτυκάκι δὲν μᾶς ἐπισκέπτεται: πιά, ἐκτός ἀπὸ τοὺς λαγούς πού καὶ αὐτοὶ ἐξαφανίστηκαν.

Καὶ αὐτὴ λοιπὸν ἡ σπουδαία ἀπασχόληση τῶν Κυθηρίων κυνηγῶν ἀποδίδεται — καὶ νομίζω — δίκαια στὴν ξερατὶλα τοῦ τόπου πού ἔχει πιά ἀπλῶς θεῖ σὲ πολὺ μεγάλο μέρος τοῦ νησιοῦ. Ἀλλὰ δὲ, καὶ νά ποῦμε τώρα εἶναι μάταιο. Ἐκεῖνο πού χρε-

άζεται εἶναι ἡ προσοχή μας καὶ ἡ ἀδιάκοπη παρακολούθηση μήπως μπορέσουμε νά γλυτώσουμε ἀπ' αὐτὰ τὰ δεινά!

Αὐτὰ ὅλα τὰ γεγονότα, μοῦ θυμίζουν ἕνα ὠραῖο ἀνέκδοτο — μᾶλλον νεγνός — πού θά τὸ ἀναφέρω γιὰ νά εὐθυμίσουμε κάπως ἀπὸ τίς στενοχώριές μας.

Ἦταν λοιπὸν κάποτε κάποιος κυθηραϊκῆς καταγωγῆς, ὅπως νομίζω πὼς μοῦ εἶπε μιά φορά ὁ πιὸ διαλεκτός καὶ ἀγαπητός μου φίλος, ποιητῆς κ. Πᾶνος Φύλης, πού ὁ παππούς του εἶχε ἕνα παρατσούκλι — ὅπως ἔχουμε ὄλοι οἱ Τσιριγῶτες — καὶ λεγότανε Κολοκούδαρος. Τὸ πραγματικὸ του ἐπίθετο ἦταν ἄλλο. Ἀλλὰ ἂν δὲν τὸν ἔλεγαν Κολοκούδαρος δὲν τὸν γνώριζε κανείς. Κάποτε εἶπαν μερικοὶ φίλοι του: Ὅλοι ἔχουμε τὰ παρατσούκλια μας, ἀλλὰ τὸ δικό σου εἶναι πολὺ κακόηχο καὶ πρέπει νά τὸ ἀλλάξεις.

— Καὶ πὼς νά τὸ ἀλλάξω; ρώτησε.

— Νά διαλέξεις ἕνα ἄλλο πού νά σοῦ ἀρέσει, καὶ νά ὑποβάλλεις αἴτηση στὶς ἀρμόδιες Ἀρχές νά στὸ ἀλλάξουν.

Τὸ σκέφτηκε καὶ τὸ καλοσκέφτηκε ὁ ἄνθρωπος καὶ ἀποφάσισε νά βάλλει τὸ ὄνομα τοῦ ἀρχαίου Σπαρτιατῆ στρατηγοῦ πού λεγότανε Καλλικρατίδης.

Ἐπέβαλε ὁ ἄνθρωπος μας τὴν αἴτησή του καὶ πέρριμενε.

Ἐν τῷ μεταξύ κηρύχτηκε ὁ τελευταῖος πόλεμος καὶ ὁ Κολοκούδαρος ἐπιστρατεύτηκε. Ἀλλὰ, ὅπως εἶχαν πεῖ οἱ κακὲς γλώσσες, ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔδειξε στὶς μάχες καὶ τόσο ἥρωϊκὴ διαγωγή. Καὶ δταν ἀπολύθηκε πῆρε τὴν ἀπάντησή τῆς ἀρμόδιας Ἀρχῆς. Ἀλλὰ ἡ κακὴ φήμη πού ἀπέκτησε στὶς μάχες, ὁ ἀρμόδιος ὑπάλληλος πού τίς πληροφορήθηκε τοῦ ἀλλάξε τὸ ἐπώνυμο καὶ ἀπὸ Καλλικρατίδης τὸν ἔγραψε... Κολοκροτίδα!...

Ὁ Κολοκούδαρος ὅμως δὲν δέχτηκε τὸ νέο αὐτὸ ἐπώνυμο καὶ ἔμεινε ὅπως τὸν ἤξεραν ὄλοι: Κολοκούδαρος.

ΔΗΜ. Γ. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

(Τάκης Μῶμος)

ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΥΘΡΑ

Τσιριγώτικα στιγμιότυπα

Ἡ θεία Διαμάντω

Τὴν ἔτρωγε τὸ φαμελικό της νὰ πάει στὴν Ἀθήνα, γιὰ νὰ περάσουν ὅλοι μαζί τὶς Χριστουγεννιάτικες γιορτές καὶ νὰ μὴ μένει ἔτσι μοναχὴ κι' ἔρημη τέτοιες χρονιάρικες μέρες.

Στὴν ἀρχὴ οὔτε πού νὰ τὸ ἀκούσει ἡ θεὴ Διαμάντω.

— Ἀκούς ἐκεῖ — ἔλεγε — μιά γριὰ γυναίκα κι' ἀνήμπορη σὰν καὶ μένα, νὰ πολεμοῦνε καλά καὶ σῶνε: νὰ μὲ ξεσηκώσουν ἀπὸ τὸ ἥσυχό μου καὶ ἀπὸ τὸ χουζούρι μου, νὰ κάνω ταξίδια καταμεσῆς τοῦ χειμῶνα, μὲ τέτοια κρύα καὶ τέτοιες φουρτούνες; Ἐλα Παναγία μου καὶ Χριστέ μου!!

Μὰ τὰ παιδιὰ δὲν τῷαζαν κάτω. Τῆς γράφανε καὶ τῆς ξαναγράφανε.

— Ἐλα, μωρὲ μάνα! Ἐλα, μακάρι γιὰ λίγες μέρες. Ἐλα νὰ μᾶς δεῖς καὶ νὰ κάνουμε μιά χρονιά ὅλοι μαζί Χριστουγεννα καὶ γυρίζεις στὸ Τσιρίγο ὅποτε θέλεις. Δὲν εἶναι κρῖμα μάνα, νάμαστε ὅλα σου τὰ παιδιὰ ἐδῶ στὴν Ἀθήνα καὶ σὺ νὰ εἶσαι, ἔνα ξερὸ κουφάρι, στὸ Τσιρίγο;

Ἐίχε καὶ κείνο τὸ ζιζάνιο τὸν ἔγγονό της τὸ μικρὸ τὸ Νικολάκη, πού ἦταν ἡ ἀδυναμία της καὶ πού δὲν τὴν ἄφηνε κι' αὐτὸ ὀλημερίς ἡσυχῆ.

— Ἐλα νὰ πᾶμε μωρὲ γιαγιά! Ἐλα νὰ πᾶμε!... Ἐκεῖ σιγά - σιγά, πές, ἀπὸ τῆ μιά τὰ παιδιὰ, πές, ἀπὸ τὴν ἄλλη ὁ ἔγγονός, εἶχανε δὲν εἶχανε, τὴν καταφέρανε νὰ πεῖ τὸ ναί.

Ἐστερα, τίς κατοπινὲς μέρες, τὸ σκεφτόταν καλλίτερα ἢ κακομῆτρα ἡ θεὴ Διαμάντω, κι' ὅλο καὶ περισσότερο τὸ λογάριζε τοῦτο τὸ ταξίδι. Πῶς θὰ πηγαίνει; Τί θάκανε τόσες μέρες στὴν Ἀθήνα; Πότε θὰ γύριζε στὸ σπιτικό της, νὰ ἴδρῃ ξανά τὸ νοικοκυριό της καὶ τὸ βολικό της;

Τοῦτες οἱ σκέψεις στριφογυρίζανε στὸ μυαλό της καὶ τὴν παιδεύανε. Σάμιαις βλέπεις ἢ καφερὴ ξαναταξίδεψε, γιὰ νὰ ξέρει ἀπὸ θάλασσες καὶ πολιτεῖες; Ἐκείνη κοντολογίᾳ, δὲν εἶχε πάει οὔτε στὴ Χώρα, οὔτε στὸν Ποταμό!! Μὰ κι' ἂν εἶχε πάει κλημιά φορά, στὰ νειάτα της, πέρασε τόσος καιρὸς ἀπὸ τότε, πὺ θαρρεῖς πῶς τὸ καλοθυμάται;

Ὅσο ἄρχισε νὰ ἐτοιμάζεται γιὰ τὸ ταξίδι.

Ἐφτιαξε ἕνα καλὸ σακκούλι παξιμαδοκούλουρα μὲ μπόλικο λάδι. Πῆρε στενόφυλλη φασκομιλιά καὶ μέλι ἀπὸ τὴν Ἀγία Μόνη. Γέμισε ἕνα τενεκέ μὲ

ξερὰ σῦκα, καμωμένα σταυρούς, ὅπως συνηθᾶνε νὰ τὰ φτιάχνουν οἱ νοικοκυρὲς στὸ Τσιρίγο. Γέμισε ἀκίμη ἕνα βοχείο ἀγγουρόλαδο, ἀπὸ τὴ δικιά της τῆ φτερινὴ σοδεῖά. Ρώτησε καὶ ἔμαθε πότε περνᾶ τὸ θαπὸρ: ἀπὸ τὴν Ἀγία Πελαγία καὶ ἦσαν πανέτοιμη. Εἰσιτήρια θάβγαζε ἐκεῖ στὴν Ἀγία Πελαγία, πρὶν νάμπουν στὸ θαπὸρ.

Τὰ τοῦ πηγαίμου τους στὴν Ἀθήνα δὲν τὰ ξέρω. Οὔτε καὶ ἡ ἴδια δὲν τῶπε ποτὲ σὲ κανένα. Ἐμιαὶ μοναχὰ πῶς εἶχαν κακὸ ταξίδι. Ἐκανε φουρτούνα καὶ ἡ θεὴ ἡ Διαμάντω «τόταξε Ἀγιατικά». Τὴν ἄκουσαν νὰ λέει ὕστερα, σὰν γύρισε στὸ Τσιρίγο:

— Ἐκεῖνα πὺ τράθηξα ἐγὼ παιδάκι μου σ' αὐτὸ τὸ ταξίδι, οὔτε ὁ μεγαλύτερός μου ὀχτρός!!

Τὶς λίγες μέρες πὺ ἔμεινε στὴν Ἀθήνα ἡ θεὴ Διαμάντω, μὲ ὅλες τὶς φροντίδες καὶ τὶς περιποιήσεις τῶν παιδιῶν της, δὲν εὑρίσκει ἡσυχία. Λὲς καὶ καθόταν σὲ ἀναμμένα κάρβουνα. Δὲν ἔδλεπε τὴν ὥρα νὰ γυρίσει πίσω στὸ Τσιρίγο, στὸ σπιτάκι της καὶ στὸ νοικοκυριό της. Ἐστερα ἔμως ἀπὸ κείνο τὸ ταξίδι τοῦ ἐρχομοῦ, δὲν ἤθελε τώρα οὔτε ν' ἀκούσει γιὰ θαπὸρια καὶ θάλασσες.

Ἦτανε κείνη τῆ χρονιά, πὺ κάναμε τὸ ἀεροδρόμιό μας καὶ ἄρχισε ν'ἀρχεται ἀεροπλάνο στὸ Τσιρίγο. Ἐτσι τὰ παιδιὰ ἀποφάσισαν νὰ στείλουν πίσω γιαγιά καὶ ἔγγονό μὲ τὸ ἀεροπλάνο. Τοὺς θάγαλε εἰσιτήρια, ἕνα ὀλόκληρο γιὰ τὴ γιαγιά καὶ μισὸ γιὰ τὸ μικρὸ τὸ Νικολάκη καὶ τῆ μέρα τῆς ἀναχώρησής τους πῆγαν στὸ ἀεροδρόμιο νὰ τοὺς καταβιδώσουν.

Τὸ ἀεροπλάνο ἦταν μικρὸ, τῶν ἐννιά θέσεων, ἀπὸ κείνα πὺ συνηθῶς πετᾶνε γιὰ τὸ Τσιρίγο καὶ εἶχε μοναδικὸς ἐπιβάτης τῆ θεὴ Διαμάντω καὶ τὸν ἔγγονό της. Τέτοια ἐποχὴ τὸ Νησί μας δὲν ἔχει ἐπιβατικὴ κίνηση καὶ τὰ ἀεροπλάνα πηγαίνουσιν οὔτε πολλές φορὲς ἀδειανά.

.....

Πετᾶνε τώρα πάνω ἀπὸ τὸ Σαρωνικό. Ἡ θεὴ Διαμάντω ἔχει στρμωχτεῖ ὅσο πὺ θαθεῖα μπορούσε στὸ κάθισμά της γιὰ σιγουριά, πλάι στὸν ἔγγονό της, κοιτάζει κάτω ἀπὸ τὸ παραθυράκι τοῦ ἀεροπλάνου καὶ τῆς φαίνεται ὅτι τοῦτος ὁ σατανᾶς — τὸ ἀεροπλάνο — οὔτε τρέχει, οὔτε κουνιέται ἀπὸ τῆ θέση του.

Εἶχαν περάσει τὴν Αἴγινα καὶ ἡ θεὴ Διαμάντω δὲν ἐννοοῦσε νὰ ξεκολλήσει τὸ μούτρο της ἀπὸ τὸ

παραθυράκι. Τοῦ κάκου προσπαθεῖ νά ξεχωρίσει ἕνα κομμάτι στεριά, ἕνα κομμάτι Τσιρίγο. Βλέπει κάτω τήν ἀπεραντοσύνη τῆς θάλασσας καί ἀναστατωμένη γέρνει πρὸς τὸ μέρος τοῦ ἐγγονοῦ της καί τοῦ λέει σιγανά στό αὐτί, γιά νά μή τήν ἀκούσει ὁ πιλότος:

— Θαρρῶ μωρὲ Νικολάκη μου, πῶς τοῦτος δῶ ὁ παλαβός, ἔχει χάσει τὸ δρόμο καί δὲ ξέρει καθόλου ποῦ στό διάολο πάει.

Κι' ὅσο κοιτάζει κάτω, τόσο οἱ φόβοι της φουντώνουν καί θεριεύουν. Μιά καταχνιά τὰ σκεπάζει ὅλα, στεριές καί θάλασσα κι' ἀκούει τὸ ἀεροπλάνο ν' ἀγκομαχᾷ, ἀλλὰ νά μένει ἀκούνητο, ἀνάμεσα γῆς καί οὐρανοῦ. Βλέπει τόν πιλότο νάχει τὰ μάτια στηλωμένα ἴσια μπροστά, ὡς νά ψάχνει κι' αὐτός κάτι νά διακρίνει μέσα στήν καταχνιά κι' εἶναι πιὰ σίγουρη ἢ θειά Διαμάντω ὅτι τὰ πράματα δὲν πᾶνε καθόλου καλά καί ὅτι θὰ πρέπει κάτι νά κάνει, πρὶν νά τοῦς βρεῖ τὸ κακό.

Καί «ἄμ' ἔπος ἄμ' ἔργον» ὅπως συνήθιζαν νά λένε οἱ ἀρχαῖοι ἡμῶν πρόγονοι. Σίμωσε τόν πιλότο γιά νά μπορέσει νά τήν ἀκούσει, μέσα σὲ κείνο τὸ βουητό καί τοῦ εἶπε, θυμωμένη καί ἀγριωπή:

— Σταμάτα μωρὲ παιδάκι μου γιά ὄνομα τοῦ ΘΕΟΥ! Σταμάτα νά δοῦμε ποῦ θρῆσκόμεστε καί τί θὰ κάνουμε; Σταμάτα νά ρωτήσωμε κανένα Χριστιανό νά μᾶς πει, ἂν πᾶμε καλά ἀπὸ δῶ γιά τὸ Τσιρίγο;

Ὁ πιλότος γύρισε λίγο πρὸς τὰ πίσω καί κρυφὸ γελῶντας, τῆς ἀπάντησε μὲ πολλή καλοσύνη.

— Ἐχεις δίκιο γιαιά! Ἀλλὰ μή θυμώνεις καί

μή στενοχωριέσαι. Μόλις θά ἔρωμε κάποιον θά σταματήσω καί θα ρωτήσωμε νά μᾶς πει, ἂν πᾶμε καλά ἀπὸ δῶ.

Κατελάγιασαν οἱ φόβοι τῆς θεῆς Διαμάντως.

Ὅσῳ ἔφτασαν στό ἀεροδρόμιό μας — στό ἀεροδρόμιο τοῦ Τσιρίγου — καί ὁ πιλότος κατέβηκε χαμηλά πάνω ἀπ' αὐτὸ καί ἔκανε μιὰ στροφή γιά νά φέρει τὸ ἀεροπλάνο σὲ κατάλληλη θέση γιά προσγείωση. Πάνω σ' αὐτὴ τὴ στροφή πῆρε τὸ μάτι τῆς θεῆς Διαμάντως τοὺς ἀνθρώπους ποὺ περίμεναν στό ἀεροδρόμιο κι' ἄρχισε νά φωνάζει στόν πιλότο χαρούμενη:

— Νάτα, νάτα, τὰ παιδιά! Τὰ εἶδες; Σταμάτα νά χαρεῖς ὅτι ἀγαπᾷς. Σταμάτα νά τὰ ρωτήσωμε ἂν πᾶμε καλά ἀπὸ δῶ.

Ὁ πιλότος μόλις καί πρόλαβε νά τῆς ἀπαντήσει:

— Ναι γιαιά. Θά σταματήσω καί θά ρωτήσωμε.

Τὸ ἀεροπλάνο προσγειώθηκε καί σταμάτησε μπροστά στοὺς ἀνθρώπους ποὺ περίμεναν στό ἀεροδρόμιο, αὐτοὺς ποὺ ἦ καημένη ἢ θειά Διαμάντω, λίγο πρωτύτερα τοὺς πῆρε γιά παιδιά.

Τώρα γύρισε πίσω ὁ πιλότος καί μὲ ἕνα καλοσύνατο χαμόγελο τῆς εἶπε:

— Σὲ παρακαλῶ γιαιούλα, κατεβαίνεις μιὰ στιγμή νά ρωτήσεις τοῦτα τὰ παιδιά, ἂν πᾶμε καλά ἀπὸ δῶ γιά τὸ Τσιρίγο;

ΚΩΣΤΑΣ ΒΑΡΔΑΡΗΣ

Αινιγματικά παραμύθια

Κυθηραϊκά αινίγματα

Ένα άλλο αινιγματικό παραμύθι, πού τό έλεγαν στά παλιά χρόνια στά Κύθηρα και περιούσαν ελάχιστα οί άτέλειωτες ώρες στά τσιριγώτικα νυχτέρια, είναι: και τό παρακάτω, πού έχει πολύ ενδιαφέρον:

«Πώς μπορεί ό άνθρωπος με μιά σφάντζικα νά πλερώνει παλιό χρέος, νά τοκίζει χρήματα και νά τρέφει όχτώ ανθρώπους»;

Τήν άπάντηση σ' αυτό τό αινιγματικό παραμύθι έδωσε ένας κοφινάς σέ κάποιο βασιλέα του τόπου, πού θαύμασε τήν έξυπνάδα του και τόν έκαμε θεζύρη του.

Ό βασιλέας, λέει τό παραμύθι, επισκέφθηκε τό φτωχό κοφινά στό σπίτι του, όταν περνούσε μιά μέρα άπ' έξω και άκουσε γέλια, τραγούδια και χαρές μέσ στό φτωχόσπιτο. Συχνά γύριζε, μεταμφιεσιμένος σέ άπλοικό άνθρωπο, ανάμεσα στά σπίτια, για νά μαθαίνει πώς περνάει ό κόσμος. Άνοιξε τήν πόρτα και μπήκε στό σπίτι του κοφινά. Χαιρέτησε, τον καλωσόρισαν και του πρόσφεραν μεζέ και κρασί, χωρίς νά ξέρουν ποιός είναι: ό ξένος. Ό βασιλέας, άν και σιχαινόταν, αναγκάστηκε νά πιει. Ρώτησε τόν πολύτεκνο κοφινά για τό τί δουλειά κάνει, πόσα κερδίζει κλπ.

— Άφέντη μου, του λέει, είμαι κοφινάς, κερδίζω μιά σφάντζικα (ένενήντα λεπτά) τήν ήμέρα και κουτσοπερνώ. Πλερώνω παλιό χρέος μου, τοκίζω χρήματα και τρέφω όχτώ νοματαίους.

Σάστισε ό βασιλέας σάν τ' άκουσε όλ' αυτά και τόν ρώτησε πώς τά καταφέρνει με μιά σφάντζικα και πλερώνει χρέος, τοκίζει και τρέφει όχτώ νοματαίους;

Χαμογέλασε ό κοφινάς, γιατί τίποτα δέν κατάλαβε ό «ξένος» και τόν πήγε σέ μιά κάμαρα, πού κοιμόνταν οί γέροι γονείς του.

— Νά, του λέει, ποιό είναι τό παλιό χρέος, πού τώρα πλερώνω. Οί γονείς μου μ' ανάθρεψαν και μ' γάλωσα και τώρα, πού έχουν τήν ανάγκη μου, πλερώνω τό παλιό χρέος.

Υστερα τόν πηγαίνει στήν κάμαρα πού κάθονταν τά 4 παιδιά μου, πού ήταν χαρούμενα και τραγουδούσαν εύτυχισμένα.

— Νά, και τά χρήματα πού τοκίζω. Τούτα είναι τά παιδιά μου και φροντίζοντάς τα, τοκίζω χρήματα, πού θά μου χρειαστούν στά γεράματά μου. Θά μου ξεπλερώσουν ότι κάνω εγώ γι' αυτά. Τρέφω άκόμα, με τά λίγα χρήματα πού θγάζω, και όχτώ ανθρώπους. Τους δυό γονείς μου, τά τέσσερα παι-

διά, τόν έαυτό μου και τή γυναίκα μου.

Ό «ξένος» τόν πήρε παράμερα και, ξεκουμπώνοντας τό ρούχο του, του έδειξε τή βασιλική κορώνα, πού είχε κρεμασμένη στό στήθος του. Ό κοφινάς τά 'χατε, πού δέν ήξερε, ότι ό βασιλέας τόν επισκέφτηκε στό σπίτι του.

— Μή φοβάσαι, του είπε, δέ σε περάζω. Μονάχα νά μήν πεις σέ κανένα αυτά πού είπες σέ μένα, άν δέ δεις τό πρόσωπό μου. Άν λάχει και τό πεις, χωρίς νά δεις τό πρόσωπό μου, θά σου πάρω τό κεφάλι.

— Όπως όρίζεις, πολυχρονεμένε, θά γίνει, είπε τρισμαγμένος ό κοφινάς και ό βασιλέας έφυγε.

Τήν άλλη μέρα κάλεσε τή δωδεκάδα των συμβούλων του ό βασιλέας και τους είπε τό αίνιγμα του κοφινά. Τους έδωσε διορία τρεις μέρες, για νά θρούν τήν άπάντηση. Όποιος θά τήν έδρισκε, θά τόν έκανε θεζύρη του, τους είπε.

Σκέφτηκαν πολύ, μά δέ μπόρεσαν νά θρούν τή λύση. Στο τέλος είπανε με τό νού τους, πώς ό βασιλέας δέ μπορεί νά κατέβασε άπ' τό μυαλό του αυτό τό αίνιγμα, παρά κάπου θά του τό 'πανε χτές θράδυ πού θγήκε έξω.

Έτρεξαν κι αυτοί σέ πολλά σπίτια και ρωτούσαν: «Μπάς κι ήρθε χτές θράδυ κανένας, έτσι κι έτσι...». Άλλά τίποτα δέ μάθανε. Άπ' τά πολλά μπαίνουν και στό σπίτι του κοφινά: «Μπάς κι ήρθε χτές θράδυ κανένας, έτσι κι έτσι...», νά πούμε;

— Ναι, ήταν πολυχρονεμένος βασιλέας, πού καταδέχτηκε τό φτωχικό μου και μάς έκαμε συντροφία.

— Μπάς και του 'πες αυτό κι αυτό;...

— Ναι, του 'πα.

— Δέν τό λέεις και σέ μάς τώρα;

— Δέ μπορώ, γιατί μου 'δωσε διαταγή νά μήν τό πω σέ κανένα.

— Πές μας το και πάρε δέκα λίρες, νά πούμε.

— Δέν παίρνω τίποτα. Ότι κι άνε μου πείτε, ότι κι άνε μου δώσετε, ποτέ δέ μπορώ νά σάς τό πω.

— Μωρέ άμάν, μωρέ ζαμιάν, νά πάρε είκοσι λίρες... πάρε τριάντα... πενήντα... εκατό, διακόσιες; τρακόσιες, πεντακόσιες... νά... πάρε χίλιες!...

Σάν είδε τίς χίλιες λίρες ό κοφινάς, λέει με τό νού του: «Μέ τσι χίλιες λίρες θά περάσουν τά παι-

διά μου ἀρχοντικά. Ὅσο γιὰ τὸ κεφάλι μου, χαλά-
λι. Ἐεῖ πού θά ζήσουν εὐτυχισμένα τὰ παιδιὰ μου.
ἄς πῶ: καί τὸ κεφάλι μου».

Πῆρε, λοιπόν, τίς λίρες καί τὰ εἶπε ὅλα. Τρέχουν
σὺν βασιλέα καί τοῦ τὸ ἔξηγουνε. Τὸ κατάλαβε πῶς
ὁ κοφινᾶς θά τοὺς τὸ εἶπε καί διατάσσει νά παρου-
σιαστεῖ μπροστά του.

— Δὲ σοῦ εἶπα, νά μὴν πεῖς σέ κανένα τίποτα,
ἂν δὲ δεῖς τὸ πρόσωπό μου; Τώρα θά σοῦ πάρουν τὸ
κεφάλι.

— Πολυχρονεμένε μου βασιλέα, λέει ὁ κοφινᾶς,
μοῦ εἶπες νά μὴν πῶ τίποτα, ἂν δὲ δῶ μιά φορά τὸ
πρόσωπό σου. Ἐγώ, ὅμως, ὄχι μιά φορά, οὔτε δύο
παρὰ χίλιες φορές τὸ εἶδα.

Τοῦ ἀραδιάζει τίς χίλιες λίρες καί τοῦ λέει: «Δὲν
εἶν' αὐτὸ τὸ πρόσωπό σου; Χίλιες φορές εἶναι, ὄχι
μία», γιατί γίλια πρόσωπα τοῦ βασιλέα εἶδε χαραγ-
μένα πάνω στίς χίλιες λίρες.

Ὁ βασιλέας θαύμασε τὴν ἐξυπνάδα τοῦ κοφινᾶ
καί τοῦ λέει: «Ἐσύ κάνεις γιὰ συμβουλάτοράς μου
καί θεζίρης μου».

Ἔδωξε τὴ δωδεκάδα του καί πήρε γιὰ θεζίρη
του τὸν κοφινᾶ, πού ἔζησε ἴσαμε πού πέθανε καί πέ-
ρασε καλά κι ἐμεῖς καλύτερα!

(1) Ἀπό τὸ Β' τόμο τοῦ Δελτίου τῆς Ἑλληνικῆς
Λαογρ. Ἑταιρείας, τοῦ Σπ. Ἐμ. Στάθη).

ΤΑΣΙΑ ΜΑΥΡΟΓΕΩΡΓΗ — ΧΑΣΙΑΚΟῦ

Στιλπνές μέρες τοῦ Γενάρη

Τ' Ἀττικά βουνά,
Στ' ὄνειρου ντυμένα τὴ λευκὴ χλαμύδα,
Μέσα σὲ στιλπνὰ Γεναριοῦ πρωῖνά,
Νά φαντάζουν εἶδα.

Στίς ἀλλέες τοῦ Πάρκου, μὲ θηματισμούς
Ἄργοπορημένους,
Ρούφαγα μὲ δίψα
Τοὺς παιγνιδισμούς
Τοὺς φωτοπλεγμένους.

Μὲ πόση ὁμορφιά,
Μὲσ' στὴ συνεφιά,
Τὸ ἠλιόφως γλυτροῦσε
Κι' ἔπεφτε στὴ γῆ
Μὲσ' ἀπ' τὰ κλαδιά
Καί χαμογελοῦσε!

Κι' ἑνός παρτεριοῦ
Νειόβγαλτοι πανσέδες,
Μὲσ' στὴν παγωνιά,
Λάμπανε μὲ χάρη
Καί μὲ τσαχπινιά
Παίζαν μὲ τὸ φῶς
Τοῦ λευκοῦ Γενάρη.

Γ. ΛΕΟΝΤΑΡΑΚΗΣ

ΤΟΣΑΜΠΟΤΑΖΤΟΥΟΠΛΙΤΑΓΩΓΟΥ“GF3,,

Αυτούς που συνέλαβε η Γκεστάπο στις 17 Νοεμβρίου 1943, για τὸ σαμποτάζ του οπλιταγωγού «GF 3», ἦταν ἔντεκα: Ο Κυριάκος Κανάρης, ὁ Δημήτρης Φανουράκης, ὁ Γιάννης Σωτηρίου, ὁ Κωστάκης Πομόνης, ὁ Νίκος Λαβίδας, ὁ Γιώργος Τσιμένης, ὁ Χαρίλαος Μαχαίρας, ὁ Νίκος Μαχαίρας (αδελφία), ὁ Αριστόβουλος Κάρπος, ὁ Θανάσης Ντουφεξής κι' ὁ Βλαδίμηρος Καρελάς. Ἡ ἀνάκριση στὴν οδὸ Παμίσου, ὅπου τοὺς μετέφεραν ὅλους μαζί μ' ἕνα καμιόνι, ἄρχισε ἀπὸ τὸν τελευταῖο, πού ἦταν πλοιοκτήτης. Ὁ υπολοχαγὸς Χέρμπερτ Χάνσε, πού ἀνέλαβε τὴν ἀνάκριση, ἦταν σκληρὸ καρύδι. Ἐνοχουσε καὶ μὴ, τοὺς ἐβλεπε σάν ἐχθροὺς του. Τίποτα δὲν μπορούσε νὰ τὸν λυγίση — ἀσφαλῶς οὔτε καὶ ἡ ἴδια ἡ μάνα του. Πρέπει νὰ σημειώσουμε ὅτι τὸν Χάνσε, τὸν ἔτρεμαν ἀκόμα καὶ οἱ ἀνώτεροί του, γιατί — ὅπως λέγανε — εἶχε κάποια συγγένεια μὲ τὸν Γκαίμπελς κι' αὐτὸ ἦταν αρκετὸ, γιὰ νὰ τοὺ κάνουν ὅλο τεμναδές.

Διερμηνέας στὴν ἀνάκριση ἦταν ἕνας μεσόκοπος Ἕλληνας, ὁ Ἡλίας Σκηνίτης, πού ἀνῆκε στὴν οργάνωση «Βύρωνες» ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα, πού δημιουργήθηκε. Κι ἡ οργάνωση αὐτὴ τὸν εἶχε στείλει νὰ πιάση «δουλειά» στοὺς Γερμανοὺς, ἐπειδὴ μιλοῦσε ἀπταισता τὴ γλώσσα τους. Καὶ πῆγε, χωρὶς τὸν παραμικρὸ δισταγμὸ, γιὰ νὰ προσφέρῃ τὶς σημαντικὲς υπηρεσίεις του, στὸν συμμαχικὸ αγῶ.α. Ὁ Σκηνίτης, εἰδοποιημένος ἐγκαίρως ἀπὸ τὸν ἕνα ἀρχηγὸ τῶν «Βυρώνων», τὸν Λουκά Π. Λιναρά — διευθυντὴ σήμερα τοῦ υπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν — γιὰ τὴν σύλληψη τῶν ἔντεκα παλικαριῶν, προσπάθησε νὰ εἶναι αὐτὸς ὁ διερμηνέας τους. Καὶ τὰ κατάρφερε. Τὸν Σκηνίτη, πῆγε καὶ τὸν ἀντάμωσε ὁ Νίκος Ἀμβράζης, ὁ γνωστός σήμερα ζωγράφος.

— Ἀμέσως στοὺς ἔντεκα συλλη-

φθέντες, βρίσκονται οἱ τρεῖς πού ἀνατίναξαν τὸ οπλιταγωγὸ, τοῦ εἶπε. Ὅλοι οἱ ἄλλοι εἶναι ἀθῶοι, δὲν ἔχουν ἰδέα.

— Ποιοὶ εἶναι αὐτοὶ οἱ τρεῖς;

— Ὁ Κωστάκης Πομόνης, ὁ Νίκος Λαβίδας κι ὁ Δημήτρης Φανουράκης.

— Μό,οι τους ἔκαναν τὸ σαμποτάζ;

— Ὅχι. Ἐπὶ κεφαλῆς ἡμουν ἐγώ, μαζί μὲ τὸν Τάκη Γλυσό. Ὅπως πάντα, σ' αὐτὲς τὶς περιπτώσεις, μάς βοήθησε πολὺ ἡ Ἄννα Κοντογιώργη, πού μετέφερε μέσα στὰ φουστάνια τῆς τὶς ἐκρηκτικὲς ὑλεις, ὡς τὸν Ἄη - Γιώργη στὸ Κερασί, ὅπου ἔγιγε τὸ σαμποτάζ.

— Ἐν τάξει, φίλε μου, Ἀμβράζη! ἀναστέναξε ὁ Σκηνίτης. Δὲν ξέρω τί πρόκειται νὰ γίνῃ. Μά θὰ κάνω ὅτι μπορῶ γιὰ νὰ τοὺς βοηθήσω.

Τὸ περίεργο ἦταν ὅτι ὁ υπολοχαγὸς Χέρμπερτ Χάνσε, ἀγνωστο γιατί, εἶχε βάλει ἐξ ἀρχῆς στὸ μάτι τὸν Βλαδίμηρο Καρελά, πού δὲν εἶχε φταιγεῖ σὲ τίποτα ὁ ἄνθρωπος. «Ἐσύ εἶσαι ὁ ἀρχηγὸς ὅλης αὐτῆς τῆς συμμορίας», τοῦ εἶπε μὲ δόλις τὸν εἶδε. «Ἄν δὲν ομολογήσης ἀμέσως, θὰ βάλω νὰ σὲ βασανίσουν καὶ στὸ τέλος θὰ διατάξω νὰ τουφεκίσουν μονάχα εσένα. Ὅλους τοὺς ἄλλους, θὰ τοὺς ἀφήσουν ἐλεύθερους». Ὁ Καρελάς τὸν κύτταξε κατ' εὐθείαν στὰ μάτια. Τὸν κύτταξε γιὰ ἕνα ολόκληρο λεπτό. Ὑστερα ἀπάντησε μὲ σταθερὴ φωνή:

— Εἶμαι ἀθῶος. Δὲν ἔχω ἰδέα γὰ ποῖο πράγμα μὲ κατηγορεῖτε. Προκειμένου ὅμως, ν' ἀφήσετε ὅλους τοὺς ἄλλους ἐλεύθερους, εἶμαι ἔτοιμος νὰ παραδεχθῶ ὅτι θέλετε. Μετὰ τουφεκίστε με.

Αὐτὴ τὴν καταπληκτικὴ ἀπάντηση ἔδωσε — σύμφωνα μὲ τὴν ἐπίσημη ἐκθεση τοῦ Ἡλία Σκηνίτη — ὁ τολμηρὸς αὐτὸς Ἕλληνας. Ὁ Χάνσε, πού δὲν περιμένε κάτι τέτοιο, ἔγιγε πραγματικὸ θηρίο.

— Ὡστε ἀναλαμβάνει τὴν ευθύ-

νη ὅλων αὐτῶν;

— Τὴν ἀναλαμβάνω.

— Σύμφωνα, ἀφοῦ τὸ θέλεις ἔτσι. Τότε θ' ἐφεθῶν ὅλοι οἱ ἄλλοι ἐλεύθεροι κι ἐσύ θὰ μείνεις ἐδῶ, γιὰ νὰ ἐκτελεστής.

— Εἶμαι ἔτοιμος νὰ πεθάνω.

Εἶναι ἀγνωστο, ἂν ὁ Χάνσε θ' ἀφῆνε πραγματικὰ ἐλεύθερους τοὺς ὑπόλοιπους — πράγμα πολὺ ἀπίθανο. Ἀλλὰ τότε συνέβη ἕνα δεύτερο περιστατικὸ, πού κόντεψε νὰ τρελλάνη πραγματικὰ τὸν Γερμανὸ υπολοχαγὸ: Ὅταν οἱ ἄλλοι κρατούμενοι ἀκούσαν τὸν Καρελά νὰ λῆ ὅτι αὐτὸς ἀναλαμβάνει «ὅλη τὴν εὐθύνη γιὰ τὸ σαμποτάζ», ἀρνήθηκαν ἐπιμονα νὰ δεχθῶν τὴ θυσία του. «Αὐτὸ δὲν γίνεται», εἶπαν μὲ μιά φωνή. «Ὅλοι ἐδῶ μεταξύ μας εἴμαστε ἀγνωστοί. Καὶ συγχρόνως ἀθῶοι. Δὲν ἔχουμε ἰδέα γιὰ ποῖο πράγμα πρόκειται νὰ μάς κατηγορήσετε. Ἐν τούτοις, δὲν δεχόμαστε νὰ πληρώση ἕνας ἄνθρωπος μὲ τὴ ζωὴ του, γιὰ κάτι πού δὲν ἔκανε, γιὰ νὰ ἐλευθερωθῶμε εμεῖς. Εἴμαστε ἔτοιμοι νὰ πεθάνουμε ὅλοι μας». Ὁ ἀνακριτὴς χτύπησε τὴ γροθιά του στὸ γραφεῖο. Ἦταν ἀδύνατον νὰ φανταστῇ, ἀδύνατον νὰ πιστέψῃ, σὲ μιά τόσο υπερήφανα ἀπάντηση.

Ἦταν τέτοια ἡ σύγχυση του, ὡστε διέταξε νὰ τοὺς κλείσουν ὅλους μαζί σ' ἕνα ὑπόγειο καὶ νὰ τοὺς ἀφήσουν ἐκεῖ πέρα νησιτικούς καὶ χωρὶς νερό. Θὰ τοὺς ἔκανε ἀνάκριση πάλι μετὰ τρεῖς μέρες. Στὸ διάστημα, ὅμως, αὐτὸ ὁ Ἡλίας Σκηνίτης κατάρθωσε νὰ ἐπικοινωνήσῃ μὲ τὸν Πομόνη, τὸν Λαβίδα καὶ τὸν Φανουράκη. Εἶχε καταφέρει νὰ παρασύρῃ τὸν φρουρὸ τοῦ υπογείου ἔξω ἀπὸ τὸ κτίριο, τοῦ ἔρριξε δίπλα του μιά «πεταλουδίτσα» τῆς νύχτας κι ὁ ἰδιος κατέβηκε στὸ ὑπόγειο, ἀνοίξε μὲ τρόπο τὴν πόρτα κι ἔβγαλε ἔξω τοὺς τρεῖς συνεργάτες τῶν «Βυρώνων». Πρὸς στιγμὴν, οἱ τρεῖς νεαροὶ σαμποτέρ νόμισαν πῶς θὰ τοὺς

πήγαιναν για ανάκριση. Αντί γι αυτό, όμως, είδαν να τους δίνουν πέντε πιστόλια.

— Γιατί τό κάνεις αυτό; ρώτησε έκπληκτος ο Πομόνης. Ποιός είσαι;

Ο Σκηνίτης χαμογέλασε ήρεμα:

— Είμαι φίλος του Νίκου Αμβράζη, τής Άννας Κοντογιώργη και του Τάκη Γλυτσού, τούς εξήγησε. Μή ρωτάτε τίποτ' άλλο και ακούστε με καλά. Αύριο τὰ χαράματα, θά σάς μεταφέρουν στη Λούτσα. Μπορεί και νά σάς τουφεκίσουν όλους, χωρίς νά σάς περάσουν από Στρατοδικείο. Σάς δίνω, λοιπόν, αυτά τὰ πιστόλια. Η μεταφορά σας θά γίνη μ' ένα καμιόνι, πού θάχη δυό φρουρούς. Όταν θά φτάσετε στη μέση τής διαδρομής σας, εκεί πού αρχίζουν οί ερημιές, πρέπει νά επιτεθήτε εναντίον τους. Στην ανάγκη θά τούς σκοτώσετε. Αλλά, δέν γίνεται διαφορετικά. Τίποτ' άλλο δέν έχω νά σάς πώ.

Οί τρεις σαμποτέρ, ξαναγύρισαν στο υπόγειό τους, και είπαν τὰ καθέκαστα στους άλλους συγκρατούμενούς τους. Τούς δήλωσαν ακόμα, χωρίς περιστροφές, «ότι μάλλον θά τούς τουφεκίζουν χωρίς νά τούς δικάσουν».

— Τί λέτε; Είσαστε αποφασισμένοι νά κάνουμε όλοι μαζί τήν εξόρμησή μας;

— Βέβαια κι είμαστε, αποκρίθηκε ο Καρελάς. Θά τήν κάνουμε και μάλλον θά πετύχουμε, αφού έχουμε πέντε γιμάτα πιστόλια. Άν σκοτώσουμε, όμως, τούς Γερμανούς φρουρούς, δέν θά έχουμε αντίποινα; Δέν θά τήν πληρώση ο άμαχος πληθυσμός;

Ο Φανουράκης ανασήκωσε τούς ώμους του:

— Ναί, πρόφερε αργά. Θά τήν πληρώσουν πάλι οί αθώοι. Αλλά δέν πρέπει νά ξεχνάμε πώς είμαστε στρατιώτες. Και σάν στρατιώτες, πρέπει νά συνεχίσουμε τόν αγώνα μας.

«Τὰ χαράματα τής επομένης — γράφει ο Λαβίδας στις προσωπικές του σημειώσεις — ήλθαν πράγματι και μάς παρέλαβαν μερικοί στρατιώτες, οί οποίοι μάς επιβίβασαν επί ενός καμιονιού στρατιωτικού. Είμεθα και οί ένδεκα. Ευτυχώς δέν μάς έκαναν έρευνα σωματική και επομένως δέν έμαθαν για τήν ύπαρξη τών περιστρόφων. Αυτό μάς έσωσε. Όπως μάς είπε ο καλός διερμηνεύς Σκηνίτης, οί φρουροί ήσαν πράγματι δυό. Ο οδηγός δέν ήτο δυνατόν νά αντιληφθή τό παραμικρόν εάν γίνονταν φασαρία, διότι μάς εχώριζε απ' αυτόν έν είδος μεταλλικού τοίχου. Αυτό ήταν σωτήριο για μάς, πού αγωνιούσαμε. Οί φρουροί μάς κρατούσαν εις τὰ χέρια των τὰ όπλα των και συζητούσαν μεταξύ τους. Όταν εφθάσαμε περίπου εις τήν θέσιν «Πλατανιά» όπου δέν υπήρχεν ανθρώπινη κατοικία, ο Πομόνης μάς έκανε νόημα και εμείς εσύραμε τὰ περιστρόφα, τὰ οποία εστρέψαμε εναντίον τών Γερμανών.

»Ευθύς αμέσως μάς παρέδωσαν τὰ όπλα των τρέμοντες. Τότε ο Πομόνης τούς διέταξε νά ανοίξουν τήν πόρτα του καμιονιού, πράγμα πού έκαμαν άνευ αντιρρήσεως. Ο Πομόνης τούς είπε τότε νά πηδήσουν ταυτοχρόνως έξω του αυτοκινήτου, ενώ έτρεχε ολοταχώς κατευθυνόμενον προς Λούτσαν. Οί φρουροί επήδησαν και εστάθησαν όρθιοι. Επομένως δέν έπασθαν απολύτως τίποτε και τὰ αντίποινα τὰ οποία εφοβούμεθα δέν είχαν πλέον θέσιν. Μετά ένα περίπου χιλιόμετρον, αρχίσαμε νά πηδώνμεν και εμείς ο ένας οπίσω του άλλου. Εις διάστημα ολιγώτερον τών δυό λεπτών, επηδήσαμε και οί ένδεκα. Μόνον ο κ. Καρελάς ετραυματίσθη ελαφρώς εις τό αριστερόν πόδι, αλλά όλοι οί άλλοι ήμεθα απολύτως έν τάξει...».

Οί δραπέτες, κόβοντας μέσα από χωράφια και φιλώντας ο ένας τόν άλλον, χώρισαν, για νά μη δίνουν

στόχο όλοι μαζί. Περιπατώντας συνέχεια, έφτασαν στην Αθήνα. Ο Κωστάκης Πομόνης πήγε και κρύφτηκε στο σπίτι τής Άννας Κοντογιώργη, στην Καλλιθέα, στην οδό Αθηνάς. Ο Δημήτρης Φανουράκης κρύφτηκε στο σπίτι του Νίκου Αμβράζη. Και τόν Νίκο Λαβίδα τόν παρέλαβε ο Τάκης Γλυτσός, πού τόν έκρυψε σ' ένα δωμάτιο πού κρατούσε στον Πειραιά, στην οδό Μεταμορφώσεως. Όπως εδειχναν τὰ πράγματα, είχαν σωθή και οί έντεκα. Ο Λουκάς Λιναράς, όμως, ήθελε νά πληροφορηθή για τήν τύχη τους. Κι' έβαλε πάλι τόν Ηλία Σκηνίτη νά μάθη άν τήν γλύτωσαν όλοι. Ο τολμηρός εκείνος πατριώτης, έκανε ό,τι μπορούσε για νά πληροφορηθή τή συνέχεια του ήρωϊκού αυτού κατορθώματος, πού τό μεγαλύτερο μέρος οφειλόταν σε τούτον.

Και ο Σκηνίτης έμαθε. Από τίς 19 Νοεμβρίου ως τό τέλος Δεκεμβρίου του 1943, δέν είχε συλληφθή κανένας από τούς δραπέτες. Εκείνο, όμως, πού συνέβη, ήταν άλλο: Ο υπολοχαγός Χέρμπερτ Χάινσε είχε πέσει σε δυσμένεια, επειδή δέν ανέκρινε «κανονικώς» και τούς έστειλε νά «εκτελεσθούν χωρίς δίκη εις τήν Λούτσα». Τόν έστειλαν λοιπόν στο Ανατολικό Μέτωπο — πού ήταν η μεγαλύτερη τιμωρία για έναν Γερμανό πού υπηρετούσε στο στρατεύμα. Τό ίδιο τιμωρήθηκαν και οί δυό φρουροί, πού «κοιμήθηκαν κατά τή διαδρομή τους προς τήν Λούτσα και οί κρατούμενοι τούς πήραν τὰ όπλα». Γιατί οί δικαστές τους, δέν πίστεψαν ποτέ ότι οί Έλληνες πατριώτες είχαν πιστόλια. Αργότερα, βέβαια, όλη αυτή η υπόθεση απεκαλύφθη. Όπως απεκαλύφθη και ο ρόλος του Ηλία ή Λίνου Σκηνίτη. Έτσι, ο τολμηρός αυτός πατριώτης, μαζί και μέ πολλές άλλες κατηγορίες, καταδικάστηκε σε θάνατο και τουφεκίστηκε...

ΓΙΑΝΝΗΣ Β. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ
(ΒΗΛΑΡΑΣ)

ΑΥΤΟ ΤΟ ΞΕΡΑΤΕ;

«Νά θυμάσαι πάντα ότι τά θαυμαστά πράγματα που μαθαίνεις είναι τό αποτέλεσμα τής προσπάθειας πολλών γειεών από κάθε χώρα τής γής, που έγινε με ένθουσιασμό και άπειρο κόπο. "Όλα αυτά σου προσφέρονται: σάν μιά κληρονομιά, που θά τή δεχθείς για νά τήν τιμήσεις, νά τήν πλουτίσεις και μια μέρα με πίστη νά τήν παραδώσεις στά παιδιά σου».

Άλμπερτ Άϊνστάϊν

ΔΙΑΣΤΗΜΑ:

Τό διαστημόπλοιο PIONEER F. (Πρωτοπόρος), είναι τό πρώτο ανθρώπινο δημιούργημα, που προγραμματίστηκε νά ταξιδέψει πέρα από τό ήλιακό μας σύστημα. Έλπίζοντας ότι κάποτε θά συναντηθεί με έξωγήινα λογικά όντα, οι επιστήμονες τής NASA φρόντισαν νά τό εφοδιάσουν με πληροφορίες σχετικά με τόν πλανήτη μας και τούς κατοίκους του. Έτσι, πάνω σέ πλάκα από χρυσό, κατάλληλα προστατευμένη και έμβλαδού όχι μεγαλύτερου από 350 τετραγ. εκατοστόμετρα, χάραξαν τούς πλανήτες τού ήλιακού μας συστήματος, με τήν κανονική τους σειρά από τόν ήλιο, σημαδεύοντας χαρακτηριστικά τή Γη, ως τόν πλανήτη προέλευσης τού διαστημόπλοιού. Έπίσης στήν ίδια πλάκα, τοποθέτησαν τις 14 ραδιοπηγές (PULSARS), που βρίσκονται κοντά στό ήλιακό μας σύστημα, καθώς και τις συχνότητες εκπομπής καθεμιάς απ' αυτές. Τέλος, σχεδίασαν δύο γυμνές ανθρώπινες μορφές, μιά άνδρική και μιά γυνακεία. Η άνδρική έχει: σηκωμένο τό χέρι της και χαιρετάει. Είναι χαρακτηριστικό, και σχολιάστηκε δυσμενώς από μερίδα τού τύπου, ότι οι υπεύθυνοι τής NASA, από καθαρά σεμνοτυφικούς λόγους, απέφυγαν νά βάλουν γεννητικά όργανα στή γυνακεία μορφή (!)

ΦΥΣΙΚΗ — ΧΗΜΕΙΑ:

Τό κατά πόσο οι ακτίνες X απορροφώνται από ένα σώμα, εξαρτάται από τό πόσο μεγάλος είναι ο ατομικός αριθμός των χημικών στοιχείων τού σώματος αυτού. Στοιχεία όπως λ.χ. τό θάριο με μεγάλο ατομικό αριθμό, απορροφούν μεγάλο μέρος των ακτίνων X. Αυτός είναι ο λόγος για τόν όποιο προκειμένου νά γίνει ακτινοσκόπηση τού στομάχου, χορηγείται ύδατικό διάλυμα θεικού θαρίου. Συνέπεια τής απορρόφησης των ακτίνων X από τό θάριο είναι ο σχηματισμός σκιάς στήν περιοχή τού στομάχου και ως έκ τούτου ή σχεδόν τέλεια διαγραφή αυτού. "Όστόσο λίγοι ξέρουν ότι τό θειικό θάριο είναι δηλητηριώδες. Κι όμως δέν επιφέρει τό θάνατο. Τούτο οφείλεται στό γεγονός ότι τά θειικά άλατα τού θαρίου (όπως επ'σης και αυτά τού στροντίου και τού μολύβδου) είναι δυσδιάλυτα στό νερό και συνε-

ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΥΘΗΡΑ

πως δέν υπάρχει δυνατότητα απορρόφησης και αφομοίωσης τους από τόν οργανισμό.

ΧΗΜΕΙΑ:

"Όλοι, λίγο ως πολύ, γνωρίζουμε ότι αν ο άνθρωπος εισπνεύσει για πολλή ώρα μονοξειδίο ή διοξείδιο τού άνθρακα, θά πεθάνει. Λίγοι όμως γνωρίζουν ότι ο θάνατος από τό μονοξειδίο τού άνθρακα οφείλεται σέ δηλητηρίαση, ενώ ο θάνατος από τό διοξείδιο τού άνθρακα οφείλεται σέ άσφυξία.

Τό διοξείδιο τού άνθρακα δέν είναι δηλητηριώδες. Ο θάνατος που έπέρχεται ύστερα από πολλή ώρα εισπνοής του, οφείλεται: στήν έλλειψη οξυγόνου και μόνο.

Αντίθετα τό μονοξειδίο τού άνθρακα είναι δηλητηριώδες. Η θανατηφόρα δόση είναι 10 κυβ. εκατοστόμ. ανά χιλιόγραμμα βάρους τού σώματος. Η δηλητηριώδης δράση τού μονοξειδίου τού άνθρακα οφείλεται στό ότι ένώνεται με τήν αιμοσφαιρίνη (έρυθρά χρωστική, τού αίματος, ο ρόλος τής οποίας είναι ή μεταφορά τού οξυγόνου) και σχηματίζει τήν άνθρακοξυαιμοσφαιρίνη, ή οποία παρεμποδίζει τή μεταφορά από τό αίμα τού οξυγόνου, που είναι απαραίτητο για τις καύσεις τού οργανισμού.

ΧΗΜΕΙΑ:

Τό νατρίο είναι μέταλλο εξαιρετικά μαλακό (τόσο που κόβεται φέτες με μαχαίρι), αλλά και φοβερά δραστικό. Συγκεκριμένα, προσθήκη ελάχιστης ποσότητας νατρίου στό νερό, συνοδεύεται από ζωηρότατη αντίδραση — μερικές φορές και έκρηξη — με ταυτόχρονη άπελευθέρωση ύδρογόνου.

Τό χλώριο είναι άέριο, που ή μακρόχρονη εισπνοή του επιφέρει τό θάνατο. Αυτός είναι ο λόγος για τόν όποιο στόν πρώτο παγκόσμιο πόλεμο, χρησιμοποιήθηκε και σάν πολεμικό άέριο.

Τά δύο παραπάνω χημικά στοιχεία είναι λοιπόν πραγματικά φοβερά, αλλά μόνο όσο βρίσκονται σέ έλεύθερη κατάσταση.

Αν για όποιοδήποτε λόγο, τό άτομο τού νατρίου, χάσει ένα ήλεκτρόνιο από τήν έξωτάτη του στοιβάδα, θά μετατραπεί σέ κακόν νατρίου (άτομο με θετικό ήλεκτρικό φορτίο).

Αν, επίσης, τό άτομο τού χλωρίου προσλάβει τό ήλεκτρόνιο αυτό, θά μετατραπεί σέ άνιόν χλωρίου (άτομο με άρνητικό ήλεκτρικό φορτίο).

Τό κακόν (+) και τό άνιόν (-) έλκονται και συκρατούνται με τό λεγόμενο έτεροπολικό δεσμό, παρέχοντας έτσι τό μόριο τού χλωριούχου νατρίου, που δέν είναι άλλο από τό άλάτι που βάζουμε στό φαγητό μας.

ΙΑΤΡΙΚΗ:

Αντιγόνο καλούμε κάθε χημική ούσια, που είναι

ξένη για τον οργανισμό (τις περισσότερες φορές είναι νοσογόνος). Αντίσωμα καλούμε κάθε άμυντικό παράγοντα, που δημιουργείται σαν απάντηση στην προσβολή του οργανισμού από κάποιο αντιγόνο.

Έμβολιο είναι το παρασκεύασμα, που περιέχει αντιγόνα νεκρά ή εξασθενημένα.

Με τον έμβολιασμό, εισάγουμε στον οργανισμό μας αντιγόνα. Ο οργανισμός, από την άλλη πλευρά, οργανώνει την άμυνά του με την παραγωγή αντισωμάτων. Τα τελευταία σ' αυτήν την περίπτωση εξασφαλίζουν προστασία από τη νόσο που προκαλούν τα συγκεκριμένα αντιγόνα, για μακρύ χρονικό διάστημα. Μιλάμε τότε για ενεργητική ανοσία.

Πολλές φορές όμως, παρουσιάζεται ανάγκη έφοδιασμού του οργανισμού με αντισώματα μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα (ιδιαίτερα όταν η νόσος θρίσκει σε εξέλιξη). Και επειδή ο άνωτέρω τρόπος παραγωγής αντισωμάτων απαιτεί κάποιο χρόνο, γίνεται απ' ευθείας εισαγωγή αντισωμάτων στον οργανισμό, με τους όρους. "Ωστε ο όρος, είναι το παρασκεύασμα εκείνο που περιέχει έτοιμα αντισώματα. Οι όροι εξασφαλίζουν τη λεγόμενη παθητική ανοσία, ή οποία σε αντίθεση με την ενεργητική διαρκεί μικρό χρονικό διάστημα.

ΧΗΜΕΙΑ:

Ο Τάνταλος ήταν μυθικός βασιλιάς της Φρυγίας, ο οποίος έσφαξε το γιό του Πέλοπα και τον πρόσφερε για δείπνο στους θεούς του Ολύμπου, για να διαπιστώσει αν οι τελευταίοι είχαν την ικανότητα να ανάκαλψουν. Οι θεοί βέβαια δεν εξαπατήθηκαν και καταδίκασαν τον Τάνταλο σε αιώνια αποχή από νερό και φαγητό στον "Αδη.

"Όλα αυτά, σχετίζονται, κατά κάποιο τρόπο, με την επιστήμη της Χημείας. Γιατί απλούστατα, όταν ο EKEDERG ανακάλυψε το 1802 ένα στοιχείο από πρόσβλητο από το νερό, ένθουμούμενος την ποιή που είχε επιβληθεί στον Τάνταλο, το όνόμασε προς τιμήν του «ταντάλιο».

Επίσης, το 1949, η JUPAC (INTERNATIONAL UNION OF PURE AND APPLIED CHEMISTRY = Διεθνής Ένωση Καθαρής και Εφαρμοσμένης Χημείας) όνόμασε ένα νεσποκαλυφθέν στοιχείο «νιόβιο», προς τιμήν της κόρης του Ταντάλου, Νιόβης.

Για την... ιστορία, αναφέρουμε, ότι ο Δίας μεταμόρφωσε τη Νιόβη σε θράχο, για να απαλύνει τον πόνο της για την άδικη δολοφονία των επτά γιων και επτά θυγατέρων της από τη Λητώ (μητέρα του Απόλλωνα και της Αρτέμιδας).

Προηγούμενος η Νιόβη είχε καυχηθεί ότι εκείνη είχε δεκατέσσερα παιδιά, ενώ η Λητώ μόνο δύο...
ΠΑΝΑΓ. Γ. ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ

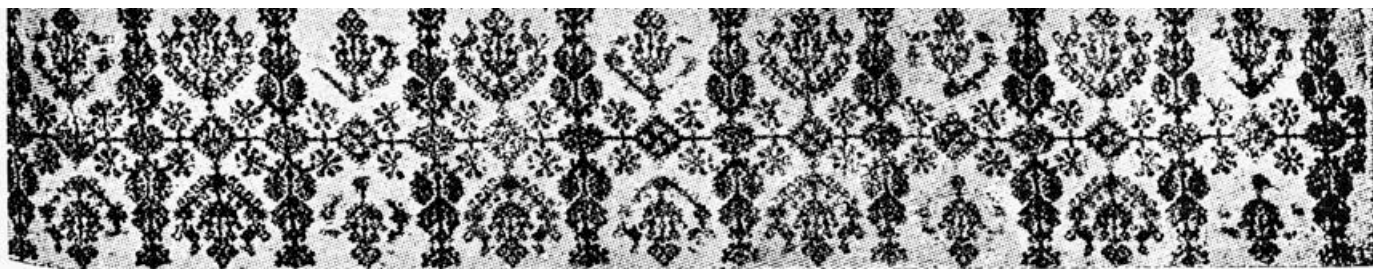

Μία μικρή ιστορία

Το 1882 ζούσε στα Πατήσια ο αγωνιστής του 1821 Αθανάσιος Παπαδημητρόπουλος από τα Κύθηρα. Είχε πληγωθεί πολεμώντας την Ίδια στιγμή, και σκοτώθηκε στο Φάληρο ο Καραϊσκάκης. Του άπενεμήθη, λοιπόν, ο Αργυρούς Σταυρός, ο θαμνός του άνθουπολοχαγού της φάλαγγος και σύνταξη 8 δραχμές και πενήντα λεπτά τον μήνα. Για να ζήσει, εργαζόταν ως κηπουρός στο περιβόλι του Θεοδώρου Μανούσου. Στο 1880 το περιβόλι αυτό περιήλθε στο Όρφανοτροφείο Χατζηκώστα και το συμβούλιο του Ίδρύματος τον προέτρεψε ν' απομακρυνθώ από εκεί. Ο καπετάν Θανάσης, όμως, αρνήθηκε ώργισμένα να εγκαταλείψει το κτήμα, γιατί το θεωρούσε δικό του. Απειλήθηκε τότε από τον δικαστικό κλητήρα κι' αναγκάστηκε να καταφύγει σε μιὰ διπλανή καλύβα. Γι' Όρφανοτροφείο, βλέποντας τον πόνο του και σεβόμενο τα γηρατειά του και τις πληγές του αγωνιστή, τον επανέφερε στην πρώτη του θέση.

Γ. Β. Ι.

(Από το αρχείο Ν. Β. Γλυτσού)

«Δραγονάρες»

Ονομάζονται έτσι δύο σκόπελοι, στην ανατολική ακτή των Κυθήρων, κοντά στον Αυλέμωνα. Είναι δύο μικρά ξερονήσια με κάποια βλάστηση. Παλιά οι κάτοικοι του νησιού, μετέφεραν τὰ ζώα τους για νά βοσκήσουν, σήμερα υπάρχουν αγριοκούνεσσαν και πολλοί γλάροι. Η ακτή απέναντι είναι απότομη, γεμάτη κοφτερά βράχια. Επίσης η όλη περιοχή είναι προστή στους βορείους και νοτίους ανέμους.

Σ' αυτή ακριβώς την περιοχή, ο Σαιν Σωδέρ, γενικός πρόξενος τής Γαλλίας στά νησιά του Ιονίου στά 1789, αναφέρει ότι έδρασαν κάτι πειρατές λίγο διαφορετικοί από τούς άλλους. Οί Μαλτέζοι.

Πατρίδα τους είναι η Μάλτα, ένα νησί κάτω από την Σικελία και λίγο μεγαλύτερο από τὰ Κύθηρα. Τό έδαφός του είναι πετρώδες, τό πράσινο είναι λίγο, όπως και τό νερό. Δέν υπάρχουν βουνά, ούτε ποτάμιο, αλλά οί παραλίες του είναι αμμόδεις, με πεντακάθαρα νερά και πολλά ψάρια. Είναι ξαδέλφια τών Ιταλών, γλώσσα τους έχουν μιά σκελολατινική διάλεκτο, χριστιανοί από τό 61 μ.Χ., με τόν Απόστολο Παύλο. Ξεχύθηκαν στην Μεσόγειο με τὰ πλοιοιάρια τους, εναντίον τών Οθωμανών, για τήν τιμή του Σταυρού. Ιερωμένοι, επαγγελματίες στρατιωτικοί, τυχοδώκτες κατέληξαν τούς εαυτούς τους άπληστους κουρσάρους και τήν Μάλτα, από τὰ πιό πλούσια πειρατοπάζαρα.

Κάποιοι παρόμοιοι Μαλτέζοι πειρατές εζόκελναν στίς Δραγονάρες, τούς θερινούς μήνες, γύρω στά 1789. Τά καράβια τους ήταν ελαφρά, μικρά, χωρίς κανένα διακοσμητικό στοιχείο, γυμνά, οπλισμένοι σάν ασιακοί, με τίσ μπιστόλες τους, τὰ μαχαίρια τους και τίσ σπάθες τους. Ήταν ο τρόμος και ο φόβος στίς Δραγονάρες. Τρεφόντουσαν με τὰ ζώα, πού έκλεβαν από τούς κατοίκους τών Κυθήρων ή με τρόφιμα κλεμένα από τὰ ναυάγια τών πλοί-

ων. Όπως γαλέττες, μπιζέλια, ξηρούς καρπούς, παστό κρέας ακόμη και μαρμελάδα. Τά αποθήκευαν στά καράβια τους για τίσ ημέρες τής αργίας. Για τίσ ημέρες τής ανίας είχαν τό ψάρεμα και συχνά άρπαζαν τὰ φρέσκα αυγά τών γλάρων. Ζούσαν ζωή σκληρή και επικίνδυνη, κρυμένοι στά σκάφη τους ανάμεσα στίς Δραγονάρες ή πάνω στά ξερονήσια, περιμένοντας τήν λεία τους, σάν τίσ νυφίτσες.

Ήταν μιά Αγγλική φρεγάτα, 250 περίπου τόννων. Ναυπηγήθηκε στόν Τάμεση και ναυλώθηκε από Άγγλους ευπατρίδες γά μιά γενική περιήγηση στην Ανατολή. Αυτή τήν εποχή συνηθιζόντουσαν πολύ αυτού του είδους τὰ ταξίδια, από ξένους περιηγητές. Όπως ο Άγγλος Τσάντλερ πού τελικά έμεινε στην Ελλάδα δύο χρόνια, ο Λήκ πού πραγματοποίησε δύο ταξίδια στόν Μωριά. Ο Γάλλος Καστελλάν για έξη μήνες στην Πελοπόννησο. Έως και ο λόγιος Μπέρνσταλ από τήν μακρινή Σουηδία.

Ήταν ένα κομψό τρικάρτο, καλοφτιαγμένο, με χαμηλή πλώρη και ψηλότερη πρύμνη. Ήταν δράδυ, μιά νύχτα με πυκνό σκοτάδι, η φρεγάτα κατέβαινε ανοιχτά από τὰ Μακρυκύθηρα με τὰ ψηλά πανιά ανοιχτά, όταν τήν έπιασε από τό πλάι, ένας ισχυρός βορειοανατολικός άνεμος. Πού γρήγορα εξελίχθηκε σέ ισχυρότατο. Καθώς τό πλοίο έτρεχε πάνω στά μεγάλα κύματα, τὰ χτυπήματα τής θάλασσας τό σκαμπανεβάζαν επικίνδυνα. Ο καπετάνιος βλέποντας τήν ένταση του ανέμου και τό πηχτό σκοτάδι, πού εμείωνε τήν ορατότητα στό ελάχιστο, συμβουλευτήκε τούς χάρτες του στην καμπίνα του, για κάποιο αραξοδόλι. Ενημέρωσε τούς ευπατρίδες και αποφάσισε νά προσεγγίσουν στό μικρό λιμάνι του Αγίου Νικολάου (Αυλέμωνα). Για νά μην φέρνει σέ δοκμασία τό καράβι του, τούς ευπατρίδες και τό πλήρωμα. Αμέσως έστριψε τήν φρεγάτα δεξιά, νότια, με κατεύθυνση τίσ Δρα-

γονάρες. Με τό πάλεμα είχανε ανοίξει οί αρμοί της και ο καπετάνιος έστειλε μερικούς άνδρες στίς τρόμπες. Ανηλέητος ο αέρας έπεφτε με λίσσα πάνω στά κατάρτια και στά ξάρτια. Κάποια στιγμή παρέσυρε μαζί του τὰ πανιά του τελευταίου καταρτιού και ο εγγλέζος καπετάνιος δραστήριος, άρπαξε τόν τηλεδία διά τάσσοντας τούς ναύτες του νά μαζέψουν όλα τὰ πανιά, ώστε νά μείνη τό καράβι ξυλάρμενο. Στό σημείο αυτό η φρεγάτα περνούσε τό ακρωτήριο Σουρούμι, μπροστά ακρδώς στίς Δραγονάρες. Και ο συνωμότης άνεμος έπαιρνε τίσ φωνές της σκοπιζόντας τες στίς πλάγιες του Αγίου Γεωργίου. Εκεί τούς αντελήφθηκαν οί σκοποί τών Μαλτέζων και ευθύς έδωσαν τό σύνθημα του συναγερμού. Μέσα στό σκοτάδι ξεχύθηκαν από τίσ κρυψώνες τους, μιά ομάδα Μαλτέζων, πού διανυκτέρευε σέ κείνα τὰ μέρη, για παρόμοιες περιπτώσεις. Άγριοι, με μάτια κατακόκκινα, με τίσ μπιστόλες και τίσ δάδες τους. Απέναντι από τίσ Δραγονάρες άναψαν μερκές φωτιές, λίγο μακριά από τήν θάλασσα. Είχαν σκοπό νά παραπλανήσουν τόν καπετάνιο και νά ρίξουν τό καράβι του πάνω στην ξηρά. Ήταν ένα τέχνησμα απάνθρωπο, κοινό σέ όλους τούς κουρσάρους τής υδρογειού. Από τούς Αργεντινούς στό Ακρωτήριο Χόρν, έως τούς Μανιάτες στό Ταίναρο.

Παλιόκαρος. Τά κύματα βουνά τεράστια, έκαναν τό πλοίο νά τρέμη σύγκορμο μέσα στην δύναμη τής φουρτούνας. Χοντρή η θάλασσα, καθαλούσε τίσ κουπαστές από τὰ πλάγια και σάρωνε τό κατάστρωμα με μανία, δέν άφηγε τίποτα όρθιο. Ανθρώπους, δάρκες, δαρέλια. Τά κατάρτια τρίζανε άγρια και ο αέρας σφύριζε φοβερά ανάμεσα στά ξάρτια. Είναι αξιοσημείωτο με τίσ σύγχρονες μετρήσεις, ότι ο βορειοανατολικός άνεμος (γραίγος) στην περιοχή αυτή, μπορεί νά φτάση και 9—

10 μοφώρ. Η φρεγάτα με όλα της τὰ φανάρια αναμμένα, περνώντας τις Δραγονάρες, αντίκρουσε τις φωτιές των πειρατών. Ο καπετάνιος στην γέφυρα της πύμνης, πλάι στον τιμονιέρη. Θαλασσοβεγμένος, άπειρος καθώς ήταν στις θάλασσες των Κυθίων, ζήτησε την γνώμη των αξιωματικών του. Οι χάρτες τους, οι καλ λιτέροι της εποχής, ήταν σαφείς. Τό πυκνό όμως σκοτάδι δέν τους βοηθούσε, για να εξακρωώσουν σε ποιο μέρος της ξηράς δρισκόντουσαν. Ο καπετάνιος ενημέρωσε τους ευπατρίδες καί απεφάσισε συγχυσμένος, λόγω του επιτακτικού καιρού να ριψοκινδυνεύση, στρέφοντας τό καράβι δεξιά, γιά την ακτή καί με τόν άνεμο να τό σπρώχνη μπροστά. Ο άνεμος πανίσχυρος, τό είχε γονατίσει κυριολεκτικά. Μία τό ανέβαζε στον ψηλό γαλαξία καί μία τό κατέβαζε στην απύθμενη άβυσσο. Μέσα σε ένα πανδαιμόνιο ουρανίων θορύβων καί ανθρώπινων κραυγών. Ο καπετάνιος έέβαλε ένα ναύτη στην πλώρη να μετρά τό βάθος. Οι βυθομετρήσεις έδειχναν τό βάθος του νερού καί προειδοποούσαν για ξέρες καί υφάλους. Τέλος, επέστησε την προσοχή του ναύτη στο πλώριο θωράκιο, στον πύργο της πλώρης. Από εκείνη την στιγμή άρχισε για την φρεγάτα η αντίστροφη μέτρηση. Τό καράβι έπλεε πλέον σταθερά προς την καταστροφή. Πρώτος ο ναύτης στο θωράκιο ανήγγειλε ότι ο κίνδυνος ήταν έν όψει. Δέν είδε υφάλους, αλλά άκουσε, όπως καί οι ναύτες στην πλώρη, αμέσως μετά, την θρονη των κυμάτων, που έσπαζαν πάνω στα βράχια. Ο καπετάνιος φώναξε να ρίξουν τις άγκυρες, αλλά ήταν πολύ αργά. Διότ η καρίνα της κομψής φρεγάτας έξυσε τόν πυθμένα καί κάρφώθηκε με όλη της την φόρα στην βραχώδη, ξυραφένια ακτή των Κυθίων, που βρίσκεται απέναντι από τις Δραγονάρες.

Σήμερα στην περιοχή αυτή υπάρχει ένα εικονοστάσι, που έκτισαν οι συγγενείς κάποιου άτυχου ψαρρά, καθώς ναυάγησε υπό παρόμοιες συνθήκες στ σημείο αυτό. Όλα έγιναν σύντομα. Οι ώρες ήταν κρίσιμες. Με την σύγκρουση, όλοι έπεσαν κάτω, ακόμη καί οι ευπατρίδες στις κουκέτες τους, που βρέθηκαν πεσμένοι στο δάπεδο της καμπίνας τους. Τό άτυχο καράβι με τό «κάρφωμα», κόλλησε για λίγο στα βράχια γέρον-

τας αριστερά, ενώ τό νερό ξεχύθηκε ορμητικό από τό ρήγμα. Ο καπετάνιος έτρεξε για τους περιηγητές του καί πολλοί από τό πλήρωμα έπεσαν στην θάλασσα, για να βγούν στην ξηρά. Αλλά δέν έφτασαν ποτέ, καθώς η στεριά ήταν γεμάτη κοφτερά βράχια καί τα κύματα ήταν αλύπητα. Μιά άλλη ομάδα στον πυρετό της δράσης, από τόν κίνδυνο της ολοκληρωτικής καταστροφής, έριξε την δάρκα της πύμνης, την φαλαινίδα με τέσσερα κουπιά, στην ανταριασμένη θάλασσα, με αποτέλεσμα η δάρκα να βυθιστή καί να πνιγούν πολλοί. Μέσα σε εκείνο τό χάος, κάποιιο κατόρθωσαν να φθάσουν στην στεριά καί ο καπετάνιος με τόν ύπαρχο, κατέστρωσαν ένα σχέδιο. Δηλαδή να απλώσουν μία αντένα από τό καράβι έως τα βράχια καί να βγούν στην ξηρά. Αλλά τους πρόλαβε η κακή τους τύχη. Μιά σειρά από πανύψηλα, ανελέητα κύματα άρπαξαν τό καράβι, σαν σακούλα, τό ύρρισαν κανά - δυό φορές καί τό έριξαν με πάταγο στα βράχια. Η σύγκρουση ήταν μοιραία. Η φρεγάτα τραντάχθηκε σύγκορμη, τα τρία κατάρτια της σπάσανε από την βάση καί τό σκαρί της άνοιξε στα δύο με ένα τέτοιο θόρυβο, που ξεπέρασε καί εκείνο της θάλασσας.

Στόν ορίζοντα ξημέρωνε, ο αυγερινός είχε κάνει κιόλας την εμφάνισή του καί ο συνωμότης άνεμος έπεφτε. Οι Μαλτέζοι ξάγρυπνοι, τσακισμένοι, ξεχύθηκαν σαν τις ύανες πάνω στο ναυαγιασμένο καράβι. Ο προορισμός της φρεγάτας ήταν η Ανατολή καί η αποστολή της ήταν η περιήγηση των ευγενών. Δέν εξυπηρετούσε εμπορικά συμφέροντα, συνεπώς τό κέρδος των κουσαρών ήταν ίσως, μικρό, αλλά πολύ χρήσιμο.

Από τό μπροστινό τμήμα του καραβιού, που ήταν τα μαγειρεία καί η αποθήκη τροφίμων, κατόρθωσαν να διασώσουν πολλά φαγώσιμα. Όπως θαρέλια με παστό κρέας καί ψάρια, κυρίως σαρδέλλες. Γαλέττες, βαρελάκια με κρασί καί ξύλινα κιβώτια με τετράγωνα μπουκάλια ρούμι. Τα ανοικτά κιβώτια είχαν σπάσει, αλλά κανά - δυό σφραγισμένα τα βρήκαν παραδόξως, άθικτα. Ήταν ρούμι άσπρο, εξαιρετικής ποιότητας, της Ζαμάικας, αποικία των Άγγλων από τό 1655. Τό ρούμι είναι οινοπνευματώδες ποτό, από τό χυμό του ζαχαροκάλαμου, με τσωντικές καί

διεργητικές ιδιότητες. Για τους ναυτικούς ήταν τό πιο αγαπητό τους ρόφημα.

Στην πύμνη, στην καμπίνα του πλοίαρχου, που ήταν μοιρασμένη με τους ευπατρίδες, οι Μαλτέζοι βρήκαν μεταξωτά στρωσίδια καί πολλά μαξιλάρια. Σπασμένους καθρέπτες, πίνακες ζωγραφικής, σπαθιά, κοντάρια, καί χατζάρες. Τέσσερες κασέλες από καρυδιά γεμάτες ρούχα καί μάλλινες κουβέρτες. Ακόμη βρήκαν διάφορα μπιχλιμπίδια, όπως μαχαίρια καί στιλέττα, που τα είχαν σαν δώρα για τους ανατολίτες. Σε μία άκρη της καμπίνας ήταν αναποδογυρισμένα τό ημερολόγιο του πλοίου καί η Βίβλος. Στο ημερολόγιο, στην τελευταία γραμμένη σελίδα, ο άγγλος καπετάνιος είχε σημειώσει: «... δρισκόμαστε ανατολικά των Κυθίων, θάλασσα πολύ φουρτουνιασμένη καί επικίνδυνος. Ορατότης ασήμαντος. Ο πλους συνεχίζεται δυσκόλως με ρόταν προς τόν Νοτιάν (Όστρια)». Τέλος, βρήκαν κάπου ανοιγμένο ένα κιβώτιο με φάρμακα καί επιδέσμους.

Είχε ξεμερώσει καλά τώρα, ο ήλιος πήγαινε να ανατείλει καί ο αέρας είχε πέσει εντελώς. Οι Μαλτέζοι χορτασμένοι, απαίσιοι, έπαιρναν τό δρόμο του γυρισμού. Κάποιος κοίταξε για τελευταία φορά τό ξεκοκαλισμένο καράβι στην πύμνη, εκεί ήταν χωρισμένο στα δύο, χαραγμένο με μεγάλα γράμματα τό όνομά του «THE DESTINY», τό πεπρωμένο.

Ήταν ένα γλυκό απόγευμα του καλοκαιριού. Ο ήλιος πήγαινε να δύσει στην γαλαξία απεραντοσύνη της θάλασσας. Ο αέρας απαλός, λίκνιζε τεμπέλικα, τα λίγα μικρά ιστιοφόρα στο λιμάνι. Μπροστά από μερικά διασκορπισμένα σπίτια. Στην άκρη της ξηράς, στο σημείο προστασίας του λιμανιού, βρίσκεται τό περίφημο «Καστέλλι». Μικρό φρούριο, που κυμάτιζε η Ενετική σημαία. Τό «Καστέλλι» τό κατασκεύασαν οι Ενετοί, για να προφυλάσσουν τό λιμάνι του Αγίου Νικολάου (Αυλέμωνα), από τις ληστρικές επιδρομές των πειρατών, που εμάστιζαν την Μεσόγειο, εκείνες τις πολυτάραχες εποχές. Τό «Καστέλλι» ήταν ωπλισμένο με πυροβόλα καί εφρουρόταν κυρίως, από Ενετούς στρατιωτικούς.

(Συνεχίζεται)

ΓΙΑΝΝΗΣ Δ. ΚΑΣΙΜΑΤΗΣ

Μία ἐπιστολή

Ελάβαμε τό πάρα κάτω γράμμα πού δείχνει πόσο συγκινούν τούς αναγνώστες μας, οἱ μνήμες περιστατικών καί γεγονότων ἰδίως ἀπό τήν παιδική ζωή τους στό νησί μας, καί πέστο ευχάριστα τούς απασχολούν στήν προχωρημένη ἰδίως ηλικία.

Τό γράμμα αὐτό — καί πολλά τηλεφωνήματα — μάς πείθουν πώς τήν ψυχαγωγία καί τήν ἐν γένει ποιότητα τῆς προσφερομένης ἀπό τίς σελίδες τοῦ περιοδικοῦ μας πνευματικῆς τροφῆς, γνωρίζουν νά εκτιμῶν καί ν' ἀπολαμβάνουν οἱ αναγνώστες συμπολίτες μας. Αὐτό εἶναι καί γιά μάς, ἡ μεγαλύτερη ἱκανοποίηση.

Ἀξιότιμον Κύριον
Ἄρην Τσιτσάλιαν
Διευτῆν τοῦ λογοτεχνικοῦ περιοδικοῦ
«ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΥΘΗΡΑ»
Κηφισιά

Ἀπό τό διήγημα ὁ «ΛΑΚΚΟΣ» τοῦ γιαιτροῦ κ. Χαράλ. Ε. Κρίθαρη, πού δημοσιεύτηκε στό 4ο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ σας, πληροφοροῦμεθα πώς ὁ Κώστας Φραντζεσκάκης ἢ Ροϊδινός ἢ Ρούπη, ἀπό τῆς παιδικῆς του ἡλικίας (πέντ' - ἕξι χρονῶν τότε), ἐμφάνισε τό ταλέντο του, στό παιχνίδι μέ τούς συνμηλικούς του, καί διαβάζομε στό διήγημα: — «αὐτός ὁ θεατρῖνος ἔλους μᾶς κοροϊδεύει...» ἔλεγε ὁ πατέρας του. Καί ἡ μάνα του πιά κάτω: — «Θαρρῶ πώς δέν ἔχει ἄδικο ὁ πατέρας του... ὁ Θεός νά μᾶς λυπηθεῖ». Καί στή συνέχεια τοῦ διηγήματος ἡ μάνα του: — «Ὁ πατέρας του τόχει σίγουρο! Κάνει μωρὲ μάτια μου τόν πετεινό, καί λαλοῦν ὅλοι οἱ κοκκοροὶ ὡς πέρα τὰ Μαυρογιωργιάνικα — γκαρίζει, καί οἱ γαϊδάροι τοῦ ἀπαντοῦν. Κάνει τό φουρτούνα, καί οἱ τίς γῆρε, πώς τίς ἔφτειαξε ἐκεῖνες τίς μουστάκες!...» κάνει τόν Κουταλιανό ὅπως ψέλνει... ὅξω φωνή» κτλ.

Τό διήγημα περιγράφει τόν Κωστή στήν πρώτη παιδική ἡλικία, καί σταματᾶ. Ὅμως, ἐμεῖς, πού τόν ζήσαμε στά 25 μέ 30 του χρόνια τοῦ ὀφείλομε εὐγνωμοσύνη, καί συμπληρώνομε τό διήγημα.

Ὅσοι βρεθήκαμε τόν καιρό τῆς μαύρης κατοχῆς στόν Καραβά, (καί δέν εἴμασθε λίγοι) ἀπολαύσαμε τό μεγάλο ταλέντο του, τό χαρήκαμε τό χειροκροτήσαμε πάνω στή σκηνή πού ἔστησε μόνος του στήν εὐρύχωρη αἴθουσα διδασκαλίας τῆς Πατρικείου Γεωργικῆς Σχολῆς μέ διαλεγμένους ἀπό τόν ἴδιο συνεργάτες του, — θιασάρχης σκηνοθέτης πρωταγωνιστής — ἀνέβασε ἔργα ὅπως «τά ἀρραβωνιάσματα» τοῦ Μπόγγρη καί πολλές κωμωδίες πού τίς ἐπλοῦτιζε μέ δικῆς του ἐμπνεύσεως φαρσεϊδῆ περιστατικά σκορπίζοντας ἀκράτητα γέλια στούς θεατές πού γέμιζαν τή μεγάλη αἴθουσα.

Ἀλησιόνητη ἔμεινε ἡ σκηνή, πού ἔδγαζε συνέχεια παντελόνια (φοροῦσε πέντε - ἕξι) κι' ἔδγαζε, κι' ἔδγαζε... ὅποτε ἀπό τή πλατεία, σηκώνεται ἡ μάνα του ἡ Ζωῖτσα συγχισμένη νά φύγει:

— Πουποῦ συφρά μου... θά μείνει μέ τό σώδρακο πού τόχω χιλιεπιπαλωμένο!..

— Μάνα, μάνα... τῆς φωνάζει, ἔλα πίσω... δέν θγάζω ἄλλο!.. Πιάστε την.

Σηκώθηκε ἡ πλατεία στό πόδι μέ ἀλλαλαγμούς. Πάσανε μερικοί τῆ Ζωῖτσα (ἄλλη τετραπέρατη αὐτή) τῆ γυρίσανε πίσω στήν καρέκλα τῆς.

Κι' ἐκεῖνη:

— Μου δίνεις τό λόγο σου μωρὲ Κωστή... πώς δέν θά μέ ρεζιλέψεις ἄλλοσ;;;

Μ' αὐτή τήν ἀπίθανη σκηνή δλοκληρώθηκε ἡ παράσταση μέ τή συμμετοχή καί τῆς πλατείας πράγμα τόσο σπάνιο πού θά τό ἐξεθαίλαζε ἀσφαλῶς καί ὁ αὐστηρότερος θεατρικός κριτικός.

Ὅπως τόσα ταλέντα χάνονται εἰς τήν ἐπαρχία, ἔτσι κι' αὐτό τοῦ γεννημένου κωμικοῦ πανέξυπνου καλόκαρδου καί γουμορίστα Κωστή Ρούπη (ὄνομα ἤρωος πού ὑπεδύθη καί... τοῦμεινε παρατσούκλι) χάθηκε. Στάθηκε ἐντιμος δικपालιστής καί περίφημος οἰκογενειάρχης, περιζήητος σ' ἑ Καραδίτικες συντροφίες. Ὅμως τό ταλέντο του ἔμεινε ἀνεκμείταλλευτο. Πέθανε πρόωρα σέ ἡλικία 59 ἐτῶν.

Ἕνας φίλος του

Τά «ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΥΘΗΡΑ» είναι ένα άλλο είδος περιοδικού. Θάλλεγα κάτι σαν φωτεινό άφιέρωμα ενός λάτρη κάποιας αγαπημένης άμφιπρόσωπης γοητευτικής όπτασίας που είναι όμως και πραγματικότητα!

Η όπτασία ζει, αγαπητέ Άρη, μέσα στο θρυλικό παρελθόν του χιλιετραγουδημένου νησιού σου. Και ή σημερινή πραγματικότητα είναι ό μαγνήτης που έλκει σ' αυτό τό ησί. Γιατί μέσα στή φυσική μοναξιά του, στήν άγρια ρομαντική «μορφή» του, ή έξελιξη πρός καθετί τό προοδευτικό συμβαδίζει με τήν ψυχική άνεση και τό ρυθμό ζωής που θάδινε πλατιά τή δημιουργική διάθεση σ' ένα σύγχρονο ποιητή.

Ό μεγάλος έρωτας για τό νησί που σε γέννησε, κατοπτρίζεται μέσα στο πνευματικό παιδί σου, που εύχομαι νά συνεχίσει μιάν εύτυχησμένη μελλοντική πορεία...

ΑΛΕΚΟΣ ΛΙΑΩΡΙΚΗΣ
Θεατρικός Συγγραφέας

Πολύ χάρηκα για τή νέα σου δημιουργία «ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΥΘΗΡΑ». Που έχω τήν έντύπωση πώς είναι δημιούργημα μιās συγκινησιακής χρήσης κάποιου καύμιου, στημένου από άλλοτινά χρόνια.

Δέν μπορούν νά χωρέσουν τά λόγια τής χαράς μέσα σ' αυτές τίς σειρές που σου γράφω για τό ξεκίνημά σου με τήν έκδοση τούτη. Πάντως, δέν ήταν μιá έκπληξη. Πιστεύω «ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΥΘΗΡΑ» νά έχουν σ'γουρα θήματα στο δύσκολο δρόμο τους. Και σαν τόν παλμό τής θάλασσας που μοιάζει τόσο στον παλμό τής ζωής νά συνεχίσουν... Νά συνεχίσουν... Στο εύχομαι.

Γ. ΠΕΡΔΙΚΗΣ
Κρατικός Λειτουργός

Χαιρετώ και συχαίρω τήν προσπάθειά σας και εύχομαι τά «ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΥΘΗΡΑ» νά γίνουν ό καθρέφτης και ό Φάρος τής πνευματικής μας ένότητας.

Για μās, τούς ξενιτεμένους Τσιριγώτες, έχει περισσότερο σημασία και αξία και θά γίνει ό κρίκος που ίσως μās ένώσει, αφού τίποτε άλλο δέν μπορεί.

ΧΑΡΗΣ ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ
GILGANDRA N.S.W.

«Ουράνιον Τόξον» επάνω εις τόν Κυθηραϊκόν Ουρανόν, πολύχρωμον και περιλαμπρον. "Αμα δέ, παρήγορον και έλπιδοφόρον.

Του Κυθηραϊκού Κόσμου ή πνευματική «ατμόσφαιρα» βλη, δμίχλη και «κατοφάρα», χρόνια τώρα πολλά, μετά από τήν ώραϊαν και μακαριαν έποχήν του κ. Σταμάτη Καφάνη...

Φιλότιμος και καλή θεαίως ή των Κυθηραϊκων έφημερίδων συμβολή, ή και συνεχιζομένη άλλωστε, κατά δύναμιν εκάστη, πολλαπλως μάλιστα χρήσιμος και αναγκαία έτι, άλλ' ή γραμμή τους, ή πορεία τους ήτο και είναι άλλη.

«Κατοφάρα» πράγματι έχει από μακροϋ επικαθήση εις τήν ατμόσφαιραν τής Κυθηραϊκής Ζωής.

Και νά, έξαφνικά και άπροσδόκητα, προβάλλει ύψηλά εις τόν «Ουρανόν μας» τό... «Ουράνιον Τόξον» — «ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΥΘΗΡΑ».

Ό «δμίχλώδης» καιρός θά καθάριση τώρα — πρέπει νά καθάριση. Και εκ τής Νέας Γενεάς των Κυθηριων, έχουν εύτυχως από τινος αρχίσει αναφαινόμενοι πνευματικοί έργαται, νέοι και ζηλωταί αξιόλογοι και πολλοί.

Άς αποτελέσουν τά «ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΥΘΗΡΑ» τήν «Κυβέλην» και βλαι των Κυθηριων αι «μέλισσαι» άς προστρέξουν και άς εισκομίσουν εκει ό,τι από τήν «γϋριν» του πνεύματος, του στοχασμού, του λόγου και τής τέχνης, τής Έπιστήμης και τής έν γενει Πνευματικής Καλλιεργείας των, συλλέγουν, ώστε, από τήν εισφοράν και τήν γονιμοποίησιν αυτήν, ν' αποκτήσουν και τά Κύθηρα, επί τέλους, μέσα εις τόν Έλλαδικόν χϋρον μιαν Όντότητα σεβαστήν και νά καθέξουν εν αυτώ μιαν επίζηλον θέσιν Πνευματικήν.

Θέσιν και μπορούν και δικαιούνται νά έχουν.

Τά «ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΥΘΗΡΑ» πρέπει ν' αναγνωρισθῆ είναι άθλος.

Εις τόν πρωταθλητήν οφείλομεν βλοι μιαν συμπάραστασιν.

Πολλά, πάρα πολλά, αξίζουν συχαρητήρια.

Εύγε, Άρη.

ΔΗΜ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ
Δικηγόρος

ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΥΘΗΡΑ

Ἄξιζει κάθε ἔπαινο ἢ προσπάθειά σου. Δὲν τιμᾷ μόνο τὰ Κύθηρα ἀλλὰ τὰ Γράμματά μας καὶ εὖχομαι κάθε ἐπιτυχία στὸ καινούργιο σου αὐτὸ ταξίδι.

Ξέρω τί κόπος χρειάζεται: νὰ κυκλοφορήσει ἕνα λογοτεχνικὸ περιοδικό. Ξέρω τί π'ἄρει δοκιμάζει αὐτὸ, πὺ ἐπιχειρεῖ κάτ: τέτοιο. Ἄνοιγει μέτωπο μὲ ὄλους. Περισσότεροι εἶναι πάντα οἱ δυσαρεστηγμένοι.

Κουράγιο καὶ γερὸ στομάχι. Κλείσε τ' αὐτιά σου σ' ὄλα τὰ παράπονα καὶ κάνε αὐτὸ πὺ νομίζεις εὐδαισιτό. Δὲν ἀμφιβάλλω γιὰ τὸ κουράγιο σου, οὔτε βέβαια τὴν ἀντικειμενική σου κρίση.

Χαρηκα ἰδιαίτερα πὺ ξαναδῶλω κείμενα τῆς Ἄλεξάνδρας. Πρέπει νὰ συνεχίσεις νὰ γράφεις. Ἔχει τόσα νὰ πῆ!

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΡΙΑΔΗΣ
Συγγραφεὺς — Ἐκδότης

Ἡ ἀπόφασή σας γιὰ τὴν ἔκδοση αὐτοῦ τοῦ πνευματικοῦ ὄργανου τοῦ νησιοῦ, πὺ θ' ἀγκαλιάσει ὄλους τοὺς Κυθηρίους, εἶναι ἀξιέπαινη. Χρειάζεται δύναμη καὶ κουράγιο ἀπ' ἐδῶ καὶ πέρα, γιὰ νὰ ξεπεράσετε τίς δυσκολίες.

Ἡ ὕλη εἶναι πολὺπλευρὴ καὶ καλύπτει πλατιά τὴν πνευματικὴ ζωὴ τῶν Κυθηρίων.

Μὲ «ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΥΘΡΑ» προσφέρετε στοὺς ὄπου γῆς Κυθηρίους μιάν ἀνεκτίμητη ὕψη φεσία, πὺ τὸ περιοδικὸ μὲ τὰ περιεχόμενά του, θὰ συμβέει τὸ παρελθὸν τοῦ νησιοῦ μὲ τὸ παρὸν καὶ θὰ γίνεῖ σταθερὸ πνευματικὸ ὄθρο γιὰ τὸ μέλλον.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΑΣΙΑΚΟΣ
Συγγραφεὺς

GEORGES FOUREST

Οἱ μικροὶ Λάπωνες

Ὅλα τὰ δεινὰ ἔρχονται γιὰτὶ δὲν ξέρομε
νὰ μείνωμε κλειστοὶ σ' ἕνα δωμάτιο.

BLAISE PASCAI.

Μέσ' σὲ καλύβες ὄλο καπνιές
τόσο καλὰ προφυλαχτές
οἱ γενναῖοι Λάπων' οἱ κοντοὶ
πίνουνε λάδι ἀπ' ἰχθεῖς.

Οἱ ἀνεμοὶ ἔξω θλιφτὰ βεγγούν
πὺ οἱ μοχθηρὲς λευκὲς ἀρκοῦδες
τρ'ζουν τὰ δόντια καὶ ριγοῦν...
Ἄκόμα λίγο θάνατο νεκρὸς
ὁ ἥλιος τοῦ βορρᾶ ὁ ὠχρὸς...
Ἄλλὰ μεσ' τίς ἀπὸ καπνοὺς καλύβες
τόσο περίφροντα κλειστές,
οἱ γενναῖοι μικροὶ Λάπωνες
ρροῦνε τίς ψαρολαδιές.

Χωρὶς μιλιὰ νὰ λένε, καθιστοὶ
μάννα, γονιὸς, παπποῦς, ἔξη παιδιὰ
καὶ τὸ στήν κούνια ἀπὸ λιγαριά
μωρό, πὺ πάντα μουρμουρᾷ...
Ὁ τάρανδος σὲ τρ'χα καφετὶ
μαζί, ὄλο τοὺς γλυκοθωρεῖ..

Σὲ λίγο θ' ἀποκινηθοῦν
καὶ τὴν ἐπαύριο θὰ ξαναπιοῦν,
τ' ὠραῖο λάδι τοῦ ψαριοῦ
κ' ὕστερα πάλι θὰ νυστάξουν
ὄσπου μιὰ μέρα θὰ ἴσουχάσουν..

Μονότονα χωρὶς ἐπιθυμιές
ἢ ζωὴ τους θὰ κυλήσει...
ὦ! μόνοι ἀεὶ σταθεροὶ σάν ζηλωτὲς
γενναῖοι Λάπωνοι μικροὶ,
τοῦ ψαρόλαδου πότες... οἱ ποιητὲς!

Μετάφραση ΜΙΧ. Κ. ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΥ

Σύντομες ειδήσεις από την

Πνευματική ζωή των Κυθίων

Στην έφημερίδα «ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ» της 19.10.83 δημοσιεύεται κριτική για το τρίτο βιβλίο του Άντωνα Τριφύλλη που κυκλοφόρησε πρόσφατα με τίτλο «ΓΕΡΜΑΝΟΦΩΝΗ ΠΟΙΗΣΗ» και είναι μεταφράσεις 14 Γερμανόφωνων ποιητών από τον ίδιο τον ποιητή Α. Τριφύλλη. Οι μεταφράσεις αυτές, θεωρούνται επιτυχημένες.

— Στις 25.12.83 ο Κυθηραϊκός Σύνδεσμος Άθηνων, όργάνωσε διάλεξη για να τιμήσει την μνήμη του έκλεκτου συμπατριώτη μας ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΠΑΥΛΙΝΗ, με τη ευκαιρία της συμπλήρωσης τριάντα χρόνων από τον θάνατό του.

Όμιλητής ήταν ο μαθητής του και Γυμναστής κ. Κ. Χειμάρας, που έχει γράψει και ειδική μελέτη για τον Παυλίμη.

— Οι Χριστουγεννιάτικες εκδηλώσεις του Γυμνασίου — Λυκείου Κυθίων, εκτός από το καθαρά εορταστικό τους χρώμα, παρουσίασαν και μία έντονη πνευματικότητα, χάρις στις προσπάθειες του διδακτικού προσωπικού.

Σ' αυτές, εκτός από τά Χριστουγεννιάτικα τραγούδια, απαγγέλθηκαν και λογοτεχνικά αποσπάσματα από έργα διαφόρων συγγραφέων, σχετικά με τά Χριστούγεννα.

Άξίζει να σημειωθεί, ότι τά τραγούδια συνοδεύ-

όντουσαν από μουσική υπόκρουση που είχαν αναλάβει ερασιτέχνες αλλά ταλαντούχοι μουσικοί.

— Η νεοσύστατη ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΚΥΘΗΡΑΪΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ με τά έντεταλμένα μέλη του Συμβουλίου, που έχουν αναλάβει την μελέτη και παρουσίαση σ' αυτό όρισμένων έργων που θά την ενεργοποιήσουν, έλπίζεται, ότι μέσα στο πρώτο τρίμηνο του καινούργιου χρόνου, θά παρουσιάσει ένα πρώτο ολοκληρωμένο πρόγραμμα εκδηλώσεων, που θά ανταποκρίνονται στις επιδιώξεις της και τις καταστάσεις της διατάξεως.

— Από τον έλληνικό τύπο της Αυστραλίας, διαπιστώνουμε, ότι αρκετοί συμπατριώτες μας ασχολούνται ερασιτεχνικά με την λογοτεχνία και ειδικότερα με την ποίηση. Είναι κι' αυτό ένα δείγμα διατήρησης των γλωσσικών, τουλάχιστον δεσμών με την γενέτειρα.

— Για τον Ίανουάριο, αναγγέλθηκαν τά εγκαίνια, στις αίθουσες του Βρεταννικού Συμβουλίου, στην Άθήνα, της έκθεσης ζωγραφικής του γνωστού και από παλαιότερες παρουσίες του, στον καλλιτεχνικό χώρο, ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΝΙΚΗΤΕΑ.

— Ένας νέος ταλαντούχος ποιητής, κάνει την εμφάνισή του στο Κυθηραϊκό πνευματικό στερώμα. Πρόκειται για τον ΓΙΩΡΓΟ ΦΑΤΣΕΑ, που μία πρώτη συγγρασία του δημοσιεύεται σε άλλη σελίδα του περιοδικού μας.

Α Ν Α Κ Ο Ι Ν Σ Η

Κάθε εργασία που δημοσιεύεται στα «ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΥΘΗΡΑ» αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του γράφοντος και άπληγει τις προσωπικές του άπόψεις. Για κάθε τυχόν αναδημοσίευση, πρέπει άπαραιτήτως να αναφέρεται ή πηγή του κειμένου και τό τεύχος που δημοσιεύθηκε.

